

II

USTAŠKO-DOMOBRANSKA DOKUMENTA

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA VOJNE KRAJINE OD 4 MAJA 1942 GOD. O BORBAMA PARTIZANA PROTIV ETNIKA, TALIJANSKE VOJSKE I DOMOBRANA U OKOLINI GACKA I AVTOVCA

ZAPOVJEDNIŠTVO VOJNE KRAJINE

Vojni odjel

O ev. Broj 93 a/taj.

4. svibnja 1942. g.

SARAJEVO

Podatci o odmetnicima
oko Gacka.

*

Vojskovo i — Doglavniku 1,
Poglavnikovom .vojnom uredu 3,
Mindom¹ (Gist², o ev³, odjel) 2,
III. domobranskom sboru 1,

Zapovjednik 3. sata 1. Bojke dostavio je sliede e podatke:

»1. IV. napali su partizani na etni ka sela Nadini e, Lukavice i Dražljevo⁴. Partizanima kotara Gata kog došao je u pomo za izvršenje ovoga napada partizanski udarni bataljon iz kotara Nevesinje koje ga je predvodio neki »Šegrt«⁵. Italijani su toga dana sa jednim odredom ja ine 2 sata oja ani sa strojnicama i baca ima pošli u pravcu Nadini a, ali do sukoba nije došlo jer su se partizani povukli ka Fojnici. Istog dana jedan naš vod dobio je zadatak da vrši osiguranje putem Gacko—Gra anica—Rudo Polje—Nadini i u cilju spre avanja prekida puta Italijanskim trupama koje su otišle ka Nedi ima⁶.

Toga dana partizani su zauzeli selo Lukavice i Gradinu, a uve e istog dana uspjeli su da zauzmu poslije dulje borbe sa etnicima i selo Dražljevo, prilikom ove borbe kod sela Dražljeva poginulo je 16 partizana i 12 etnika.⁷

¹ Ministarstvo hrvatskog domobranstva

² Glavni stožer, tj. glavni štab

* O evidni odjel, tj. obavještajno odjeljenje

• Akciju protiv etnika na ovom terenu vodio je Prvi udarni hercegova ki bataljon. U ovoj akciji poubijan je ili razoružan veliki broj etnika, koji su se borili protiv partizana uz direktnu podršku Italijana i ustaša.

⁴ Vlado Šegrt, tada komandant Prvog udarnog hercegova kog bataljona

⁵ Nadini i

⁷ Podaci o gubicima partizana su neta ni: Prvi udarni bataljon tom prilikom imao je samo nekoliko ranjenih boraca.

2. IV. došlo je do sukoba izme u etnika i partizana kod sela Gabišine izme u sela Duli a i visa Gat 9 kilometara jugoisto no od Avtovca⁸ u ovoj borbi etnike su podpomagali italijani sa svojim topni tvom, do im talijansko pješa tvo nije stupalo u djestvo. Prilikom ove borbe ta ni gubitci su nepoznati, znade se da je bilo 5 etnika teže ranjeno koji su preveženi u bolnicu u Gacko.

3. IV. uve e oko 22 sata pozvao me je talijanski zapovjednik i tražio da preduzmem sa štrafunima iz sela Kule, Klju a i Gra anice napad na selo Stepen, Pržine i Danici. Taj napad tražio je talijanski zapovjednik da se preduzme u jutro 4. IV. i to iz razloga da se ometa napad partizana na etni ka sela Kazanci, Gareva i Dobrelji, pošto sam stvarno vidio da bi ovaj napad bio koristan radi razbijanja partizanskih snaga koje su u posljednje vrieme bile znatno oja ane, odmah sam krenuo u Kulu radi organizacije toga napada. 4. IV. 4 sata ujutro partizani su napali etnike sela Gareva, Dobrelji i Kazanci i nakon kra e borbe etnici su se po eli povla iti ka pustom polju⁹. Istog dana u 5.30 sati ujutro preduzet je napad sa 300 štrafuna koji su bili oja ani sa oružnicima oružni ke postaje Klju i Medjuli i kao, i sa 5 lakih strojnica iz sastava ove satnije i oružni kog voda. Do 9 sati uspje lo je bilo zauzeti dio sela Stepen zapadno od puta Avtovac — Bile e i isti dio zapaljen i uništen. Pošto su etnici od partizana bili brzo potisnuti to su partizani ja om snagom po eli vršiti pritisak u pravcu sela Stepen te sam ja u 10 sati zapovjedio povla enje štrafuna na položaj Sari a Grede, da bi se izbjegli nepotrebni gubitci. U ovoj borbi poginulo je 5 štrafuna, a ranjena su 2 štrafuna i 2 oružnika. Gubitci kod partizana bili su 10—15 ljudi¹⁰.

6. IV. pozvao me je Italijanski zapovjednik i saop io mi da partizani vrše koncentracije u okolici Gacka i Avtovca, vjerojatno sa ciljem napada na Gacko i Avtovac. Italijanski zapovjednik iznio mi je da se prema prikupljenim podacima snaga partizana cijeni do 4000¹¹. On je tom prilikom iznio da je potrebno preduzeti akciju radi razbijanja koncentracije partizana. Od mene tražio je da sa štrafunima sela Kule, Klju a i Gra anice napadnem na Stepen i Pržine, a štrafuni iz Bora a da preduzmu napad u pravcu sela Izgori. Italijanski zapovjednik saop io mi je da se u Avtovcu u selu Miholja i nalazi 400 do 500 naoružanih etnika koji su se

" Ove borbe protiv etnika vodio ie Prvi udarni hercegova ki bataljon i gata ke partizanske ete, od kojih je uskoro formiran Gata ki bataljon.

" Pusto Polje

¹⁰ Odnosi se na borbe Prvog udarnog hercegova kog bataljona protiv etnika popa Periši a, koji je ovom prilikom tražio i dobio pomo od Italijana i ustaša. Navodi o gubicima partizana su neta ni, bilo je svega nekoliko ranjenih.

¹¹ Odnosi se na partizane Prvog udarnog hercegova kog bataljona koji je tada brojao oko 350 boraca.

povukli iz sela Kazanci, Dobrelji i Gareva i da se isti prema njihovim uputstvima bore dalje protiv partizana, te da bi ta grupa etnika 8. IV. napala partizane u selima Samobor, Gareva, Dobrelji i Jasenik. Italijani su tako e obe ali da e potpomagati napad štrafuna na Stepen svojim topni tvom.

i. IV. pozvao me je italijanski zapovjednik i tražio da dadem izvjesnu koli inu municije za etnike, što sam ja odbio sa razlogom da su etnici sve do pre kratkog vremena bili naši protivnici, te da ja ma da sva am današnju situaciju i korisnost njihove borbe protiv partfeana, nikakvu municiju ne mogu da im dadem.

8. IV. preduzeo sam ponovno napad sa štrafunima, oja ani sa 30 oružnika i 20 vojnika na selo Stepen. Italijansko topni tvo koje je trebalo da potpomaže taj napad po elo je da djelstvuje tek u a sati, u mjesto oamah u svanu e kako sam ja to tražio. Pored toga jasam bio tražio da talijansko topni tvo iza e na položaj Sara a, a šta oni nisu u inili ve su iz sela Zborne Gomile 3 km. južno od Avtovca ga ali svojom artilerijom Stepen. Uspjeh vatre toga topni tva bio je slab jer ista sa svog položaja nije vidjeo ciljeve. Pored toga italijani su sa svojim pješa tvom istog dana trebali vršiti [akciju], me utim oni su sa svojim pješa tvom izašli na položaj više Zborne Gomile odakle se dajje nisu pomjerali. Zbog ovakvog rada talijana ja sam u 1 sat prekinuo dalji napad na Stepen i zapovjedio povla enje da nebi bilo nepotrebnih gubitaka. Kod ovog napada gubitaka na našoj strani nije bilo, partizani su imali 10 mrtvih^{1,2}.

9. IV. napali su štrafuni iz Bora a partizanska sela Izgori i emerno isti su bili pod zapovjedni tvom nadporu nika Krvavca. Prilikom ovog napada uništeno je cijelo selo Izgori osim zasioka Braj in Laz, tako e uništeno je i sjeverni dio sela emerna. Tom prilikom bilo je 5 štrafuna mrtvih, 2 ranjena i 2 nestala, ranjena su i 2 oružnika postaje **Sipovica**¹³.

12. IV. jedna skupina etnika ja ine 150 koja je bila prevežena talijanskim kamionom napala je na selo Gradinu. Nakon kratke borbe partizani sela Gradine povukli su se. Tom prilikom jedan etnik ranjen a gubitci kod partizana nepoznati¹⁴.

Nakon svega ovoga iznietog moze se izmeti zaklju ak da partizani vrše jake koncentracije oko Gacka i Avtovca, vjerojatno sa ciljem napada na Gacko i Avtovac. Italijanska vojska pokazuje vrlo malo aktivnosti za akciju protiv partizana, ve se isklju ivo

¹¹ Borbe protiv ustaša u selu Stepen i okolini vodio je Prvi udarni hercegova ki bataljon. Partizani nisu imali nikakvih gubitaka.

¹² Borbe protiv ustaša u selima Izgori i emerno vodili su dijelovi Nikši kog partizanskog odreda zajedno sa mjesnim partizanskim etama od kojih je uskoro formiran Gata ki bataljon.

¹⁴ Protiv etnika koji su napali na partizane u selu Gradini borila se mjesna partizanska eta koja je uskoro ušla u sastav Gata kog bataljona.

njihova akcija svodi samo na obranu Gacka i Avtovca. Za napad protiv partizana oni gledaju da iskoriste etnike koji su se povukli u Avtovac i Miholja e a tako e i naše štrafune. Ima to nih podataka da [je] italijansko zapovjedni tvo jednom prilikom dalo etnicima 11.000 naboja, a pošto je etnicima ponestala municija to je 8. IV. avionima poslata ve a koli ina municije za etnike. Sobzirom na nastalu situaciju Italijani dozvolili su sprovo enje organizacije štrafuna.

Sto se ti e etnika u potpunosti se držim objašnjenja koje je dao na moje traženje preko Vojkre Vojskovo a, t.j. nikakve saradnje izme u nas i njih nema, a što se ti e njihove saradnje sa talijanima to je stvar Italijana.

Najve a poteško a u Gackom je ishrana pu anstva, sam ovađnji narod nema više šta da jede, a pored toga u Gackom je došlo 1.500 izbjeglica iz kotara Fo a, a posljednjih nekoliko dana stiglo je i oko 300 izbjeglica Srba iz sela koje su popalili komunisti. Zbog prekinutog saobra aja hrane nema, te je bilo do sada ve i mrtvih slu ajeva od gladi, a naro ito me u izbjeglicama.

Ima i tih slu ajeva da dolaze stariješine pojedinih muslimanskih sela a naro ito iz sela Klju a i izjavljaju da e njihov narod morati napustiti sela i prekinuti borbu zbog gladi.

Molim nadležne da ako je ikako mogu e što prije stigne preselica i dotur ve e koli ine hrane, jer ako se ovo neu ine narod ne e mo i izdržati od gladi. Tako e je potreban dotur ve e koli ine municije i bombi, a pomogu nosti još i nešto oružja za milicionere.«

Prednje se dostavlja sa zamolbom na uvid.

U. z. zapovjednika
Glavar pukovnik
Cudina

ZAPOVJEDNIŠTVO
VOJNE KRAJINE
Vojni odjel
Broj 925/Taj.
4. svibnja 1942 g.
SARAJEVO

Podatci o situaciji
oko Gacka

Vojskovo i — Doglavniku	1,
Poglavnikovom vojnom uredu	3,
Mindom (Gist. o ev. odjel)	2,
III. domobranskom sboru	1,

Zapovjednik 3. sata I. Bojkre sa O ev. Br. 101 od 29. travnja 1942. dostavio je:

»14. travnja primljeni su podatci da je ja a snaga partizana prikupljena oko Bora a sa ciljem napada na isti.

15. travnja izvješten sam od vo e štrafuna u Gackom Zvizdi Avde da partizani vrše prikupljanje u selu Vrbi i u selu Izgorima radi napada na Bora . Iste podatke dostavio je Zvizdi u vo da etnika iz Avtovca Marko Popovi koji je pored ostalog izvjestio da partizani raspolažu sa jednim topom 37 mm. i jednim baca em 81 mm. Poslije prikupljenih podataka upu eno je iz sela Kule¹ 80 štrafuna za poja anje u Bora .

16. travnja zapovjednik oružni ke postaje Šipovica izvjestio je da se oko Bora a grupiše oko 2000 partizana, te da o ekuje napad na bora u najskorije vrijeme.

17. travnja napadnut je Bora u 3 sata u jutro sa svijju strana². Ukoliko sam moga[o] prikupiti podatke od pojedinih milicionera koji su poslije borbe došli u Gacko, napad na Bora izvršen je na sliede i na in: u 3 sata ujutro Bora je napadnut sa svi ju strana ali najja i napad bio je u pravcu sela Šipovice, sela Luka i pravcu sela Mjedenika. Poslie borbe od 2 sata partizani su uspje li da se probiju preko sela Šumi i u Bora u pravcu sela Igri. Me utim borba oko pojedinih sela, a naro ito oko oružni ke postaje Šipovice vo ena je sve do 17 sati kada je po elo povla enje

¹ Kula fazlagi

* O napadu na Bora vidi Zbornik, tom IV, knj. 4, dok. br. 84.

ka selu Mjedeniku, stim da se narod i štrafjuni povukli dolinom Neretve ka Ulogu. U selu Mjedeniku vo ena je još borba no u 17 na 18 dokle je još trajala ta borba nije poznato. Gubitci u ovoj borbi kako sa druge strane nisu poznati.

18. travnja izviestio sam italijanskog zapovjednika o padu Bora a, no saveznici nisu preduzimali ništa ve su izjavili da oni isklju ivo moraju braniti Gacko i Avtovac i da nemogu sada odvajati snage. Istog dana izvjestili su me Talijani da imaju podatke da se sprema napad na Gacko i Avtovac i. zapovjedili da svo ljudstvo bude u strogoj pripravnosti i da poja am posade na položajima koje drži ovaj sat.

19. travnja došao je u Gacko jedan štrafjun iz Bora a i izviestio da je 18. travnja uve e još vo ena borba oko sela Mjedenika. Odmah je preduzeto formiranje jednog odreda od 200 štrafjuna stim da 20. travnja u jutro krenu u pravcu Bora a da izvide situaciju.

20. travnja u jutro u 8 sati krenuo je nadporu nik Krvavac amil kao vo a štrafjuna sa 200 štrafjuna u pravcu Bora a. Isti je uspio da do e do Dobrog Vrha — kote 1483 i do sela Vratla, ali je ovdje bio do ekan od strane partizana, a tako e je partizanima dolazila pomo iz sela Vrbe. Pošto je raspolagao sa suviše slabom snagom nadporu nik Krvavac zapovjedio je da se štrafjuni povuku ka Gackom. Ovom prilikom ubijen je jedan partizan kod kojeg je na eno dosta raznih letaka i drugog propagandnog materijala.

21., 22., 23. i 24. travnja nije bilo nikakvih promjena, samo u narodu je bilo veliko uzbu enje zbog pada Bora a i narod je tražio da se izvrši evakuacija naro ito žena i djece. Na sva ova traženja odgovorio sam da je svaka evakuacija bila ma u kom pravcu nemogu a, te da svaki ima ostati na svom mjestu i boriti se za svoje ognjište.

25. travnja saveznici su saop ili da su njihove trupe po ele sa operacijama ka Gackom. Istog dana prime ene su i vatre u pravcu sela Fojnice, odakle se je i ula topovska paljba, a tako e savezni ki krilaši bombardovali su prstofriju] oko sela Fojnice i Slivnja³.

26. travnja u 5 sati grupa od 250 etnika napala je na selo Lipnik i selo Sombor⁴ koja sela su držali partizani. Isti napad etnika podpomagali su Italijani sa topni tvom, baca ima i teškim strojnicama.

Prilikom ove borbe bilo je kod etnika 2 mrtva i 8 ranjenih, kod partizana bilo je 12 mrtvih. Istog dana po traženju talijanskog zapovjednika štrafjuni iz sela Kule⁵ vrišli su demonstrativ-

• Slivlje

⁴ Samobor

⁵ Kula Fazlagi

Zapovjedništvo
VOJNE KRAJINE

Vojni odjel

Broj 9 2 5/Taj.

4. svibnja 1942. 2.
SARAJEVO

1978

Podatci o situaciji
oko "acka.

Vojskovedji - Dogaivauku
Poglavnikovom vojnom uredu
Mindom (Gist.očev.odjel)
III.domobranskom sboru

1.
3.
2.
1.

Zapovjednik 3.sata I.Bojbre sa Očev.Br.101 od 29.travnja 1942.gostavio je:

"14.travnja primljeni su podatci da je jača snaga partizana prikupljena oko Borača sa ciljem napada na isti.

15.travnja izvještjen sam od vodje štrajfuna u Gackom Zviadiću Avde da partizani vrše prikupljanje u selu Vrbi i u selu Izgorima radi napada na Borača.Iste podatke dostavio je Zviadiću vodja četnika iz Avtova Marko Popović koji je porad ostalog izvijestio da partizani raspolažu sa jednim topom 37 mm.i jednim bačacom 81 mm.Poslije prikupljenih podataka upućeno je iz sela Kule 80 štrajfuna za pojašanje u Borač.

16.travnja zapovjednik oružničke postaje Šipovica izvijestio je da se oko Borača grupiše oko 2000 partizana, te da očekuje napad na Borač u najskorije vrijeme.

17.travnja napadnut je Borač u 3 sata u jutro sa sviju strana.Ukoliko sam mogao prikupiti podatke od pojedinih milicionera koji su poslije borbe došli u Gacko. Napad na Borač izvršen je na slijedeći način:u 3 sata ujutro Borač je napadnut sa sviju strana ali najjači napad bio je u pravcu sela Šipovice sela Luka i pravcu sela Mjedenika.Poslije borbe od 2 sata partizani su uspjeli da se probiju preko sela Šumići u Borač u pravcu sela Igri. edjutim borba oko pojedinih sela, a naročito oko oružničke postaje Šipovice vođena je sve do 17 sati kada je počelo povlačenje ka selu Mjedeniku, stin da se narod i štrajfuni povukli dolinom Neretve ka Ulogu.U selu Mjedeniku vođena je još borba noću 17 na 18 dokle je još trajala ta borba nije poznato.Gubitci u ovoj borbi kako sa druge strane nisu poznati.

18.travnja izvijestio sam italijanskog zapovjednika o padu Borača, no saveznici nisu preduzimali ništa već su izjavili da oni isključivo moraju braniti Gacko i Avtova i da nemogu sada odvajati snage.Istog dana izvijestili su me Talijani da imaju podatke da se sprema napad na Gacko i Avtova i zapovjedili da svo ljudstvo bude u strogoj pripravnosti i da pojašam posade na položajima koje drži ovaj sat.

19.travnja došao je u Gacko jedan štrajfun iz Borača i izvijestio da je 18.travnja uveče još vođena borba oko sela Mjedenika. Odmah je predušeto formiranje jednog odreda od 200 štrajfuna stin da 20.travnja u jutro krenu u pravcu Borača da isvide situaciju.

20.travnja u jutro u 8 sati krenuo je nadporučnik Krvavac Čamil kao vodja štrajfuna sa 200 štrajfuna u pravcu Borača.Isti je uspio da dođe do Dobrog Vrha - kote 1483 i do sela Vratla, ali je ovdje bio došekan od strane partizana, a također je partizanima dolazila pomoć iz sela Vrbe.Pošto je raspolagao sa suviše slabom snagom nadporučnik Krvavac zapovjedio je da se štrajfuni povuku ka Gackom.Ovom prilikom ubijen je jedan partizan kod kojeg je nađeno dosta raznih letaka i drugog propagandnog materijala.

21., 22., 23. i 24.travnja nije bilo nikakvih promjena, amo u narodu je bilo veliko uzbuđenje zbog pada Borača i narod je tražio da se izvrši evakuacija naročito žena i djece.Na sva ova traženja odgovorio sam da je svaka evakuacija bila ma u kom pravcu nemoguća, te da svaki ima ostati na svom mjestu i boriti se sa svoje ognjište.

25.travnja saveznici su saopćili da su njihove trupe počele sa operacijama ka Gackom.Istog dana primjećene su i vatre u pravcu sela Pojnice, od kile se je i čula topovska paljba, a također saveznici kraliži bombardovali su Borač.

ni napad u pravcu Pustog Polja. Tom prilikom poginuo je 1 partizan, a na našoj strani nije bilo gubitaka.

27. travnja štrafjuni iz sela Kule i Gra anice napali su na partizanska sela Medani e⁶ i Nedi e⁷. Isti napad potpomagali su Italijani sa baca ima mina i strojnicama. Štrafjuni su uspjeli potpuno uništiti i zapaliti ova sela. Tom prilikom ranjena su 3 štrafjuna, a kod partizana više gubitaka a koji broj nije to no poznat.

28. travnja u Gacko je stigla 260 talijanska pješa ka pukovnika sa 2 bitnice topni tva, dolaskom ovih talijanskih trupa znatno je pove ana posada Gacka, no što se ti e promjena u okolici Gacka, bi e samo onda ako novo došle trupe budu aktivnije i budu preduzimali akcije. Me utim ako e se i novo došle trupe saveznika ograni iti samo na odbranu Gacka i Avtovca kao što je to inila do sada ovdašnja talijanska posada u Gackom, svakako da se onda situacija ne e ništa poboljšati, ve se može samo da pogorša.

Situacija u elom kotaru Gata kom je sada sliede a: u Gackom i Avtovcu nalaze se italijanske posade, a u Gackom nalazi se jedna naša satnija i oružni ki vod. Štrafjuni i Muslimanski živalj drže još sela Kulu Fazlagi , selo Klju i selo Veliku Gra anicu. Srbi etnici koji sara uju sa italijanskim trupama drže još selo Miholja e. Sva ostala mjesta u kotaru koja još nisu popaljena i uništena nalaze se u rukama partizana, koji iz Crne Gore razvijaju svoje akcije na podru ju ovoga kotara. Italijanske trupe prilikom dolaska u Gacko o istile su put Nevesinje — Gacko, no me utim ako se usput neostave posade, taj e put biti opet prekinut od strane partizana.

Da bi se poboljšalo stanje potrebno bi bilo da viši pretpostavljeni preduzmu potrebno kod italijanskog zapovjedni tva da italijanske trupe ne sjede u Gackom ve da preduzmu akciju i š enja. Tako e bi bilo neophodno potrebno uspostaviti saobra aj od Nevesinja do Gacka, te da bi mogla u Gacko da stiže redovno hrana i ostale životne potrebe.

Pošto je padom Bora a broj Hrvatskog življa u ovom kotaru znatno smanjen, potrebno bi bilo da se zabrani svako dalje iseljavanje našeg življa, a pored toga potrebno bi bilo preduzeti kolonizaciju našeg življa iz drugih krajeva na podru je ovoga kotara, te kako bi se ovde stvorio ve i broj našeg življa, a od kojeg bi se ovde mogao organizirati ja i štrafjunski odred koji bi omogu a vali lakšu zaštitu granice i spre a vali upad plja kaški bandi sa podru ja Crne Gore.«

Prednje se dostavlja sa zamolbom na uvid.

U. z. zapovjednika
Glavar pukovnik,
Cudina

* Medani i
† Nadini i

DNEVNO IZVJEŠ E RB. 125

(po podatcima primljenim 5. V. 1942 godine do 9 sati)

a) I. DOMOBRANSKI SBOR:

Stanje na podru ju sbora bez promjene.

b) II. DOMOBRANSKI SBOR:

4. V. oko 50 naoružanih partizana izvršili su prepad na državni rudnik Cernik (3 km sjeverno od Nove Gradiške), razoružali gra anskog stražara, ušli u rudnik i održali radnicima komunisti ki govor. Kada su opazili da dolazi 1 vod domobranstva zapali su zgjadu rudnika i pobjegli.

c) III. DOMOBRANSKI SBOR:

Uzdruž r. Pra e slabo puškaranje.

3. V. kod s. Okruglica (14 km jugozapadno od Olova) došlo je do sukoba izme u partizana i etnika¹. etnici su zauzeli Okruglicu.

4. V. izme u željezni ke postaje Nemila i Begov Han (na pruzi Doboj — Sarajevo) odmetnici su oštetili prugu. Od teretnog vlaka koji je naišao na ošte enu prugu isko ilo je 7 vagona. Iz Zenice upu en je oklopni vlak. Promet je prekinut. Radi se na pravku pruge².

Željezni ka pruga Zavidovi i — Olovo usposobljena je za promet.

Izme u željezni ke postaje Gabela i Hutovo (na pruzi Mostar — Sarajevo — Dubrovnik) uzpostavljen je promet. Kod Gabele 4. V. vladao je mir.

¹ 30 aprila 1942 god. u sva tri bataljona NOP odreda »Zvijezda« — Crnovrškom, Niši kom i Vareškom — izvršen je etni ki pu i doju erašnji partizani pomenutog odreda postali su etnici. Tom prilikom su pobijeni svi politički komesari koji su se toga dana zatekli u etama. Istovremeni pu u sva tri bataljona svjedo i da je zavjera brižljivo pripremana. (Vidi: Rodoljub Colakovi : »Zapisi III«, str. 158).

Bivši Niški bataljon napao je 3 maja Omladinsku partizansku etu koja je držala položaj na Okruglici i prinudio je na povla enje.

* Napade na željezni ku prugu Doboj — Sarajevo vršio je u to vrijeme Prvi udarni bosanski bataljon u zajednici sa borcima Zeničkoj partizanskog odreda.

Zrakoplovstvo bacilo je hranu u Varcar Vakuf, razvilo r. Pra u i bombardiralo sela oko s. Pepeljari (14 km južno od Zep e), Jajca i Varcar Vakufa.

Veza sa Varcar Vakufom uzpostavljena je i stanje oko Varcar Vakufa kao i kod Kupresa popravlja se.

Prema izvješ u Talijanske vojne misije u Hrvatskoj izme u 29. IV i 1 V. izvršeno je snabdjevanje Gackog sa ukupno 300 samovoza.

Glavar glavnog stožera
general-poru nik

Laxa

ZA TO NOST:

Pro elnik operat. odjela
glavnostožerni pukovnik

Dragojlov

(M. P.)

BR. 132

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
OD 6 MAJA 1942 GOD. O BORBAMA PROTIV PARTIZANA U
ISTO NOJ BOSNI I GATACKOM SREZU**

DNEVNO IZVJEŠ E BR. 126

(po podacima primljenim 6. svibnja 1942 godine do 9 sati)

a) I. DOMOBRANSKI SBOR:

4. V. odbili su naoružani mještani napad jedne skupine partizana na sela Glinsko Novo Selo i Prekopa (7 i 4 km sjeveroisto no od Gline).

4. V. u 17 sati izme u željezni ke postaje Delnice i Lokve naišao je teretni vlak na razrušenu prugu. Stroj i tender iskliznuli su, a na vlak je otvorena puš ana vatra. Od Talijanskih vojnika 1 je poginuo a 5 ih je ranjeno. Od našeg osoblja strojovo a i loža teško ranjeni.

U Hrvatskom Zagorju oko Klanjca, kod s. Bra ak (2.5 km jugoisto no od Zaboka, a 22 km sjeverno od Zagreba) i oko Donje Stubice (18 km sjeverno od Zagreba) pojavile su se manje skupine partizana (njih oko 15—20) sa kojima je došlo i do okršaja. Skupina kod s. Bra ak opkoljena je od oružnika, a poslato je i poja anje od strane ustaša. Jedan ustaša i 1 komunist poginuli su. Kod Donje Stubice ubijen je 1 partizan i 1 rizni ki preglednik.

b) IL DOMOBRANSKI SBOR:

U jednom okršaju kod s. Žeravice (15 km iztočno od Olova) poginula su 2 pobunjenika, a 4 puške zaplijenjene. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Kod klanice u Vinkovcima došlo je 5. V. do sukoba redarstva, ustaša i oružnika sa 1 komunisti kom bandom. Jedan oružnik i 2 ustaše ranjeni su, a od komunista 1 je ubijen 1 teže ranjen, a 2 uhi ena. Zaplijenjene su 2 bombe i 5 samokresa¹.

c) III. DOMOBRANSKI SBOR:

4. V. Njemačke ete prešle su r. Pra u kod s. Mesi i (5 km južno od Rogatice) i Ustipra e i prednjim dijelovima doprle do Goražde i visa Stijena (6 km sjeverno od Goražde). Oko 500 pobunjenika pobjeglo je od ceste Mesi i — Goražda prema zapadu. Naši dijelovi završili su postavljanje osiguranja na r. Drini. Dio Talijanskih snaga nastavlja iš enje prostora: s. Kopa i (5 km istočno od Goražde) — s. Miljeno (9 km jugoistočno od Goražde).

4. V. oko 21 sat 4 km zapadno od Begovog Hana (na pruzi Sarajevo — Brod) partizani su razorili želj. prugu. Brzoteretni vlak Brod — Sarajevo iskliznuo je i prevrnuo se i potom napadnut od partizana. Zapaljena su 2 vagona. Oklopni vlak iz Zenice na mjestu je iskliznuo i prevrnuo se. Žrtava nije bilo².

Prema izvješ u divizije iz Mostara Stolac je opkoljen od 700 — 800 partizana koji su oko samog grada³. Put Stolac — Mostar jedino je slobodan.

Kod s. Hrasno (14 km jugoistočno od Metkovi a) vode se jake borbe izme u Talijana i partizana. Talijanima je 5. V. stiglo pojaanje od 300 ljudi sa topni tvom. Selo Hutovo (17 km jugoistočno od Metkovi a) su navodno o istile Talijanske ete iz Dubrovnika.

5. V. partizani su prekinuli željezni ku prugu izme u Jasenica-Lug i Poljice (13 i 18 km sjeverno od Dubrovnika) i opkolili s. Beleni i (6 km zapadno od Poljice).

Glavar glavnog stožera
general-poru nik

Laxa

(M.P.)

¹ Ovu borbu protiv ustaša vodila je grupa partizana iz Vinkovaca i okoline.

² Željezni ku prugu Sarajevo — Brod u to vrijeme napadao je Prvi udarni bosanski bataljon zajedno sa partizanima Zeni kog odreda.

³ Oko Stolca su u to vrijeme djelovali partizani Ljubinjskog i Stolca kog bataljona, u svemu oko 400 boraca.

DNEVNO IZVJEŠ E BR. 127

(po podacima primljenim 7. svibnja 1942 godine do 9 sati)

a) I. DOMOBRANSKI SBOR:

6. V. oko 23 sata odmetnici su napali želj. stražu izme u Ravnice i Bos. Novog. Jedna straža ja ine 1 astnik i 35 domobrana zarobljena je. Željezni ka pruga je na 2 mjesta u dužini od 720 metara minirana. Promet Bos. Novi—Dobrljin prekinut je. Rad na popravku pruge po eo je¹.

•7. V. u 3 sata odbijen je vatreni prepad na s. Rudice (6 km južno od Bos. Novog) i dve straže izme u Bos. Novog i Rudice. Dva domobrana ranjena su.

b) II. DOMOBRANSKI SBOR:

5. V. u 9 sati pobunjenici su napali 20 ustaša koji su sa Psunj planine išli po hranu u Španovicu (10 km sjeveroizto no od Pakraca). Tom prilikom poginulo je 12 ustaša, a izgubljeno 11 pušaka i 1 strojopuška. Uhva en je jedan naoružani komunist. Gubitci kod odmetnika nisu poznati.

6. V. oko 60 pobunjenika napalo s. Bu (16 km izto no od Pakraca). Jedan teretni samovoz sa natovarenim sirom i maslacom pao je u ruke pobunjenika. Samovoz je zapaljen. Istog dana oko 0.3 sati oko 80 naoružanih pobunjenika napalo je sela: Rijenci, Smude i Ceralije (11 i 10 km jugozapadno i južno od Podravske Slatine), zaposjeli cestu Vo in — Podr. Slatina i Vo in — Slatinski Drenovac (15 km jugoisto no od Vo ina) gdje ometaju promet. Na cesti Vo in — Podravska Slatina demolirali su oružni ku postaju i porušili nekoliko brzoglasnih stubova a iz s. Rijenci odveli su 1 ustašu i 2 prelaznika.

c) III. DOMOBRANSKI SBOR:

Pukovnik Šimi sa etama i 3 samovozima hrane stigao je 6. V. bez borbe u Varcar Vakuf.

¹ Na željezni ku prugu Bos. Novi — Dobrljin napadali su partizani Tre e i etvrte ete Prvog bataljona Drugog krajiškog NOP odreda. Vidi dok. br. 53.

6. V. uzpostavljen je promet izme u Jajca i Varcar Vakufa. Samovozi su cijeli dan prevozili hranu.

Zrakoplovstvo bacalo je hranu u Kalinovik i bombardiralo sela oko Varcar Vakufa, Jajca i Begov Hana.

5. V. Njema ke ete prodiru i od s. Mesi i (5 km južno od Rogatice) i Ustipra e dospjele su do k. 851 (3 km sjeverozapadno od s. Mesi i) — vis Miš (4 km jugozapadno od s. Mesi i) — Goražda. U Goraždi su Njema ke ete do ekane cvije em i radoš u. Ovdje je uzpostavljena veza sa dielovima Talijanskih snaga.

Talijanske snage koje operišu na desnoj obali r. Drine u prostoru jugoisto no od Goražde odbile su jedan napad odmetnika. Kod Talijana jaki gubitci².

Njema ka bojna koja je imala zada u zauzeti vodovod Bistrica (13 km jugoisto no od Sarajeva) dospjela je do crte s. Veselinovi i —vis Hrastova Glava—s. Potoci (7—10 km jugoisto no od Sarajeva). — Talijanska skupina dospjela je do crte s. Šabanci (19 km jugozapadno od Sarajeva) — s. Jablanica (12 km južno od Sarajeva) — s. Veselinovi i (7 km jugoizto no od Sarajeva). Neprijatelj bježi. — Druga skupina Talijanskih snaga odpo ela je 6. V. nadi ranje iz Nevesinjskog Polja prema Kalinoviku i napala zrakoplovima sela uzduž puta Kifino Selo (8 km sjeveroisto no od Nevesinja) — Kalinovik.

Selo Zulji (12 km jugozapadno od Nevesinja) popaljeno je od partizana a narod djelom poubijan³.

Glavar glavnog stožera
general-poru nik
(Vitez-Laxa)
Laxa

(MP.)

¹ Odnosi se na napad Druge proleterske brigade no u izme u 30 aprila i 1 maja 1942 godine na položaje italijanske divizije »Pusterija«. Tom prilikom Italijani su imali oko 50 mrtvih i 50 ranjenih (vidi Vladimir Dedijer: »Dnevnik«, II izdanje, str. 108).

² Odnosi se na borbe Prvog udarnog hercegova kog bataljona i dijelova Druge proleterske brigade protiv etnika Jovana Dragani a u PPU Kolečku. U ovoj akciji pobijeno je oko 20 etnika, a partizani su imali 2 ranjena.

DNEVNO IZVJEŠ E BR. 128

(po podatcima primljenirp 8. svibnja 1942 godine do 9 sati)

c) III. DOMOBRANSKI SEOR:

7. V. oko 2 sata izme u željezni ke postaje Koprivna i Vranduk (na pruzi Brod—Sarajevo) uslied kvara na tra nicama iskliznuo je teretni vlak. Devet vagona izvrnulo. se. Deset putnika poginulo je, a 20 ih je ranjeno. Oklopni vlak iz Zenice upu en je na lice mjesta.

No u 5/6. V. pobunjenici su potopili jedan bager u r. Neretvi zbog koga je promet u i iz Metkovi a riekom nemogu .

6. V. Njema ke ete istile su prostor: s. Mesi i (5 km južno od Rogatice) — Goražda—Ustipra a. — Bojna koja ima zada u da o isti predjel vodovoda Bistrica (13 km jugoizto no od Sarajeva) stigla je do crte: Crni Vrh (k. 1522 — 11 km jugozapadno od Sarajeva) — s. Breznik (2% km jugoisto no od Pale). — U operacijskom podru ju 718 Njema ke divizije oko 5.000 bjegunaca vratilo se ku ama djelomi no sa oružjem. — Skupina Talijanskih snaga koja na dire sa Igman pl. dostigla je crtu s. Dujmovi i (22 km južno od Sarajeva) — s. Grab (15 km južno od Sarajeva) — Crni Vrh (k. 1522 — 11 km jugoizto no od Sarajeva). Ubijeno je 18 odmetnika. Naši milicioneri iz s. Dujmovi i i Umoljani (10 km zapadno od s. Dujmovi i) napreduju na desnom krilu prema s. Trnovo (18 km sjeverno od Kalinovika) i pomažu sa uspjehom Talijane. Talijanska tehni ka bojna požrtvovano radi na popravku puta i mostova od s. Vojkovi i (9 km jugozapadno od Sarajeva) prema s. Trnovo. — Talijanske snage koje operiraju na prostoru jugoisto no od Goražda u borbama oko s. Miljeno¹ (6 km sjeverozapadno od Cajni e) imale su 20 mrtvih i 30 ranjenih. Pozadina ovih snaga je jako ugrožena. — Djelovi Talijanskih snaga koji napreduju od Kifinog Sela (8 km izto no od Nevesinja) prema Kalinoviku dostigli su crtu: Jakomirsko Brdo — Visoka Glava (9 km sjeveroizto no od Kifinog Sela). Bombardiranje iz zraka je u toku. — U Zabljaku, Kolašfnu i Fo i utvr eno je postojanje neprijateljskih stru njaka koji su podmornicama iskrcani na Dalmatinskoj obali.

	Glavar glavnog stožera
ZA TO NOST:	general-poru nik
Zast. pro el. operat. odjela	(Vitez-Laxa)
glavnostožerni bojnik	Laxa v. r.
Zmavec	(M.P.)

¹ O ovoj" borbi protiv Italijana vidi dok. br. 133, primjedbu br. 2.

DNEVNO IZVJEŠ E BR. 129

(po podacima primljenim 9. svibnja 1942 godine do 9 sati)

a) I. DOMOBRANSKI SBOR:

No u 7/8. V. odbijeni su manji napadi na naše straže u s. Bauga, Grabovac i Maja (na željezni koj pruži Petrinja—Glina).

Od domobrana koji su 7. V. na željezni koj postaji Maja zarobljeni vratilo se njih 28 bez odore¹.

8. V. od 2—3 sata odbijen je bez gubitaka napad odmetnika na željez. stražu kod postaje Vidorija² (2 km južno od Bos. Novog). Istog dana u 4 sata odmetnici su izvršili vatreni prepad na stražu kod Tuinice³ (1/2 km sjeverno od Bos. Novog). Gubitaka nije bilo.

b) II. DOMOBRANSKI SBOR:

6. V. u s. Poto ani (14 km sjeveroisto no od Daruvara) a 7. V. u s. Kozarica (6 km sjeverno od Novske) održali su partizani promi bene govore.

7. V. u s. Blagorodovac (15 km jugozapadno od Daruvara) oko 20 oboružanih pobunjenika oduzelo je 1 Njemcu pripadniku kulturebunda 12 vojni kih pušaka, a 1 drugom lova ku pušku i 2 odore. Kod s. Dežanovac (10 km jugozapadno od Daruvara) pokidali su brzoglasnu vezu.

c) III. DOMOBRANSKI SBOR:

7. V. uzpostavljen je željezni ki promet na pruži Brod—Sarajevo i Mostar—Dubrovnik. Danas se otvara dnevni putni ki promet na pruži Dobož—Tuzla.

8. V. od 2—5 sati odmetnici su nekoliko puta napadali željezni ku postaju Zele e⁴ (10 km jugoisto no od Zavidovi i). Za to vrijeme bio je željezni ki promet zaustavljen.

¹ Akciju na željezni ku prugu Petrinja — Glina izvršili su dijelovi Baniskog NOP odreda.

² Napad na domobranksku stražu kod Vidorije izvršili su dijelovi Prvog krajiškog odreda.

³ Napad na domobranksku stražu kod Tuinica izvršili su dijelovi Prvog bataljona Drugog krajiškog odreda.

⁴ Na željezni ku stanicu Zele e napadali su partizani Prvog udarnog bosanskog bataljona u zajednici sa partizanima Zeni kog odreda.

Prema izvješ u III. domobranskog sora 7. V. u 15.15 sati jedan nepoznati zrakoplov bacio je bombe na naše postrojbe kod Zavidovi i. Nezna se još da li je bilo gubitaka.

7. V. Njema ke ete dospjele su do crte: željezni ka postaja Banja Stijena (9 km jugozapadno od Rogatice) — s. Ili no (6 km sjeverozapadno od Goražde) — Goražda. Neprijatelj se povla i prema s. Osije ani (9 km sjeverozapadno od Goražde), a ja e skupine pojavile su se i jugozapadno od Goražde. U Goraždi 3.000 — 4.000 ljudi gladuje. — Djelovi konjani ke pukovnije zauzeli su Kik (k. 1112 — 3 km jugozapadno od s. Pra a). — Ustaške bojne podpu-kovnika Franceti a u slabom su dodiru sa neprijateljem izto no od Srebrenice. — Talijanske snage koje djeluju na prostoru Goražde—Fo a—Cajni e stigle su na r. Drinu od Fo e do Goražde. — Druga skupina Talijanskih snaga dospjela je do crte: Tisovac (k. 1223 — 4 1/2 km južno od ä. Trnovo) — s. Trnovo (18 km sjeverno od Kalinovika) — Crni Vrh (k. 1522 — 11 km jugoizto no od Sarajeva). Kod Tisovca poginulo je 8 a ranjeno 10 Talijana. — Talijanske snage iz Nevesinjskog Polja⁵ napreduju pod otporom prema Ulogu (16 km jugozapadno od Kalinovika). — U prostoru Gacko — Nevesinje⁶ neprijatelj je djelatan.

Glavar glavnog stožera
general-poru nik
(Vitez-Laxa)
Laxa

(M.P.)

⁵ Na ovom pravcu nadiranja italijanskih trupa borili su se partizani Prvog udarnog hercegova kog bataljona i Prve proleterske brigade.
• Tada je na toj prostoriji djelovao Prvi udarni hercegova ki bataljon.

DNEVNO IZVJEŠ E BROJ 130

(po podacima prmljenim 10. svibnja 1942 godine do 9 sati)

a) I. DOMOBRANSKI SBOR:

No u 8/9. V. odbijeni su napadi pobunjenika na željezni ku postaju Volinja i Dobrljin¹ (na pruzi Kostajnica—Bos. Novi), a 9 V. na željezni ku stražu kod postaje Vidorija (2 km južno od Bos. Novog).

Oružni ko krilo Varaždin javlja da su 9. V. u borbi kod s. Bukovec (4 km zapadno od Zlatara) ubijena 3 naoružana partizana, a 8. V. uhi en je u Bedekov ini (9 km jugozapadno od Zlatara) 1, a u blizini pomenutog mjesta 2 partizana.

b) II. DOMOBRANSKI SBOR:

8. V. u jednom manjem podhvat u južno od Tesli a naše ete izbile su na crtu: Jošik (k. 517) — Glavica (k. 455) — s. Mrši i (6—7 km južno od Tesli a). Tri pobunjenika su zarobljena dok vlastitih gubitaka nije bilo.

7. V. odbijen je bez vlastitih gubitaka napad pobunjenika na našu stražu izme u Modri a i s. Gornji Kladari (4 km. jugoizto no od Modri a). — 8. V. poduzeta je akcija u svrhu protjerivanja pobunjenika kod s. Gornji Kladari. Ishod još nije poznat.

9. V. u 5.30 sati oko 30 oboružanih pobunjenika sa dve strojopuške i 1 strojnicom napali su selo Kat. Ledenice (3 km sjeveroizto no od Grada ca) i popalili i oplja kali dosta ku a. Oko 9 sati pobunjenici su protjerani. Vlastiti gubitci: 2 milicionera i 1 ustaša ranjeni. Pobunjeni ki gubitci nisu poznati.

Prema na enom komunisti kom letku potvr uje se da je Dr. Stojanovi² intelektualni vo a partizanskog pokreta ubijen.

c) III. DOMOBRANSKI SBOR.

9. V. primje ena je jedna skupina od oko 400 naoružanih partizana u pokretu iz s. Okruglica (14 km jugozapadno od Olova) pre-

¹ Pomenuta ustaško-domobranska uporišta napadali su partizani Frvog bataljona Drugog krajiškog NOP odreda.

² Narodni heroj dr Mladen Stojanovi

ko s. Dragovi i (6 km jugozapadno od Vareša) prema r. Bosni³. — U Zep u, Zavidovi u i Begovom Hanu otkriveni su i uhva eni partizanski jataci.

9. V. oko 9 sati ja a skupina partizana napala je s. Podgorani (14 km sjeveroisto no od Mostara).

Zrakoplovstvo vršilo je borbene zadatke isto no od r. Bosne i bacalo proglase generala Badera.

8. V. glavne snage 718 Njema ke divizije dostigle su crtu: s. Renovica (15 km jugozapadno od Rogatice) — s. Osije ani (9 km sjeverozapadno od Goražde) — Goražda.

Talijanske snage oko Trnova ponovno su istile prostor oko visa Tisovac (k. 1223 — 4.5 km južno od Trnova). Neprijatelj ima 83 mrtvih⁴.

Oko Pljevlja prikupljaju se jake neprijateljske snage. Na prostoru — Nevesinje — Plužine⁵ (11 km sjeveroisto no od Nevesinja) odmetnici su vršili prepade.

Glavar glavnog stožera
general-poru nik
(Vitez-Laxa)
Laxa

(M. P.)

¹ Odnosi se na Drugi udarni bosanski bataljon, Romanisku i Omladinsku etu koje su išle prema rijeci Bosni u namjeri da se u Centralnoj Bosni spoje sa glavinom NOV i POJ. Namjeravam prelaz preko rijeke Bosne nije izvršen, nego su se pomenute partizanske jedinice vratile u Sekovi e. Bilo je svega 305 boraca i oko 20 lakih ranjenika. Od naoružanja bilo je oko 300 pušaka i 18 puškomitraljeza.

⁴ Vidi dok. br. 135, primjedbu br. 5.

⁵ Na prostori i Nevesinje — Plužine vršili su prepade na Italijane i ustaše partizani Prvog udarnog bataljona i dijelovi Prve proleterske brigade radi obezbje enja akcije protiv etnika Jovana Dragani a.

DNEVNO IZVJEŠ E BR. 133

(po podatcima primljenim 13. svibnja 1942 godine do 9 sati)

a) I. DOMOBRANSKI SBOR:

U napadu na s. Lasinja (24 km izto no od Karlovca) o kojem je javljeno u ju erašnjem izvješ u u estvovalo je oko 100 pobunjenika. U borbi poginula su 4, a ranjena 2 oružnika. Po dolasku oružni kog poja anja i pojavi zrakoplova pobunjenici su se razbježali i oružni ka postaja u Lasinji ponovno je uzpostavljena.

No u 11/12. V. odbijeni su bez vlastitih gubitaka odmetni ki napadaji na želj. postaju Grabovac i Gre ani (11 km izto no i 7 km zappdno od Gline).

No u izme u 11/12. V. odmetnici su napali s. Zrin (16 km sjeverno od Bos. Novog). Od posade Zrin poginulo je navodno 10 momaka". Naloženo je posadi u Dvoru (2 km sjeverno od Bos. Novog) da uputi obkoljenoj posadi pomo i streljivo.

No u 11/12. V. usliedili su jaki napadaji na straže za osiguranje pruge izme u Bos. Novog i Ravnice i pruga na više mjesta prekinuta. Tri astnika i 57 domobrana nestalo je¹. Jedna stražara zapaljena je a na tri mjesta minirana pruga je popravljena. Napad na Volinja odbijen je bombama. Izme u željezni ke postaje Ravnice i željezni ke postaje Majur (3 km sjeverno od Hrv. Kostajnice) odmetnici su vršili ciele no i vatrene prepade. Prema izvješ u zapovjednika za osiguranje pruge Bos. Novi oko Volinja prikuplja se navodno 400 — 500 odmetnika koji namjeravaju zauzeti Volinje i srušiti most na r. Uni². Ciela pruga Kostajnica — Bos. Novi jako je ugrožena.

12. V. u okolici s. Bedekov ina (25 km sjeverno od Zagreba) i s. Mihovljan (10 km sjeverno od s. Bedekov ina) pojavile su se komunisti ke skupine od oko 30—40 ljudi. Kod s. Zadavec (4 km južno od s. Mihovljan) oružnici, ustaše i domobrani vodili su 12. V. borbu sa komunistima. Do sada je 15 komunista ubijeno, a 7 ih je zarobljeno, (me u njima i žena). Od naših su 2 domobrana ranjena. Našr; snage opkolile su ostatak razbijene skupine komunisti a danas e produžiti sa proganjanjem i uništenjem ove skupine.

¹ Na željezni ku prugu Bos. Novi — Ravnice napadali su partizani Prvog bataljona Drugog krajiškog odreda. Vidi dok. br. 52.

* Odnosi se na Prvi bataljon Drugog krajiškog NOP odreda i Tre i bataljon Baniskog odreda. Vidi dok. br. 53.

b) II. DOMOBRANSKI SBOR:

11. V. odbijeni su bez vlastitih gubitaka napadaji manjih odmetnikih skupina na sela: Ledenice, Zivkovo Polje i Gornji Kladari (3, 7 i 9 km sjeverozapadno od Grada ca).

Istog dana oko 100 pobunjenika prešlo je r. Bosnu izme u s. Botajica (6 km zapadno od Modri a) i s. Podnovlje (14 km jugozapadno od Modri a) te oko 22 sata napali naše postave kod s. Podnovlje i s. Majevac (6 km jugozapadno od Podnovlja). Napadaji su odbijeni.

11. V. na putu izme u Dervente i Modri a oko 10 naoružanih odmetnika zaustavili su jedna kola u kojima su se vozili građani te ih oplja kali.

11. V. u 22.30 sati odbijeni su bez vlastitih gubitaka napadaji na naše postave na dielu s. Kadinjani (7 km jugoisto no od s. Kladšnice) — s. Opsje ko (5 km jugoizto no od s. Musi. elinac) i s. Vrbaška — s. Turjak (8 i 18 km jugozapadno od Bos. Gradiške)³. Gubitci pobunjenika nisu poznati.

12. V. kod s. Pivnica (14 km jugoizto no od Virovitice) prikuplja se navodno jedna ja a skupina pobunjenika koja još nije stupila u akciju. Iz Virovitice upu en je 1 vod.

c) III. DOMOBRANSKI SBOR:

No u 10/11. V. odbijeni su napadi odmetnika na s. Mra aj (1 km jugoisto no od Begov Hana), Begov Han i Zele e⁴.

Odmetnici iz s. Okruglica i Srednje (24 i 14 km sjeverno od Sarajeva) nude predaju⁵.

10. V. zauzeli su partizani s. Strav a, s. Duba i s. Silješki (oko 8 km izto no od Cavtata). — Akcija za oslobo enje je u toku.

Od 11. V. u 12 sati nezna se za sudbinu jednog zrakoplova.

Glavar glavnog stožera
general-poru nik
(Vitez-Laxa)
Laxa

(M. P.)

¹ Ovu akciju su izvršili dijelovi Drugog krajiškog NOP odreda.

⁴ Na pomenuta neprijateljska uporišta vršili su prepade partizani Prvog udarnog bosanskog bataljona zajedno sa partizanima Zeni kog odreda.

⁵ Predaju u duhu sporazuma sa ustašama i okupatorom ponudili su etnici — doskorašnji borci NOP odreda »Zvijezda«, poslije etni - kog pu a izvršenog u sva tri bataljona pomenutog odreda. Vidi dok. br. 131, primjedbu br. 1.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ZUPA HUM U MOSTARU
Prezbroj: 1428/42.

Mostar, dne 22. svibnja 1942.

Predmet: Napad partizana
na Talijansku kolonu.

1) MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA

Tajništvo ministra

Z A G R E B

2) MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA

3) OB E UPRAVNOM POVJERENICTVU KOD

II ARMATE TALIJANSKE VOJSKE

S U Š A K .

Kotarska oblast u Nevesinju pod br. Prez. 451. od 15. V. 1942.
dostavlja sliede e:

Zapovjedništvo oruž. voda u Nevesinju dopisom broj: 450/Taj.
od 14. V. 1942. g. dostavlja slijede e:

»13. svibnja 1942 oko 10 sati jedna grupa partizana oko 400 na
broju napala je talijansku samovoznu kolonu na putu Bišina—
Nevesinje, koja je dolazila iz Mostara¹.

Sa kolonom je došao poznati etni ki vo a Jev evi i oko 80
etnika, kojima su ostali etnici u Nevesinju priredili do ek sa srb-
skim zastavama i sa cvie em. Zastave su nosili u rukama i na sebi
ovdašnje djevojke pravoslavne vjere.

Partizani su ubili 7 talijan. asnika: jednog pukovnika tri sat-
nika i tri poru nika, koji su bili u putni kim samovozima ispred
kolone.

Uhva en je jedan partizan Bašagi Meho, iz Nevesinja, u asu
osnutka naše Države poznati Ustaša. Isti se za vrijeme Jugoslavije
vodio po spisku komunista.

Na znanje.

ZA DOM SPREMNI!

PODŽUPAN:

(M. P.)

¹ Napad na pomenutu italijansku kolonu izvršili su partizani ba-
taljona »Nevesinjska puška«.

BRA O HERCEGOVCI!

Kao Vaš današnji prijatelj i poznanik obrađam vam se i pozivam da se pridružite svojim svim silama mojim odredima koji će skorih dana izbiti na vašu napućenu grud. Ne sumnjam da ćete moje i te ekati kao iskrene prijatelje koji žure da vama, nesrećni moji Hercegovci, donesu toliko željeni spas od najvećeg zla, koje je zadesilo srpski narod od Nemanje do danas, da vas spasu od podivljale partizanske bande. Koliki je teror bio nad vama vidi se najbolje po tome što i ne znate kako je brzo crnogorski narod o istio ove svoje Brankoviće i sa kolikim je oduševljenjem prihvatio moj pokret oslobođenja svih srpskih zemalja od naših izroda koji se dade potplatiti parama Moše Pijade, Hinka Majera, Safeta Mujića, i- Aziza Koludera i ostalih trgovaca srpskim bijelim robljem. Kad imate na umu da su ovi divljaci i srpski krvopije potpuno uništeni u Srbiji i Crnoj Gori, nadam se, ne treba da vam se daje uputa šta treba da radite. Hercegovci, vaša rana boli me više nego rana Crnogoraca jer ovo je za kratko vrijeme drugo nezapaćeno stradanje vas, srpske predstraže. Potpuno su mi poznate sve naše najnovije patnje te sam zato i naredio mojim vitezovima da što prije izbiju na granicu Hercegovine i da vas bratski pozovu u svoj zagrljaj, te da zajednički produžite išćenje svojih sela. Ko se ne htjedne pridružiti mojim herojskim etama biće na licu mjesta ubijen A SVAKOME ONOME KOJI SE LI NO PRED, AKO DO SA-DA NIJE UBIO SRBINA, GARANTUJEM MOJOM AŠ U NE E NI DLAKA SA GLAVE FALITI. etnički odredi formiraju se u Nevesinju i Gacku. Njihova brojna snaga kao i svakodnevno povećanje daje mi nade da ćemo ubrzo zajedno biti na obalama Neretve. Na noge braćo, u šumu u sveti boj za slobodu Srba.

KOMANDANT
NACIONALNIH ODREDA ZA CRNU GORU
I HERCEGOVINU
PUKOVNIK BAJO J. STANISIC S. R.

¹ Proglas, u ustaškom prepisu, kojim je Redakcija raspolagala, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, kutija br. 71.

DNEVNO IZVJEŠ E BR. 135 .

(po podatcima primljenim 15. svibnja 1942 godine do 9 sati)

a) I. DOMOBRANSKI SBOR:

14. V. kod s. Selište (2 km jugozapadno od Gline) ja a skupina pobunjenika napala je oružni ku zasjedu. Dva oružnika su poginula, 1 je ranjen a 4 su zarobljena. Upu ena pomo zarobila je 1 partizana.

13. V. u 23 sata napadnuta je oružni ka postaja u s. Kraljevani (12 km južno od Petrinje). Upu ena pomo iz s. Ba uge (5 km sjeverozapadno od s. Kraljevani) rastjerala je napada e.

14. V. u 8 sati primjeno je kod s. Strašnik (6 km jugozapadno od Petrinje) oko 150 naoružanih partizana. Istog dana u 11 sati pokušali su partizani napadaj na Petrinjski vodovod. Djelovi Petrinjskog zdruga upu eni su u krstarenje.

Zapovjednik 2. pješake divizije javlja da odmetnici vrše stalno jak pritisak na Rakovicu i Drežnik Grad (22 km sjeverozapadno od Biha a).

Mjestno zapovjedni tvo Karlovac javlja da se je 14. V. u okolicu s. Lasinje (24 km izto no od Karlovca) sakupilo navodno preko 300 partizana sa namjerom da prie u r. Kupu u pravcu Pisarovine. Posada Lasinje (50 oružnika) poja ana je jednim polusatom domobrana iz Karlovca. Željeznika postaja Vojni bila je napadnuta od partizana koji su se probili iz Petrove Gore ka severoistoku. Zrakoplovnim razvi anjem nije se moglo ništa ustanoviti.

Naknadno se saznaje da je 13. V. u napadu na op inu i poštu u s. Velika Pisanica (20 km jugoizto no od Bjelovara) u estvovalo navodno oko 100 naoružanih partizana. Partizani su razoružali 8 selskih stražara i odnieli 8 pušaka sa 180 naboja, a ob inu i poštu oplja kali. Dvadeset oružnika krenulo je u potjeru.

b) II. DOMOBRANSKI SBOR:

Prema neprovjerenim viestima oko 100 pobunjenika prebacilo se je 14. V. iz okolice s. Brvno i Vranjak (6 i 8 km jugozapadno od Modri a) na lievu obalu r. Bosne.

13. V. oko 11.30 sati u s. D. Grahovljani (9 km sjeveroizto no od Pakraca) jedan vod domobrana odbio je bez vlastitih gubitaka napad 20 pobunjenika. Gubitci pobunjenika nisu poznati.

c) III. DOMOBRANSKI SBOR:

U akciji Fo a¹ njema ke snage iste prostor izme u s. Ustikoline (8 km sjeverno od Fo e) — isto ni dio Jahorine — s. Dobro Polje (11 km sjeverno od Kalinovika).¹ Neprijatelj se povla i prema jugozapadu i jugoistoku. — Od talijanskih snaga jedna skupina isti desnu obalu r. Drine od Fo e do ceste Goražde — Miljeno (9 km jugoisto no od Goražda), dok je druga skupina zaposjela cestu Jele (11 km zapadno od Fo e) — Fo a a jedna tre a skupina prodiru i preko Uloga i Kalinovika nadire prema jugu. — Jedna kolona talijanskih snaga iz Mostara na vožnji izme u Nevesinja i Mostara napadniTta je u šumi Bišina (6 km zapadno od Nevesinja). Zapovjednik divizije general Negri je ranjen, a 1 pukovnik, 4 astnika i 2 vojnika poginula su².

No u 13/14. V. pobunjenici su dva puta pokušali razoriti želj. prugu izme u postaje Zep e i Begov Han³.

14. V. odmetnici su navodno zapalili s. Javorik, a djelom dospjeli do s. Ribi i i Radešine (sve oko 10 km zapadno od Konjica)⁴.

Izgubljeni zrakoplov za koga je javljeno u dnevnom izvješ u br. 133 prona en je 14. V. kod s. Jelašca (4 km jugoizto no od Kalinovika). Zrakoplov je izgorio, a ranjena posada leži u bolnici u Kalinoviku.

Glavar glavnog stožera
general-poru nik
(Vitez-Laxa)

Laxa

(M. P.)

¹ Odnosi se na Tre u neprijateljsku ofanzivu.

* Italijansku kolonu kod Bišine napali su partizani bataljona »Nevesinjska puška«.

¹ Željezni ku prugu Brod — Sarajevo na ovom sektoru rušio je Prvi udarni bosanski bataljon i partizani Zeni kog odreda.

⁴ Na pomenuta ustaška uporišta napadali su partizani Konji - kog bataljona.

**UPUTSTVO ETNI KIH RUKOVODILACA U HERCEGOVINI OD
MAJA 1942 GOD. POT INJENIM JEDINICAMA ZA SPROVO-
ENJE U DJELO SPORAZUMA S ITALIJANSKIM
OKUPATOROM¹**

SRPSKIM ETNICIMA

Na osnovu sporazuma, koji smo sklopili sa Armijom Kraljevine Italije u svrhu zajedni kog pobijanja komunisti kih zlikovaca, koji uništavaju živote i imanja srpskog naroda saopštavamo Vam:

Odustanite od svakog sukoba sa italijanskim trupama, koje operiraju u zoni ajni e, Goražde, Kalinovik i Fo a.

Svi koji ste bili nasiljem i terorom prisiljeni, da se pridružite partizanskim zlikovcima, likvidirajte tu ince komesare i na elu sa svojim doma im prvacima pod oružjem prijavite se najbližem talijanskom komandantu, vaši životi i imanja su Vam zagarantovani a vi ete zajedno sa oružjem biti uvršteni u nevesinjsko-gata ki štab vojni kih 'dobrovolja kih etni kih odreda.

Italijanska armija vam garantuje, da nitko ne e odgovarati za doga aje iz doba ustanka, da vam ustaši i huškari ne mogu ništa u initi a vi ste dužni sa svojim oružjem uvati red i mir i poredak u svom kraju i uništavati partizanske zlikovce, koji su prešli da unište srpski narod.

Sa verom u Boga za ast i slobodu srpsku!

Stab vojno- etni kih odreda
Nevesinje i Gacko,
Petar Samardži,²
pop Radojica Periši³

Nacionalisti ki politiki
povjerenik:
Dobroslav Jevgjevi

¹ Dokumentat, u ustaškom prepisu, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta, kutija br. 71.

² Ubijen od organa narodne vlasti poslije oslobo enja kao etnik.

* Poginuo za vrijeme Tre e neprijateljske ofanzive u borbi protiv NOV.

DNEVNO IZVJEŠ E BR. 136

(po podacima primljenim 16. V. 1942. godine do 9 sati)

a) I. DOMOBRANSKI SBOR:

Usljed aktivnosti odmetnika željezni ka pruga sjeverno od Bos. Novog (od Ravnice do Kostajnice) u stalnoj je opasnosti¹.

No u 12/13. V. odbijeni su napadaji na Bos. Novi i na sve željezni ke straže do Dobrljina. Tom prilikom su tri arkaša ranjena. 13. V. oko Ravnice porušena je na više mjesta željezni ka pruga, a na most preko potoka Strižna vršeni su vatreni prepadi. No u 13/14. V. odbijeni su napadaji odmetnika na Volinju (4.5 km sjev. od Dobrljina) i Rudice (6 km južno od Bos. Novog). Jedan ustaša je ranjen².

No u 14/15. V. izvršeni su vatreni prepadi na posade Biha , Vel. Kladuša, Li ko Petrovo Selo (14 km sjev. zapadno od Biha a) Mala Pe i avnik (7 km sjeveroisto no od Li kog Petrovog Sela). Oko Male Pe i vo ena je jaka bliska borba sa ru nim granatama. Pritisak na ovom predjelu sve je ja i.

No u od 14/15. V. odbijeni su bez vlastitih gubitaka napadaji na želj. postaju Glina, na želj. most preko potoka Maje (3 km jugoisto no od Gline) i na obližnje uvare pruge. Željezni ki promet Petrinja — Glina uzpostavljen je.

Akcija u okolici Zaboka završena je. Gubitci kod odmetnika: 15 mrtvih, 22 uhi ena, pismohrana zaplijenjena, a podatci o zaplijenjenom oružju prikupljaju se. Od naših 3 lakše ranjena.

b) II. DOMOBRANSKI SBOR:

Iz Vukovara se javlja da je jedan odjel Ma arske vojske došao 13. V. u 10 sati na Dunavski otok Hagel (22 km jugoisto no od Vukovara) i zaposjeo ga.

11. V. u 16 sati odbijen je bez vlastitih gubitaka napadaj odmetnika na uporište Kova evi i kod s. Vitinice (16 km sjeverozapadno od Zvornika). Gubitci protivnika nisu poznati.

¹ Na ovom terenu tada se nalazio Prvi bataljon Drugog krajiškog NOP odreda.

² Pomenute akcije izvršili su partizani Prvog bataljona Drugog krajiškog NOP odreda.

14. V. odbijen je bez gubitaka napadaj na naše postave kod s. Simi i³ (3 km zapadno od Tesli a). Gubici odmetnika nisu poznati.

No u 14/15. V. izvršen je jak napadaj pobunjenika na Grada ac (20 km južno od Bos. Samca). Straža kod s. Katol. Ledenice (3 km sjeverozapadno od Grada ca) raspršena je, a prema proturie nim izvješ ima Grada ac je navodno pao u ruke pobunjenika. Zbog prekida veze ovo se nije moglo provjeriti. Posadi u Grada ac upu enaje pomo od 3 sata.

16. V. u 1 sat napadnut je Prijedor sa svih strana od jakih partizanskih snaga⁴. U 4.30 sati palo je predgra e. Poslije toga vodile su se borbe u sredini grada a prema posljednjem izvješ u (od danas u 9 sati), sada se drži još samo zapovjedništvo u gimnaziji. Banjaluku ki sdrug uputio je odmah (u 6 sati) krilaše radi bombardiranja i bacanja streljiva, a danas u jutro kre u istim zadatkom krilaši iz Zagreba. Od 3 iz Banjaluke upu ena zrakoplova jedan se još nije vratio dok druga dvojica zbog velike magle nisu mogli baciti streljivo."Iz Zagreba upu uju se po ev od 8 sati krilaši za bombardiranje i sa streljivom, a tako isto pokušava se ponovno akcija krilašima iz Banjaluke.

c) III. DOMOBRANSKI SBOR:

U akciji Fo a njema ke ete krstarile su bez dodira sa neprijateljem. Prednja linija ostala je nepromijenjena — Brza skupina uzpostavila je kod Javorka i Rada e (4 km zapadno od Fo e) vezu sa talijanskim snagama. — Talijanske snage na desnoj obali r. Drine dospjele su uz slab otpor do utoka r. Sutjeska i istile prostor oko s. Kozarevine (10 km sjev. isto no od Fo e). — Ostale talijanske snage vrše pregrupiranje za novu akciju u prostoru južno i jugoisto no od Kalinovika. — Izme u r. Tare i eotine neprijatelj se dalje prikuplja. — Izme u Cajni e i s. Metaljka (6 km jugoisto no od Cajni e) napadnuta je obskrbna preselica. — Na prostoru isto no i sjev. isto no od Sjenice spustio je engleski krilaš neko tvorivo koje su pobunjenici odvukli. — Oko Pljevlja ustanovljena su dva partizanska stožera.

15. V. oko 1 sat izme u željezni ke postaje Jablanica i Prenj na pruzi Konjic — Mostar napali su pobunjenici vlak zakr ivši predhodno prugu kamenjem, 6 putnika i željezni ara lakše je ranjeno. — Promet je do 16. V. do 8.30 sati bio prekinut. Istog dana u 13 sati napali su odmetnici na prostor s. Ostrožac i Lisi i i (oko 10 km zapadno od Konjica)⁵.

Naknadno se saznaje da su u borbama izme u etnika i partizana u oblasti s. Okruglice i s. Srednje (prostor 15—20 km sje-

³ Jedinice etvrtog krajiškog NOP odreda

⁴ O napadu na Prijedor vidi dok. br. 19.

⁵ Tada je na ovom terenu djelovao Konji ki partizanski bataljon.

verno od Sarajeva) 4. V. etnici ovladali Okruglicom i Srednjim. Zarobljenike koje su držali partizani pustili su, dok su sve partizane strance i Židove poubijali, a doma e partizane razoružali⁶. Svima Hrvatima dozvoljavaju nesmetan prolaz ovim krajem i obra ivanje polja. — 9. V. na njihovu želju došlo je do sastanka sa bivšim ustaškim logornikom iz Semizovca Rajmundom Haklom i na tom sastanku izrazili su želju za smirenje. Oružje e predati kada osjete da su potpuno sigurni od partizana i od nevaljalih ustaša. — Njema ku, Talijansku i Hrvatsku vojsku kao i ustaše ne e napadati u koliko oni ne bi bili napadnuti, ili pak paljena sela Grko-isto njaka.

Od povjerenika se saznalo da se ve nekoliko dana vode borbe izme u partizana i etnika na prostoru Vu ja Luka — Vrhovina⁷ (13 km sjeveroisto no od Sarajeva).

12. V. uz pomo talijanskog topništva napali su etnici u s. Rapti (4 km jugoisto no od Trebinja) partizane. Akcija je uspjela i nekoliko naoružanih partizana je zarobljeno⁸.

ZA TO NOST:

PRO ELNIK OPERATIVNOG ODJELA
GLAVNOSTOZERNI PUKOVNIK
Dragojlov

Glavar glavnog stožera
general-poru nik
(Vitez-Laxa)

Laxa

(M P.)

⁰ O borbama izme u etnika i partizana na ovom terenu vidi dok. br. 140, primjedbu br. 1.

¹ Odnosi se na borbe koje je vodio Drugi udarni bosanski batalion protiv etnika — bivših boraca Mokranjskog bataljona Romaniškog NOP odreda.

² Ove borbe protiv etnika i Italijana vodio je Drugi hercegova ki bataljon (Trebinjski).

DNEVNO IZVJEŠ E BR. 137

(po podatcima primljenim 17. V. 1942. godine do 9 sati)

a) I. DOMOBRANSKI SBOR:

16. V. oko 6 sati upala je jedna ve a skupina oboružanih odmetnika u s. Komarevo (10 km jugoisto no od Siska), odvela u itelja i nekoliko seljaka i povukla se prema jugu. Poduzete su mjere da se ovaj predjel pro isti i da se odmetnicima presje e uzmak u Šamaricu. Prema dosadanjim podatcima u borbi kod s. Komarevo jedan odmetnik je ubijen a jedan je ranjen dok su u Velikoj Gradusi (10 km južno od s. Komarevo) 2 odmetnika živa uhva ena.

15. V. na putu Bos. Novi — Blagaj napadnuta je preselica hrane¹. Dva domobrana su ranjena a 2 konja ubijena (Preselica stigla je Blagaj).

11. V. na putu s. Otoka (9 km sjeveroisto no od Bos. Krupe i s. Bužim (15 km sjeverozapadno od s. Otoka) izvršen je prepad na skupinu seljaka. Dva oružni ka narednika poginula su.

b) II. DOMOBRANSKI SBOR:

15. V. izvršen je od naše strane povratni napadaj na Grada ca (20 km južno od Bos. Samca). Naši dielovi doprli su tik do Grada ca ali su se uslied nadmo nosti protivnika (navodno oko 1000?) morali povu i na utvr ene postave kod s. Ledenice (3 km sjeverozapadno od Grada ca). Danas u jutro izvršit e se ponovno napadaj, potpomognut 1 bitnicom i dolaze om ustaškom bojnomo Stier. Prema dobijenim vijestima situacija oko Grada ca i Modri a dosta je nepovoljna.

16. Y- u jednom okršaju kod vis Stražanica (k. 317 — 3 km sjeverozapadno od Tesli a) protjerani su pobunjenici. Vlastitih gubitaka nije bilo, dok pobunjeni ki gubitci nisu poznati.

16. V. oko 5 sati jedna manja grupica odmetnika pripucala je na stan vojnika talijanskog obskrbnog uporišta u Brodu n/S. Naše redarstvo u zajednici sa Talijanima protjerali su pobunjenike od kojih je jedan teško ranjen. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Prema posljednjim vijestima iz Banjaluke stanje u Prijedoru je ovakvo: 16. V. u 12.27 sati zapovjedništvo Prijedora javilo je da se je zgrada gimnazije zapalila i da pomo i više nema. U 14

¹ Domobranksu komoru na putu Bos. Novi — Blagaj napala je etvrta eta Prvog bataljona Drugog krajiškog NOP odreda.

sati Banjalu ki sdrug javlja da je krugovalna veza izme u Banjaluke i Prijedora ponovno uzpostavljena da je vatra u gimnaziji ugašena, da se gimnazija i škola još drže i da se borba vodi. Kasnija izvješ a nema. Zrakoplovstvo je bombardiralo pobunjenici ka kola koja su prevozila oplja kane stvari iz Prijedora u Kozarušu i u pravcu Mrakovice, isto tako bombardirani su i tu eni iz strojnica pobunjenici u samom gradu.

c) III. DOMOBRANSKI SBOR:

13. V. odbijeni su napadaji na želj. postaju Stog i Vozu u (12 i 18 km jugoisto no od Zavidovi a).

No u 14/15. i 15/16. V. odbijeni su slabiji napadaji pobunjenika na Begov Han² (16 km jugozapadno od Zavidovi a)

15. V. kod s. Marin i i (3.5 km sjeverno od Begov Hana) osuje en je pokušaj odmetnika da pre u na lievu stranu r. Bosne.

U s. Briznik (10 km isto no od Zenice) primie eno je ja e prikupljanje odmetnika³.

Naš zrakoplov letio je na novo talijansko uzletište u Bile u.

Glavar glavnog stožera
general-poru nik
(Vitez Laxa)

(M. P.)

Laxa

BR. 144

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
OD 18 MAJA 1942 GOD. O BORBAMA U BOSNI I
HERCEGOVINI**

DNEVNO IZVJEŠ E BR. 138.

(po podacima primljenim 18. V. 1942. godine do 9 sati)

a) I. DOMOBRANSKI SBOR:

No u 16/17. V. izme u želj. postaje Vojni —Vrgin Most na dužini od 1 km presjekli su pobunjenici brzoglasno-brzozjavne stubove, a izme u sela Kupljensko i Miholjsko (5 i 7 km jugozapadno od Vojni a) presjekli brzoglasne veze.

* Ovaj prepad na Begov Han izvršio je Prvi udarni bosanski bataljon.

Grupa udarnih bataljona tada se spremala da pre e preko rijeke Bosne u cilju spajanja sa partizanskim jedinicama u Bos. Krajini. Namjeravani prijelaz preko Bosne nije uspio, te su se bataljoni vratili u Sekovi e. gdje je od njih formirana 2 avgusta 1942 god. Šesta isto nobosanska udarna brigada.

Cijele no i 16/17. V. odmetnici su vršili vatrene prepade na objekte želj. pruge izme u želj. postaje Maja i Gre ani (na pruzi Caprag—Vrgin Most). Napadaji su odbijeni.

Prema još neprovjerenom izvješ u oružni ke postaje Pisarovina 17. V. upalo je oko 30 partizana u s. Gradac (25 km sjeveroisto no od Karlovca. Od ustaške pripreme bojne odnijeli 4 puške i oplja kali neke seljake.

17. V. odbijen je vatreni prepad na most Strižna¹ (4 km jugozapadno od Dobrljina). 1 ustaša je ranjen.

b) II. DOMOBRANSKI SBOR:

Povratni napadaj na Grada ac (20 km južno od Bos. Samca) uspješno je završen. Grada ac je povra en. U Grada cu na eno je 28 mrtvih odmetnika a navodno oko 260 mrtvih i ranjenih odnijeli su sa sobom. Me u odmetnicima poginuo je major Stefanovi zva ni »Bradonja« kao vo a Crnogoraca. Zaplijenjeno je 30 pušaka i dosta streljiva. — Istovremeno brzom intervencijom jednog sata upu enog samovozima iz Broda sprie en je obuhvatni manevar odmetnika na lievoj obali r. Bosne u pravcu sela Botajica—Pe nik (oko 5 km zapadno i sjeverozapadno od Modri a u bok i pozadinu Modri a. Modri je istovremeno napadnut. Bliže je nepoznato.

O Prijedoru nema novih podataka². Zrakoplovnim razvi anjem 17. V. nije primie eno na putevima nikakvo kretanje ni ljudstva ni vozila. U dvorištu zgrade gimnazije primie eni su neki domobrani koji su pri nailasku zrakoplova pobjegli u zgradu neda ju i nikakve znakove.

Njema ka E. S. bojna »Princ Eugen« u okviru hrvatske ustaške vojnice izvršila je 11. V. iš enje pl. Motajice (jugoisto no od utoka r. Vrbasa) ne naišavši nigdje na ja i otpor. Pobunjenici su se povukli na Otpo ivaljku (južno od Motajice). Ovim podhvatom osigurana je eksploatacija drveta iz Motajice³.

c) III. DOMOBRANSKI SBOR:

U akciji Fo a Njema ke snage na povratku su u svoje posade. Od naših snaga jedna bojna je u pripremi za odlazak u Goražde i Ustikolinu, a jedan sat upu en je u Trnovo. Samostalni konjani ki sklop nalazi se na Jahorini. Jedan dio talijanskih snaga nalazi se na prostoru Kalinovik—Fo a, drugi dio isti desnu obalu r. Drine, dok je tre i dio u pripremi za jednu novu akciju prema izvoru r. Neretve (Bora).

¹ Most kod Strižne napali su dijelovi Prvog bataljona Drugog krajiškog NOP odreda.

² O napadu na Prijedor vidi dok. br. 19 i 37.

³ Nijemci su tada preduzeli ja u ofanzivu na planini Motajici protiv Krajiškog proleterskog bataljona, koji se poslije žestokih borbi povukao na kratko vrijeme u Slavoniju.

16. V. u 24 sata izme u želj. postaje Hrasno i Hutovo (na pruzi Konjic—Dubrovnik) napadnut je teretni vlak. Brzoglasno-brzojavne veze prekinute su⁴.

17. V. od 0 do 4 sata odbijene su navale odmetnika na Begov Han⁵.

Selo Ostrožac (10 km jugozapadno od Konjica) jako je ugroženo⁶.

Od 17. V. u 12 sati nezna **SP** za sudbinu jednog našeg krilaša koji je iz Sarajeva poletio u razvijanje prema Gradacima.

30. IV. spustio se kod sela Grab (25 km jugoistočno od Dubrovnika) jedan Engleski dvomotorni krilaš sa 2 engleska astnika. Donijeli su predajni krugoval, oružje, streljivo i novac. Nisu uhvaćeni.

Naknadno se saznaje: Prema izvješću u III. Dom. Sboru borbe izme u partizana i etnika produžavaju se u oblasti Travnik i Jajca⁷, a doznaje se ve o njihovim međusobnim borbama u oblasti Zenice i Begov Hana⁸.

12. V. u blizini Gacka 3 talijanske bojne u suradnji sa jednim satom naših štrafuna napale su partizane. U borbi 40 talijana je ranjeno dok gubitci partizana nisu poznati⁹.

Glavar glavnog stožera
general-poručnik
(Vitez Laxa)
Laxa

(M. P.)

⁴ Na pomenutu željezničku prugu napadao je Južnohercegovački partizanski odred.

⁵ Prepade na Begov Han" vršio je Prvi udarni bosanski bataljon.

⁶ Na ovom terenu djelovao je u to vrijeme Konjički partizanski bataljon.

⁷ Na terenu oko Jajca tada su se vodile borbe izme u partizana i Trećeg **Krajiškog** odreda i etnika Uroša Drenovića.

⁸ O borbama izme u etnika i partizana u zeničkom kraju vidi dok. br. 131, primjedbu br. 1.

⁹ Pomenutu borbu protiv Italijana vodio je Prvi hercegovački udarni bataljon.

DNEVNO IZVJEŠ E BR. 139

(po podatcima primljenim 19. V. 1942. godine do 9 sati)

b) II. DOMOBRANSKI SBOR:

Banjaluku ki sdrug javlja: Iz Prijedorske posade došlo je u Banjaluku 3 domobrana koji su izjavili da je Prijedor bio napadnut sa sviju strana a izgleda da je napad bio pripremljen i u samom gradu. U napadu je u estvovala jedna vrlo jaka gomila pobunjenika u kojoj su bili i gra ani kao i djeca koja su nosila streljivo. Posada Prijedora povukla se je u gimnaziju i školu odakle je davala otpor. Kada su haubice i baca i zarobljeni pobunjenici su iz istih tukli gimnaziju i školu. 16. V. oko 15 sati kapitulirala je posaoa. Zapovjednik posade pukovnik Zlobec je mrtav (nezna se da li sa je sam ubio ili je ubijen). Ubijeni su: logornik, svi ustaše, svi željezni ari i oko 80 gra ana. 50 domobrana koji su bili na straži kod želj. postaje Baltine Bare (4 km južno od Prijedora) stiglo je u Sanski Most¹.

I. Domobranski sbor izvještava da se je posada iz Ljubije (9 km jugozapadno od Prijedora), 18. V. povukla u Bos. Novi i da je naloženo da se smjesti u Dvoru n/Uni te da se jave podaci o njenoj ja ini i sastavu (u Ljubiji i okolici bilo je 3 sata).

17. V. u 3.45 i 4 sata pripucali su odmetnici na naše postave Ka un i Križ (oko 2 km zapadno i sjeverozapadno od Tesli a).

Prema izvješ u II. Dom. Sboru, kod s. Otpo ivaljke (13 km sjeverozapadno od Prnjavora) prikupljaju se ja e snage partizana. Kod crkve i škole u selu Mravi a (7.5 km jugozapadno od Prnjavora) nalazi se njihov stožer a u selu Vija ani (10 km jugozapadno od Prnjavora) pri uva. Izdat je nalog zrakoplovstvu da izvrši bombardiranje².

c) III. DOMOBRANSKI SBOR:

No u 17/18. V. odbijeni su odmetni ki napadaji na Begov Han.

Radi ja e ugroženosti pruge kod Hutova i Hrasna (na pruzi Konjic—Dubrovnik) obustavljen je promet na pruzi Dubrovnik—Mostar.

¹ O oslobo enju Prijedora vidi dok. br. 19 i 37.

* Tada je na ovom terenu bio Krajiški proleterski bataljon.

Radi napadaja odmetnika, oružnici iz Bišine (8 km zapadno od Nevesinja) povukli su se u selo Blagaj (18 km zapadno od Nevesinja). Talijani e nastojati povratiti Bišinu⁸.

Naš krilaš za kojeg je u ju erašnjem izvješ u javljeno da je nestao spustio se 17. V. u Bjelovaru a 18. V. odletio u Sarajevo.

Glavar glavnog stožera
general-poru nik
Vitez (Laxa)

(M. P.)

Laxa

BR. 146

IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA HRVATSKOG DOMOBRANSTVA OD 20 MAJA 1942 GOD. O BORBAMA U BOSNI I HERCEGOVINI

DNEVNO IZVJEŠ E BR. 140

(po podacima primljenim 20. svibnja 1942 godine do 9 sati)

a) I. DOMOBRANSKI SBOR:

17. V. odmetnici su napali s. Grabovac (2 km sjeverozapadno od Vrnogra a, a 14 km.južno od Topuskog). Od naših je 1 poginuo a 2 su ranjena.

No u 17/18. V. odmetnici su porušili most kod s. Baštra (9 km sjeverozapadno od Otoke na putu prema Vrnogra u).

Oko 2.000 izbjeglica iz Ljubije stiglo je u Bos. Novi. Izbjeglice su upu ene u Kostajnicu. Velika župa Gora poduzela je mjere za njihov dalji razmještaj.

Staro Selo i Vel. Gradusu (11 km zapadno i jugozapadno od Sunje) narod je podpuno napustio i izvukao se prema Šamarici planini.

Oružni ka postaja Pisarovina javlja da je 19. V. u 1 sat jedna ja a skupina partizana u s. Dubranec (14 km jugozapadno od Vel. Gorice) iz op inske blagajne odniela novac i spise, iz župnikovog stana i jedne trgovine namirnice i hranu a potom pobjegla. Ljudskih žrtava nije bilo. Upu ene su oružni ke potjere.

No u 18/19. V. izme u željezni ke postaje Ogulinski Hreljin i Gomirje (na pruzi Ogulin—Sušak) razorena je pruga u duljini od 100 metara. Pruga je vjerovatno ve popravljena.

" Odnosi se na partizanski bataljon »Nevesinjska puška«.

18. V. napadnut je putni ki vlak kod Bos. Krupe. Od putnika 1 je poginuo, a 1 je ranjen.

Istog dana napadnut je most preko potoka Strižne. — Osiguranje se je povuklo na lijevu obalu r. Une¹.

b) II. DOMOBRANSKI SBOR:

19. V. u 11 sati izme u s. Podnovlje (12 km jugozapadno od Modri a) i s. Botajica (5 km zapadno od Modri a) napadnut je jedan ukrajinski legionarski sat. Jedan legionar je poginuo. Podrobni podaci ne dostaju.

19. V. oko 6.30 sati u s. La evac (5 km sjeverozapadno od Oku ana) navodno oko 200 (?) oboružanih pobunjenika u domobranskim i ustaškim odorama iznenadili su 1 vod željezni ke stražarske bojne te odnijeli 41 pušku, oko 1.100 naboja, 80 ru nih bombi, te cipele i domobranske kape. Jedan stražnik je ranjen. Zepoviednik sa celim vodom sproveden je u Brod n/S i pritvoren. Istraga je zapovie ena. Potjere su upu ene.

No u 18/19. V. izme u s. Pavlovci i Vrdnik (5 i 12 km sjeverno od Rume) odmetnici su porušili nekoliko brzoglasnih stubova.

Od etnika-suboraca² dobijeno je 19. V. oko 14 sati izvješ e da se navodno oko 2—3000 pobunjenika³ kre u u pravcu s. Omar-ska i Piskavica (17 i 22 km jugoizto no od Prijedora). Zrakoplovnim razvidanjem nisu se mogli otkriti nikakvi pokreti pobunjenika. Sa etnicima-suborcima poduzete su mjere da se pobunjenici do ekaju ako bi se zaista pojavili oko s. Piskavice.

19. V. došao je iz zarobljeni tva još jedan domobran Prijedor-ske posade koji je potvrdio viesti ju erašnjih zarobljenika, a osim toga je izjavio da je pukovnik Zlobec zajedno sa logornikom ubijen od strane jednog partizana prilikom njihovog upada u gimnaziju. Jednu haubicu odvukli su pobunjenici u Mrakovicu (15 km sjeveroizto no od Prijedora) a jednu drže u s. Kozarac (10 km izto no od Prijedora), gdje je i streljivo. Kod Alagi a Mlina (na putu s. Kozarac—Mrakovica) nalazi se njihov stožer i neka štamparija. U Prijedoru sada nema pobunjeni kih snaga ve samo prevoze oplja kane stvari iz Prijedora koriste i za ovo jedan vojni ki teretni samovoz kojeg su zaplienili u Prijedoru⁴.

¹ Na most kod Strižne napadali su dijelovi Prvog bataljona Drugog krajiškog NOP odreda.

² Ovdje prvi put nailazimo na termin » etnik-suborac«. Pregovori njema kog i italijanskog okupatora i ustaša sa etnicima po eli su još po etkom 1942 god. (vidi Zbornik tom IV, knj. 3, dok. br. 160), a u nekim krajevima, napr. u Hercegovini još 1941 godine.

³ Odnosi se na Prvi i Drugi udarni bataljon Bos. Krajine (u sve-mu oko 1500 boraca). Poslije akcije protiv etnika na terenu Tre eg i etvrtog krajiškog odreda, ovi bataljoni su se sastali na Manja i, odakle su skupa izvršili pokret prema Kozari, gdje su uskoro ušli u sastav Prve krajiške brigade.

⁴ O oslobo enju Prijedora vidi dok. br. 19 i 37.

c) III. DOMOBRANSKI SBOR:

18. V. na pruzi Sarajevo-Brod izme u želj. postaje Maglaj i Rje ica napadnuta je ophodnja želj. straže. Dva stražara su razoružana i vra ena u Rje icu.

Na pruzi Mostar—Dubrovnik izme u želj. postaje Hutovo i Hrasno gdje je 16. V. oko 2.400 pobunjenika napalo teretni vlak željezni ka pruga još nije popravljena, jer odmetnici vatrom ometaju rad.

Drugih osobitih doga aja nije bilo.

Glavar glavnog stožera
general-poru nik
(Vitez-Laxa)

(M. P.)

Laxa

BR. 147

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
OD 21 MAJA 1942 GOD. O BORBAMA U BOSNI I
HERCEGOVINI**

DNEVNO IZVJEŠ E BR. 141

(po podatcirra primljenim 21. svibnja 1942 godine do 9 sati)

a) I. DOMOBRANSKI SBOR:

Sjeverno od s. Vagan¹ ... km sjeverozapadno od Biha a) i oko s. Vel. Kladuša i Vrnog²... (18 i 28 km sjeveroisto no od Slunja) primije eno je ja e prikupljanje odmetnika. Odmetnici prelaze iz Petrove Gore u kotar Cazin (18 km sjeveroizto no od Biha a).

Prema izvješ u iz Dobrljina drveni dielovi napuštenog mosta preko potoka Strižne (4 km jugozapadno od Dobrljina) zapaljeni su. Željezna konstrukcija nije razorena.

Naše zrakoplovstvo bombardiralo je prostor isto no od s. Dobrljin.

Divizija iz Biha a javlja da su komunisti na skupštini u s. Vel. Radi (9 km jugozapadno od Bos. Krupe) odlu ili da partizani okite domobranske vlakove zelenilom kako bi se samo ovi vlakovi r apadali i da treba poslie pada Prijedora sa svim snagama opkoliti Bos. Novi i zauzeti ga.

¹ Na ovom mjestu original je ne itljiv, a vjerovatno sc odnosi na mjestu Vaganac i Vranogra .

b) II. DOMOBRANSKI SBOR:

20. V. odbijen je bez vlastitih gubitaka napadaj pobunjenika na s. eli (17 km južno od Br kog). Gubitci pobunjenika nisu poznati.

20. V. jedan sat posade Modri a vršio je krstarenje na prostoru 5—7 km južno i jugozapadno od Modri a. Ishod još nije poznat.

19. V. bombardirali su naši krilaši odmetni ke postade na Dugim Njivama (12 km jugozapadno od Modr a) kao i s. Vu ijak (5 km jugoizto no od Prnjavora).

18. V. kod s. Parnica (3 km sjeverno od Maglaja) napadnuta je jedna naša ophodnja od strane 14 oboružanih pobunjenika. Dva domobrana su zarobljena i razoružana, a potom puštena. Istraga je u toku.

Zrakoplovstvo je 20. V. razvilo prostor s. Omarska (17 km jugoizto no od Prijedora) — s. Kozarac (10 km izto no od Prijedora) — s. Bistrica (8 km jugoizto no od Mrakovice) — s. Piskavica (19 km sjeverozapadno od Banja Luke) ali ništa naro itog nije otkriveno. Bombardirana je Mrakovica, pojedine pobunjenike barake u Kozari, pobunjenici položaji kod s. Bistrica i Piskavica, a u Prijedoru kotarsko predstojništvo g e je sada partizanski stožer. — Danas e se bombardirati pravoslavna sela izme u Prijedora i Sanskog Mosta, a posadi u Sanskom Mostu baciti streljivo i hrana.

Prema podacima sa kojima raspolaže Banjaluci zdrug jedna skupina od oko 2.000 i više partizana⁴ u pokretu je od Piskavice u pravcu južnog diela Banja Luke. Ova skupina je u dodiru sa etnicima kim postrojbama koje odstupaju iz predjela oko s. Piskavice prema s. Kola (10 km jugozapadno od Banja Luke). Naša posada na k. 433 (Klupe — 11 km sjeverozapadno od Banja Luke) pod jakim je pritiskom odmetnika. — Dalje javlja Banjaluci zdrug da ima izvjesnih podataka o prikupljanju partizana u pravcu Bos. Dublice, ime nastaje ja a ugroženost ovog mjesta.

c) III. DOMOBRANSKI SBOR:

Nema novih vijesti.

(M. P.) Glavar glavnog stožera
general-poru nik
(Vitez-Laxa)
Laxa

• Na željezni ku prugu Bos. Novi — Rudice tada su napadali dijelovi Prvog krajiškog odreda.

' Odnosi se na Prvi udarni batalion Bosanske Krajine (oko 700 boraca) koji je tada vršio akcije protiv etnika.

DNEVNO IZVJEŠ E BR. 142

(po podatcima primljenim 22. V. 1942 godine do 9 sati)

a) I. DOMOBRANSKI SBOR:

20. V. izme u 21.30 i 23.30 sati odmetnici su izvršili vatreni napad na Dobrljin i straže uzduž pruge do Volinjskog mosta. — 21. V. odbijena su bez gubitaka dva ponovna vatrena napada na Dobrljin. Istog dana oko 9 sati izvršen je vatreni prepad na stražu vijadukta kod Volinja. Jedan domobran je poginuo a 3 su ranjena¹.

22. V. u 8.30 sati pobunjenici² su prešli r. Unu i zauzeli s. Kujani (1% km sjeverozapadno od Dobrljina). Iz I. domobranskog sbara upu en je 1 sat kao poja nje.

No u 20/21. V. odbijen je bez gubitaka napad na željezni ku uvarnicu isto no od Gline.

Oružni ka postaja Kraljev ani (15 km izto no od Gline) javlja da je pu anstvo iz sela isto no i jugoizto no od Kraljev ana vjerojatno iz straha od evakuacije pobjeglo u planinu Šamaricu. — 21. V. izvršena je evakuacija sela Br ani, Vukoševac, Petrinjci i Prnjavor (sva sela 3 — 6 km zapadno od Sunje). Tom prilikom od partizanske zasjede ubijen je jedan domobran a jedan je teško ranjen.

21. V. od 5—10 sati ja e pobunjeni ke snage napale su s. Vrnogra (14 km južno od Topuskog), upale u predgra e i zapalile više ku a. Napad je odbijen.

No u 20/21. V. izvršen je vatreni prepad na predstraže Biha a³.

Zrakoplovstvo je bombardovalo 21. V. sela na prostoru do 5 km južno, jugoizto no i izto no od Bos. Kostajnice. Pri razvi anju poslie izvršenog bombardiranja nije primja eno nikakvo kretanje u selima niti u okolici ovih sela.

17. V. kod k. 648 (2 km južno od Bos. Petrovca) jake odmetni ke snage napale su 2 bersaljerska sata koji su štitili prevoz hrane za Bos. Petrovac. Gubitci Talijana: 4 mrtva (me u njima i 1

¹ Ove borbe protiv domobrana kod Dobrljina i na pruzi Bos. Novi — Kostajnica vodili su partizani Prvog bataljona Drugog krajiškog NOP odreda.

² Dijelovi Prvog bataljona Drugog krajiškog NOP odreda

* Pomenuti prepad izvršili su dijelovi Petog krajiškog NOP odreda.

b) II. DOMOBRANSKI SBOR:

18. V. kod s. Hrasno (9 km jugoiztočno od Gor. Tuzle) nakon dvosatne borbe odbijen je bez vlastitih gubitaka napadaj jedne jačine i skupine pobunjenika na oružnike i milicionere. Gubitci odmetnika nisu poznati.

21. V. sjeverozapadno od Banja Luke od naših krilaša poduzeto je bombardiranje pobunjenika koji nadiru prema Banjoj Luci.

Noć od 21/22. V. oko Banja Luke protekla je u miru. Danas se se posadi u Sanskom Mostu putem zrakoplova baciti streljivo i hrana.

c) III. DOMOBRANSKI SBOR:

Noć od 20/21. V. odbijeni su odmetnički napadi na Begov Han.

U toku 19 i 20. V. izvršena je uspješna akcija naših jedinica na Vrelo Prača (14 km jugozapadno od Prače). 22 pobunjenika je poginulo a 4 su zarobljeni.

Put Mostar—Nevesinje je pročišćen i promet je uspostavljen.

Promet Mostar—Dubrovnik još nije uspostavljen. Kod Hutova je porušena željeznička pruga u dužini od 300 metara⁵.

17. V. na području Gacka jedna Talijanska planinska bojna napala je i rastjerala jačinu u skupinu odmetnika. Gubitci odmetnika: 42 mrtva i velik broj ranjenih. Zarobljena su 2 odmetnika a zaplijenjena jedna laka strojnica i 17 pušaka. Talijanski gubitci: 1 častnik i 1 vojnik poginuli su⁶.

Glavar glavnog stožera
general-poručnik
(Vitez-Laxa)

(M. P.)

Laxa

* Italijane kod Bos. Petrovca napali su partizani Prvog bataljona Petog krajiškog NOP odreda.

⁵ Željezničku prugu Mostar — Dubrovnik napadao je Južnohercegovački partizanski odred.

⁶ Odnosi se na borbe koje su vodili Prvi udarni hercegovački bataljoni i Drugi bataljon Prve proleterske brigade protiv Italijana kod sela Vrbe. Italijani su imali namjeru da prodru u emerno i na taj način da odbace partizanske snage prema Izgorima i ovladaju putem Vrba — emerno. Borbe su vođene 2 dana i Italijani su vraćeni u pravcu Gacka.

2340

Nezavisna Država Hrvatska
VRHOVO ORUŽNIČKO ZAPOVEDNIŠTVO
Odjel za javnu sigurnost
Broj 1706 / Tajno
U Zagrebu, dne 26. svibnja 1942.

Predmet: Nestali zrakoplovi-
priključili se partizanima.

1. GLAVNOM STANU POGlavNIKA /Očevidni odjel/
2. MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA /Opr. i OK. odjel/
3. RAVNHATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST N.D.H.

Zapovjedništvo 3. oružničke pukovnije J.S. Br. 565/Taj. od 26. svibnja javlja:

"Dne 23. svibnja 1942. u 9.30 sati jedan naš krilaš sa pilotom časničkim namjestnikom Franjom Klus poletio je sa banja Lučkog uzletišta sa 7 pušaka, 2 sanduka streljiva i konzervama, namjenjenim našoj posadi u Sanskom Mostu.

Istog dana u 9.30 sati sa istog uzletišta poletio je drugi naš krilaš sa prikovnim poručnikom Rudolfom Čajevac i vodnikom Milutinom Jazbecom sa zadatkom, da našoj posadi u Gornjoj Sanici preda jedan sanduk streljiva i 100 klg. soli.

Jedan krilaš bio je marku "Potez", a drugi "Erege".

Zrakoplovi nisu stigli na svoja odredišta.

Prema do sada prikupljenim podatcima eba naša krilaša spustila su se istog dana u Prijedoru i priključili se partizanima." Zrakoplovno pristanište u Zagrebu javlja 26. svibnja 1942. u 11.35 sati, broglasno:

"Zrakoplov "Potez" - 4519 odletio jutros iz Svete Nedelje pravac: Karlovac-Vojnić-Bihać-Udbina.

Do sada nije poznato gdje se nalazi."

Oružnički vod Karlovac na zapovjedjenu tjeralicu sa ovim zrakoplovom javlja 26.V. u 17.15 sati da je ovaj zrakoplov istog dana u 10 sati opašen iznad Vukmanića u letu pravcem Petrove Gore.

Predlašem gornje izvješće.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
GLAVNI ŠTOFER DOMOBRANSTVA

Prijelazna, dne 28. V. 1942

Broj	9538	2340
dat.	[]	[]

Zapovjednik general:
Mizler.

Mizler
28/V. 1942

OPERATIVNO ODJELU, S molbom na uvid.

PROČITAN
kapetan bojnik broda

Stibin

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TRE E ORUZNICKE PUKOVNIJE OD 26 MAJA 1942 GOD. O PRELASKU TROJICE DOMOBRANSKIH AVIJATICARA SA SVOJA DVA AVIONA PARTIZANIMA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO ORUZNICKO ZAPOVJEDNICTVO

Odjel za javnu sigurnost
Broj 1706 /Tajno

U Zagrebu, dne 28. svibnja 1942.

Predmet: Nestali zrakoplovi —
priklju ili se partizanima.

1. GLAVNOM STANU POGLAVNIKA (O evidni odjel),
2. MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA (Opr. i O . odjel)
3. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST N. D. H.

Zapovjedni tvo 3. oružni ke pukovnije J. S. Br. 565/Taj. od 26. svibnja javlja:

»Dne 23. svibnja 1942. u 9.30 sati jedan naš krilaš sa pilotom astni kim namjestnikom Franjom Klus¹ poletio je sa banjalu kog uzletišta sa 7 pušaka, 2 sanduka streljiva i konzervama, namjenjenim našoj posadi u Sanskom Mostu.

Istog dana u 9.30 sati sa istog uzletišta poletio je drugi naš krilaš sa pri uvnim poru nikom Rudolfom ajevca² i vodnikom Milutinom Jazbecom sa zadatkom, da našoj posadi u Gornjoj Sani predi jedan sanduk streljiva i 100 klg. soli.

Jedan krilaš bio je marke »Potez«, a drugi »Breg«.

Zrakoplovi nisu stigli na svoja odredišta.

Prema do sada prikupljenim podatcima oba naša krilaša spustila su se istog dana u Prijedoru i priklju ili se partizanima«.

¹ Franjo Kluz, narodni heroj, poginuo 15 septembra 1944 god., nedaleko od Omiša, vrše i borbeni zadatak sa svojim avionom.

* Juna 1942 god., prilikom bacanja letaka i mitraljiranja ustaške posade u Banjoj Luci, avion Rudi Cajevca bio je ošte en, a on sam teško ranjen. Nije uspio da se vrati na oslobo enu teritoriju nego se morao spustiti na teritoriju koju su držali etnici. Ranjeni Rudi ajevca branio se do posljednjeg metka, zajedno sa strijelcom Milutinom Jazbecom. Kad su istrošili svu municiju, Cajevca se ubio, a Jazbeca su uhvatili etnici i na zvjerski na in umorili.

Zrakoplovno pristanište u Zagrebu javlja 28. svibnja 1942. u 11.35 sati; brzoglasno:

»Zrakoplov »Potez« — 4519 odletio jutros iz Svete Nedelje pravac: Karlovac—Vojni —Biha —Udbina.

Do sada nije poznato gdje se nalazi.«

Oružni ki vod Karlovac na zapovje enu tjeralicu za ovim zrakoplovom javlja 28. V. u 17.15 sati da je ovaj zrakoplov istog dana u 10 sati opažen iznad Vukmani a u letu pravcem Petrove Gore.

Predlažem gornje izvies e³.

(M. P.)

Zapovjednik general:
Mizler.

Mizler.

BR. 150

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE SANA I LUKA OD 27 MAJA 1942
GOD. O ZAUZIMANJU PRIJEDORA OD STRANE PARTIZANA¹**

Prilog a)

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ZUPA SANA I LUKA.

Taj. broj: 691/42.

Banja Luka 27. svibnja 1942.

Predmet: Izvještaj o zauze u Prijedora.

MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA

— na ruke gospodina Dr. Andrije Artukovi a —,

Z A G R E B .

Nakon duge i teške kušnje i patnje kroz puna 4 mjeseca, pao je 16. svibnja 1942. u 1 sat i 30 minuta Prijedor u ruke partizana.

O tome sam izviestio istoga dana Ministarstvo unutarnjih poslova radiogramom tajni broj 648/42.

Iscrpniji pismeni izvještaj nisam mogao do danas poslati, jer je prekinuta svaka veza sa Prijedorom, dok su vijesti malobrojnih ovamo stiglih izbjeglica me usobno protuslovne..

Podvrgavaju i kritici sve vijesti koje sam do danas primio podnašanm za sada slijede i izvještaj:

¹ O ovim prvim našim avionima vidi dok. br. 37.

¹ Primjerak izvještaja kojim Redakcija raspolaže ustaški je prepis originala.

U no i izme u 15 i 16 svibnja oko 1 sat zazvonila su na pravoslavnoj crkvi zvona, a sa raznih strana iz pojedinih ku a mjesta po elo se pucati prema ustaškim i domobranskim stražama.

Kako je grad, koji je ina e elektri no osvjetljen, uslijed navodno pomanjkanja ogrijevnog materijala te no i ostao u tami, nastala je uslijed ovoga pucanja panika u mjestu time, što je sva pozornost bila svra ena tome doga aju, a zaboravilo se na zale e u kojem se u neposrednoj blizini od pola do dva kilometra nalazile partizanske pozicije.

Partizani koriste i se tamnom no i približili su se sa tih obližnjih položaja neposredno gradu i sa znatnim snagama navalili na ustaške i domobranske postrojbe. Pucanje iz ku a u Prijedoru izvršeno je po komunistima, koji su pušteni iz pritvora na slobodu po dolasku vojnog zapovjednika Prijedora g. pukovnika Zlobeca. Tih komunista pušteno je oko 400. Oni su bili ranije i sukcesivno zatvoreni po ustaškom logoru i bivšem vojnom zapovjedniku Severovi u, a pukovnik Zlobec je iste pustio na slobodu iz nepoznatih lazloga.

Ovo je veoma nezgodno djelovalo na stanovni tvo Prijedora i pogoršalo i onako teško materijalno-psihološko stanje gra ana tako, da je ono prešlo u pravu psihozu.

K tome nadolaze i pogrješke upravnih i ustaških vlasti u injene ili hotimi no ili iz neznanja, a izgleda, da ovi nisu shvatili zadatak, koji su imali izvršiti na ovom teškom terenu. Predvidjela se injenica, da je Prijedor mjesto sa velikom muslimanskom veinom i da se u takvoj sredini može u interesu države voditi samo ona politika, koja stvara bližu saradnju me u Hrvatima katoli ke i muslimanske vjere.

Težak posao, no ipak sva politika u ovome kraju mora i i tim pravcem ma i uz najve e žrtve države i vode ih li nosti.

Ovaj zadatak nije prova an u politi kom životu Prijedora, što se u njem nije našao ovjek, koji bi ga htio i znao provesti, dok su držav[ne] vlasti slale u Prijedor takove svoje predstavnike, koji po svojim narodnim i moralnim kvalitetima nisu mogli i htjeli ovaj zadatak u život prova ati.

Dovoljno je napomenuti, da su u Prijedoru glavnu.rije vodili razni Cesi kao Halupke i Krej i, nadalje Štrobali, svojevremeno solunski dobrovoljac, a po nastanku nove države upisao se u njema ku narodnu skupinu, Zgaga, za vrieme Jugoslavije isticao se kao Slovenac, a sada veliki Hrvat, Pinter pokršteni Židov i sli ni.

Ovi su oko sebe okupili mla e ljude, sa ranijom jugoslovenskom ili komunisti kom orijentacijom, tako da je okolina, koja je imala voditi ustašku Hrvatsku i bila sve drugo, samo ne ustaška.

Kona no i mala grupa Hrvata, koja je prvenstveno stajala po strani podliježe kona no utjecaju gore opisanih tako, da su oni imali itavu situaciju u svojim rukama.

Dr. Kolovrat zet Židova, advokata, Dr. Pintera, vrši u prvim danima prevrata dužnost povjerenika kotarske oblasti tj. kotarskog predstojnika. U isto vrijeme vrši i advokatsku praksu u kancelariji svojega tasta pokrštenog Židova Dr. Pintera i vide i, da na tom položaju ne e mo i vršiti i advokatske i intervencionisti ke poslove, zahvaljuje se na tome položaju: ali se pobrinuo, da na ovo mjesto do e osoba, koja e izvršavati ono što njemu odgovara. To je bio Dr. Lukatelo, koji podliježe njegovome uticaju i s kojim on drži najintimnije veze. Dr. Lukatelo umjesto, da doprinese ozdravljenju prilika, poinja razne malverzacije i tako i sebe i svoj položaj diskvalificira.

Odre uje se radi tih malverzacija istraga, ali da komedija bude još interesantnija odre en je kao organ, koji imade provesti istragu pjegov sau esnik i intelektualni vo a Dr. Kolovrat. Jasno je, da je ovaj svim silama nastojao, da rezultat istrage bude negativan, i da se nedjela i malverzacije Dr. Lukatele prikriju i opravdaju. Zato je i rad Dr. Kolovrata završio sa negativnim rezultatom, što je u narodu proizvelo vrlo težak utisak, jer su svi estiti građani za nedjela znali i smatraju, da državne vlasti prikrivaju nepodobštine Dr. Lukatele.

Jednako je zlo i sa ustaškim dužnostnicima, koji tako er nisu vidjeli gdje je interes države, te nisu vršili nikakvu promi bu me u muslimanskim Hrvatima, koje su ostavili svojim starim gospodarima — begovima — i njihovom utjecaju.

Sam izbor tih dužnostnika u osobi Josipa Karduma, kao logornika i Mire Sliškovi a kao tabornika veoma je nezgodan, jer su obojica prema mojim informacijama za vrijeme Jugoslavije pripadeli komunisti koj partiji, a poslije 10. travnja vi ani u poznatoj komunisti koj kancelariji, koja je nosila naslov »Zmijanje«.

Najkarakteristi nije je, da ovi ometaju pristup muslimanima u ustaške postrojbe, a to isto ine i sa Hrvatima katolicima, ko i tu bili ranije druge politike orijentacije, a napose skupini bivših Radi evaca, koji su pokazivali volju, da sara uju u izgradnji države putem ustaškog pokreta.

Nezgodno je djelovalo na narod i hapšenje bogatih Srba, koji su izgleda bili hapšeni samo iz razloga, da kancelarija advokata Dr. Pintera može intervenirati, jer su ovi uz masne honorare puštani na slobodu. Židovi se slobodno še u po Prijedoru, ne nose židovskih znakova, a esto puta sjede pri aši vina sa napred spomenutom gospodom.

Isto je tako i sa Srbima.

Oko onoga dijela židovskih i srbskih radnja, koji su bili iseljeni nastaje jagma i sva a, a jasno je da glavnu rije kao arbitar vodi Dr. Pinter pomo u svojega zeta Dr. Kolovrata. Veoma nezgodan utisak proizvelo je u narodu i dova anje u Prijedor po Dr. Kolovratu njegova brata, kojem se daje najve a gvož arska rad-

Skandal je na inila i akcija oko prielaza pravoslavaca. Tko e više ugrabiti u svoje jato dušica ovih bilo je glavno pitanje i za postignu e ove svrhe ni jedna mjera nije bila odiozna. Sva aju se imam mati ar Bibi , sa župnikom Kaurinovi em, koji svoje sva e unose u narod. Nema izraza koji bi bio neupotriebljen kao nazivi Tur in, Šokac i sli no na dnevnom je redu. Ovu sva u iskoriš uju ljudi neskloni današnjem poretku i državi, kao na primjer Muharem Softi , inovnik Sipada, a sada i upravitelj vakufskog povjerenstva, koji nagovara imama Bibi a, da povede promi bu me u hodžama, da je politi ki interes muslimana, da drže sa Srbima.

U'tom ga pomažu Srbi muslimani, kao sudac kotarskog suda Sadikovi i nejdov otac, zatim Fuad Firkinadi , inovnik željezni - ke stanice, Smajo Sitnica, želj. inovnik, prof. Munagi , ing. Hrustanovi? i mnogi drugi. •

U isto vrijeme iza njihovih le a organizuju se pravoslavci Kneževa Polja² i spremaju sve za ustanak. Indirektno njihovu akciju pomažu nažalost i divlje ustaše, koji ubistvima žena i djece plja kanjem i drugim niskim djelima gade poštenom gra anstvu ustaški pokret ruše i temelje države i guraju i veliki dio stanovni tva, da se priklju i prednjima.

U takovu tešku atmosferu dolazi za predstojnika u Prijedor Stjepan Bitorajac, Hrvat, ali oženjen sa u iteljicom zagriženom Srbkinjom, koja je bila stvarni kotarski predstojnik.

Da zlo bude još ve e dolazi za zapovjednika vojnih snaga u Prijedor Slovenac, Zlobec, koji nije imao ni sposobnosti, a ni ljubavi da ovome teškom stanju stane na kraj.

Zato su i njegove prve akcije bile puštanje komunista iz zatorova, koji su znali prednju situaciju iskoristiti u svoje svrhe i pomogli padu Prijedora.

Rezultat pada Prijedora su strašni.

Prema pokupljenim izvještajima partizani su zaplijenili 3 ha'i'bice, 5 minobaca a, 8 teških strojnica, 25 pušaka strojnica, 1.200 pušaka, 600 ru nih bombi, oko 120.000 puš anih metaka, 1 kompletu radio stanicu, te drugih materijalnih i živežnih namirnica. Zarobljeno je oko 1000 vojnika, te mnogo poubijano ustaša i žandara.

Sam Prijedor je popaljen i daje žalosnu sliku kao poslije potresa.

Stanovni tvo Prijedora, a i njegove okoline moralno je do t'i eno a napose iz razloga, što je uvjereno da se je Prijedoru moglo pomo i pravodobnim odašiljanjem pomo i, koja se tražila kroz više mjeseci od Zagreba, ali Zagreb da je na sve molbe ostao nepomi an.

¹ Knežpolje

Šta više u narod je ba eno po logorniku Miri Sliškovi u vijest, da je njemu osobno rekao Vojskovo a, kod kojega je on bio i kada ga je upozorio na sve opasnosti doslovno: »Pa šta ako Prijedor pane, mi ćemo ga ponovo zauzeti«.

Da se do e do ozdravljenja i sprije i razorna promi ba partizanskih bandita u narodu jedini lijek je hitna i dobro smišljena akcija iš enja na terenu, jer e ina e prednji pogodni momenti omogu iti i dalje njihov uspješan rad u pravcu razaranja državne misli na ovom terenu.

Molim, da se ovaj moj izvještaj primi na znanje³. —

ZA DOM — SPREMNI!

(M. P.)

Veliki župan:
Dr. Gvozdi

BR. 151

IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA HRVATSKOG DOMOBRANSTVA OD 29 MAJA 1942 GOD. O BORBAMA U BOSNI I HERCEGOVINI

DNEVNO IZVJEŠ E BR. 149

(po podacima primljenim 29. svibnja 1942 godine do 9 sati)

a) I. DOMOBRANSKI SBOR:

28. V u 23 sata kod željezni ke stražare Vel. Ostrna (4 km jugoizto no od Dugog Sela) odveden je željezni ki stražar i njegov pomo nik, a brzoglas u stražari uništen. Potjera je upu ena. Napada a je bilo 4.

Naši dielovi iz Biha a poduzeli su 28. V. manji podhvat u pravcu s. Grmuša (15 km sjeveroizto no od Biha aV Odmetnici su rastjerani. Zaplienjeno je nešto tvoriva za rušenje.¹

b) II. DOMOBRANSKI SBOR:

Poduhvat kod s. Goduš (18 km sjeverozapadno od Zvornika; je u završetku. Odre enih podataka još nema.

³ O oslobo enju Prijedora vidi dok. br. 19 i 37.

¹ Na ovom terenu tada je djelovao etvrti bataljon Prvog krajiškog odreda.

Prema prikupljenim podacima kod s. Stupari (10 km sjeverno od Kladnja) prikupljaju se navodno oko 700 partizana,² koji su se 25. V. iz oblasti Vareš preko Careve uprije (20 km sjeverozapadno od Olova) prebacili na Konjuh planinu. Poduzete su mjere da se ovi partizani sa našim snagama iz Zivnice (15 km sjeverno od s. Stupari) i Tuzle razbiju.

28. V. dijelovi Banjalu kog zdruga poduzeli su jedan podhvat do crte: s. Ivanjska (18 km sjeverozapadno od Banja Luke) s. Radulovi i (8 km jugozapadno od s. Ivanjska) — s. Donja Piskavica (10 km jugozapadno od s. Ivanjska) — s. Gradina (23 km sjeverozapadno od Banja Luke).

27. V. na jednom mostu na putu izme u Rume i Hrv. Mitrovice eksplodirao je pakleni stroj. Ograda mosta je ošte ena.

c) III. DOMOBRANSKI SBOR:

Željezni ka pruga Mostar — Dubrovnik popravljena je.

NAKNADNO SE SAZNAJE:

Prema izvješ u oružni kog"krila Omiš 13. V. doplovile su u Gradac (22 km sjeverozapadno od Metkovi a) tri talijanske torpiljerke i 2 stražarska broda. Zapovjednik ovih brodova zatražio je od mjestnih vlasti i zapovjednika oružni ke postaje pod prietnjom bombardiranja s. Gradac da se puste od partizana zarobljeni talijanski astnik i vojnici. Mještanima je uspjelo kod partizana u s. Biokovo odvesti astnika i 5 ranjenih vojnika i predati ih zapovjedniku. Zapovjednik brodova nakon toga bombardirao je neka sela u blizini Gradca.

19. V. 2 km jugozapadno od Konjica dva domobranska sata podpomognuti topni kom vatrom Talijana rastjerali su skupinu partizana. Dva domobrana su teže a 3 lakše ranjena.³

⁴
Glavar glavnog stožera
general-poru nik
(Vitez-Laxa)
Laxa

(M. P.)

² Odnosi se na Grupu udarnih bataljona koja je tada bila u pokretu prema Sekovi ima. Od ove Grupe bataljona formirana je 2 avgusta 1942 god. Šesta isto nobosanska udarna brigada.

³ Na ovom terenu tada su se nalazili partizani Konji kog bataljona.

ZAPOVJEDNI TVO
II. DOMOBRANSKOG ZBORA
GLAVNO-STOŽERNI ODJEL

Gst. Broj 5565/taj.

U Brodu n/S., dne 5. VI. 1942

PREDMET: Doglasno izvješ e
za vrijeme od 16. do 31. V. 1942. —

SPOJ: O ev. br. 4163/taj. — 41.

GLAVNI STOŽER DOMOBRANSTVA (o ev).—
ZAPOVJEDNI TVO I. DOMOBRANSKOG SBORA.—
ZAPOVJEDNI TVO III. DOMOBRANSKOG SBORA.—
SASTAVAK—

Prema zapovijedi O ev. broj 4163/tajno od 17. studenog 1941. godine, dostavljam slijede e doglasno izvješ e za vrijeme od 16. do 31. svibnja 1942. sastavljeno iz prikupljenih podataka i primljenih dopisa.

I.— OPCA UNUTARNJA SITUACIJA:

i . •

2. — **Pobunjeni ka akcija i poduzete mjere:**

Od strane pobunjenika poduzete su u drugoj polovici mjeseca svibnja slijede e akcije:

16. V. 1942.: U 1 sat izvršen je iznenadni napadaj na posadu Prijedora od strane oko 3000 oboružanih partizana uz saradnju komunisti iz Prijedora. Nakon snažnog otpora, osobito 5. sata 10. pješake pukovnije, posada se u 4 sata povukla u grad, gdje su nastale uli ne borbe, a u 11 sati povukla se u zgradu gimnazije, gdje je davala o ajan odpor uz pripomo krilaša iz Banja Luke, koji su od 7 sati sura ivali i krilaši iz Zagreba od 12 sati unaprijed. Kako je u toku borbe partizanima palo u ruke 2 haubice sa kojima su otvorili vatru na gimnaziju, posada je nakon juna ke smrti zapovjednika oko 16 sati kapitulirala. Prije toga uspjelo je uništiti krugovalnu postaju, 3 baca a, 13 teških strojnica, 29 strojopušaka i 1 haubicu, tako da je palo u ruke partizana 2 haubice (bez nišanskih sprava) 5 baca a, 7 teških strojnica, 15 strojopušaka oko 950 pušaka i ve a koli ina streljiva za pušku.¹

Nastavak borbe oko Grada ca, 'gdje se naši drže u Gradini, a etnici odbijaju povratni napadaj.

17. V. 1942.: etnici napuštaju uz gubitak 63 ovjeka Grada ac u jugoizto nom i jugozapadnom pravcu.

¹ O osloboenju Prijedora vidi dok. br. 19 i 37.

Uporišta na lijevoj obali r. Bosne kod Podnovlja i Botajice od etnika napadnuta (200 — 250 pušaka), uporište Botajice povuklo se u pravcu Dobor Kula (3 km z. Modri e). Skupina kod Podnovlja ugrožava posadu Modri e obuhvatnim pritiskom u pravcu Penika (4 km s. Modri e).

19. V. 1942.: etnici izvršili napadaj na 1. Ukrajinski legionarski sat izme u Podnovlja i Botajice.

Oko 200 oboružanih pobunjenika napalo vod željezni ke stražarske bojne u s. La evac (5 km s.z. Oku ana). Oduzeto 40 pušaka, oko 1100 naboja i oko 80 ru nih bombi.

20. V. 1942.: Pobunjeniki napadaj na Celi (17 km j. Br kog), koji je odbijen.

21. V. 1942.: Pobunjeniki napadaj na Ugljevik, koji je odbijen.

22. V. 1942.: Oko 100 oboružanih pobunjenika iz Subotišta prebacilo se preko Save u s. Jamenu (17 km s.z. Bijeljine). Oružnici razoružani, te izgubljeno 12 pušaka, 1 laka strojnica i 1200 naboja.

23. svibnja pred ve eru prebacili su se natrag na bosansku stranu i izbjegli potjeri iz Brezovog Polja.

23. V. 1942.: Pobunjenici zauzeli s. Goduš (12 km s. Capardi) nakon 6 satne borbe, a no u je povra en Goduš.

25. V. 1942.: Napadaj na naša 2 sata pri povratku iz podhvata izvi anja prema s. G. Dragaljevac (12 km s. i. Koraja).

Oko 50 oboružanih pobunjenika napalo domobransku stražu kod streljane (6 km od Virovitice). Poginuo 1 vodnik, 5 stražnika razoružano, 55 umaklo sa oružjem.

Oko 1000 partizana sa ženama od pravca Vareša prema Carevoj upriji (20 km s. z. Olova) prebacilo se na Konjuh planinu usprkos pokušaja domobranskih i legionarskih snaga da to sprije e.²

27. V. 1942.: Napadaj pobunjenika na elektri nu središnjicu i rudnik u Vrdniku (13 km s. Rume), koji je odbijen.

28. V. 1942.: Napadnut Gutmannov vlak izme u s. Pušine i Humljana (5 km s. i. Slat. Drenovca). Ubijeni: 1 oružnik narednik i bivši tabornik iz Slat. Drenovca.

30. V. 1942.: Vatrene prepad na oružniku postaju Ledinci (8 1/2 km j. z. Petrovaradina).

31. V. 1942.: Ponovni pobunjeniki napadaj na stražu u Vrdniku (13 km s. Rume), odbijen.

Borbe partizana sa našim potjerama oko Strmca (11 km s. Nove Gradiške).

Pobunjenici izvršili jak napadaj na uporište Turija (21 km z. Tuzle), koji je odbijen.

* Odnosi se na Grupu udarnih bataljona (Prvi, Drugi i Tre i udarni bosanski bataljon) koja je tada preko Konjuha išla u Sekovi e — svega oko 600 boraca. Od ovih udarnih bataljona formirana je 2 avgusta 1942 godine Šesta isto nobosanska udarna brigada.

16. svibnja odpo eo koncentri ni povratni napadaj na Grada ac, gdje se je Gradina držala, usljed nadmo nosti neprijatelja (1000), uspjelo tek sutradan osloboditi Grada ac. . Posada je dala dobru i uspješnu obranu Gradine.

18. svibnja naši krilaši bombardirali glavna središta partizana u selima: Vija ani (8 km j.z. Prnjavora) — Vija ak (5 km j. i. Prnjavora) i Drenovu (6 km j. Prnjavora) uz znatne gubitke po neprijatelja.

19. svibnja naši krilaši bombardirali neprijateljske postave na Drugim Njivama (7 km j. z. Modri e) i s. Vu ij.ak (5 km j. i. Prnjavora).

25. svibnja prilikom izvi anja s. G. Dragaljevac (12 km s. i. Koraja) na ena pismohrana i starijeg oružja jednog pobunjeni kog stožera.

Podhvat naših snaga od Jasenovca preko Drakseni a ka Bosan. Dubici. Uz gubitak od 3 mrtva i 7 ranjenih, a kod neprijatelja oko 100 mrtvih.

27. svibnja podhvat na prostoru Goduš — Kozluk — Musi. Sepak — Teo ak, kao odmazda za napadaj na Goduš od strane pobunjenika.

28. svibnja podhvat naših snaga ka crti: Ivanjska — s. Radulovi i — D. Piskavica — Gradina, i to dijelovi Banjalu kog sdruga u zajednici sa postrojbama etnika suboraca.

30. svibnja manji podhvat kod s. Stupari (10 km s. Kladnja) radi suzbijanja prebacivanja pobunjenika — partizana prema Sekovi ima (8 km i. Stupara).

3. — O komunistima:

Izgleda da u zadnje vrijeme komunisti ko pitanje postaje glavno, kao što se i ovaj rat vodi izme u dvije ideologije nacional-socijalizma i lažne demokracije.

Komunisti ka akcija ne opada, ve je dapa e u porastu. Jednim dijelom zbog prilaženja u njihove redove nezadovoljnih etnika, a opet s toga što njihova jaka promi ba i nestašica živežnih namirnica tjera mnoge u njihove redove, može se ra unati sa njihovim poja anjem. S toga sklopljeni sporazum sa etnicima na dijelu izme u r. Sane i Vrbasa, kao i sa postrojbama j. i. od Banja Luke omogu iti e aktivnu suradnju sa našom vojskom na sprijeavanju širenja akcije partizana baš u ovom dijelu, gdje su zauze em Prijedora oja ali svoje pozicije. Razmimoilaženje etnika i partizana je došlo do tog stepena da je mržnja izme u njih postala ogromna, te jedni smatraju druge za svoje najve e neprijatelje.

Pad Prijedora, Ljubije i Stare Rijeke u mnogome je podigao moral kod istih tako, da ugrožavaju Banja Luku, a osobito Sanski Most i Klju, postoji mogućnost da isti uskoro izvrše napadaj bilo na Sanski Most, G. Sanicu i Klju, bilo na dio našeg položaja, koji se proteže od r. Save, pa na jug do Ivanjske sa ciljem prekidanja jedine komunikacije koja veže Banja Luku sa ostalim dijelom naše države. Dolazkom pojačanja u Banja Luku odklonjena je za sada opasnost i njihova djelatnost u tom pravcu, do im južno od Banja Luke obkoljena mjesta moraju biti pojačana u ljudstvu i oružju.

Po gradovima ne opaža se djelatnost komunista, jer je vrlo vješto sprovode, ali pad Prijedora, gdje je izvršen napadaj na posadu u samome gradu od mještana komunista, te su isti najviše i pridonijeli uspjehu partizana, dokazuje da komunisti imaju jaku organizaciju po gradovima i navodno se središte ove organizacije nalazi u Banjoj Luci. Potrebno je da organi za javni red i sigurnost rade što intenzivnije na otkriću i uništenju ovih komunističkih elija.

Zajedni kom suradnjom domobranstva, ustaških postrojbi, njemačke vojske i nama sklonih etnika ima izgleda da se ovoj njihovoj akciji stane skoro na put, do im sjeverno od Save usljed osobitih prilika (slabe posade) naša situacija postaje danomice teža.

Kako pored oružja, promi ba kod partizana igra glavnu ulogu, morala bi protupromi ba biti što intenzivnija, jer naš lakovjerni narod nasjeda rado njihovim vijestima.

IV.— OP I ZAKLJUČAK:

Nakon poznatog sporazuma sa etnicima (Banja Luka — Ozren), unutarnja politička situacija donekle se je popravila i pristupom etnicima može se pristupiti lakše borbi protiv partizana. Ishod ove borbe stoji u uskoj vezi sa obom ratnom situacijom.

Tamo gdje usljed akcije naših i saveznih jedinica bude slomljen odpor pobunjenika i područje očišćeno, mora se brzo i odlučno pristupiti organiziranju reda i vlasti, stvaranje pravilne političke uprave i pružanjem pomoći našem življu tako, da bi narod u tim krajevima stekao povjerenje u Nezavisnu Državu Hrvatsku.

Neprekidno pojačanje domobranstva, oružništva i što modernija oprema oružjem, neminovno su uvjeti za uspješno svladavanje svih poteškoća.

Prehrani bi trebalo pokloniti što veću pažnju, a uvažavanje slobodne prodaje živežnih namirnica tako, da se ne mora kupovati na nedozvoljeni način, imalo bi se uzeti u razmatranje.

Z A P O V J E D N I K

general

Iser

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
TAJNICTVO MINISTRA

V. T. Broj: 357 — 1942.

U Zagrebu, dne 3. lipnja 1942.

Predmet: Suradja etnika i Talijana —
letci Stanišića i Jevđevića —
dolazak Francetića — na pod-
ručju velike župe Dubrava.

VRLO PRESNO!

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(Glavni Stožer)

u/

Z a g r e b u

Ovo je ministarstvo primilo od gospodina velikog župana velike župe Dubrava u predmetu ove izvještaje:

1) Izvještaj od 24. svibnja 1942. glasi:

»Iz posljednjeg izvješća kotarske oblasti u Bile i razabire se da se tamo o ekuje dolazak Bajce Stanišića »komandanta nacionalnih odreda za Crnu Goru i Hercegovinu«. Ova obavijest u vezi je sa proglasom istoga, koji je tiskan od talijanskih vojnih vlasti u tiskari Tošovićima u Dubrovniku prošlih dana, iji se sadržaj prilaže.¹ Ovaj je proglas tiskan uz najveću opreznost karabiniera i nikome nije dan sadržaj do znanja. Proglas će vjerojatno biti bacan iz zrakoplova.

Svako puštanje ovakovih stranih i nama neprijateljskih eta na naše zemljište moglo bi imati nedoglednih posljedica.

Uje se da su vojni pregovori među istaknutijim predstavnicima srbskih etnika i talijanskim vojnim vlastima, a ima se indicija da je nešto govoreno o području do lijeve obale Neretve, jer je dolazak ustaškog podpukovnika J. Francetića u Mostar nekako uzrujao talijanske vojne vlasti i one se — kako sam obaviješten — protive njegovoj akciji preko desne obale Neretve.

Prilažem tako i proglas Jevđevića i dr., koji sam dobio iz Stolca. Jevđević je tako i u pregovorima sa talijanskim vojnim vlastima.

¹ Vidi dok. br. 139.

Obaviešten sam, da ustaške postrojbe Jure Franceti a obavljaju iš enje u okolini Makarske i na to su talijanske vojne vlasti pristale. Nakon toga je kazano asniku za vezu bojniku Curlici, da e se pitanje sa Franceti em riešiti povoljno.

Pri razgovoru pred kakovih petnaest dana kazao mi je general **Roatta**, zapovjednik armije sa Sušaka, da bi primjerice dobrodošao i Englez, koji bi se slu ajno ovdje iskrcao, pa pristao da se bori uz osovinu proti komunizmu. Glede akcije ustaških postrojba kazao je da se je razgovarao sa Poglavnikom, te da je i Poglavnik mišljenja da se sa ustaškim postrojbama lagano i oprežno ide, te da se može po eti najprije sa malim postrojbama. Naelno kazao je, da se ne protivi organizaciji samoodbrane. Isticao je da bi povukao ete iz pozadine na obalu, kad bi prilike to dopustile, kao što ih je povukao iz Konjica, Sanskog Mosta i t. d., a na obali da moraju ostati do konca rata te kad rat svršši, da je svršila i njihova zada a, kako je to bilo u Španiji i drugdje.

Jednu tendenciju mogu svakako ustanoviti: da talijanske ete ovdje nastoje što više izbje i prigodu borbe te su još sklone da pomognu topni tvom i zrakoplovstvom, a kad se traži drugo posredovanje, redovito se navodi da su im ete drugdje zauzete. Naši ljudi u Grebcima na primjer ve od 3. IV. ne mogu da se oslobode ša ice partizana,² koja ih svakojako terorizira.

U Konavljju je stanje nepromjenjeno.

Na elno je izraženo stanovište i od strane generala **Roate i** generala Dolmazzo, zapovjednika **VI** Armije korpusa, **da e se** akcije ustaških postrojbi dozvoliti u krajevima **gdje je isti hrvatski živalj**, a to je i u Konavljju, pa bi bilo uputno, da postrojbe Jure Franceti a do u u Konavljje.

Željezni ki promet je opet obustavljen jer je pred osam dana prekinuta pruga kod Hrasnoga i još nije popravljena.

Ju er je [pruga] bila prekinuta³ kod Dvrsnice nedaleko Ravnoga, no isti dan je to popravljeno. Partizani su iz Dvrsnice povel i jednog umirovljenika željezni ara i navodno ga ubili. On je gr ko-isto ne vjere, no bio im je nepouzdan.

Navodno talijanske ete spremaju neko iš enje u kotaru Stolac.

Drugdje se uje kadkad pucjava topova.

Stanje prehrane u svim kotarevima Hercegovine je vrlo teško, jer ništa ne dolazi i tu treba nešto najžurnije poduzeti. Niti za brojne izbjeglice ništa još ne dolazi. Na Pelješcu se nalazi 1100 izbjeglica ve od 11 travnja i za njih još ništa hrane nije stiglo, a pu anstvo doma e opet ništa nema. Tu javni poredak može biti poreme en. Sva moja nastojanja da se hrana pošalje, nisu urodila plodom.«

² Drugi hercegova ki udarni bataljon >

³ Ovu diverziju su izvršile jedinice Ljubinskog bataljona.

2) Izvještaj od 29. svibnja 1942. — glasi:

» ast mi je izviestiti da je u posljednje vrijeme naglo nastala promjena u području kotarske oblasti Trebinje i okolice: Protu-komunisti koji određi⁴ formirani od talijanskih vojnih vlasti u Trebinju iz redova grko-isto-nog živilja napali su uz pomoć talijanske vojske i naše vojske partizane. Ovi su — dolaskom »Crne legije« podpukovnika Franceti a pokolebani i inae istrošeni — popustili u borbi, te se u Lastvi predala cijela satnija — oko 200 njih, pa ovi predani tražili su da se bore i oni protiv svojih dotadanih drugova⁵. Protukomunisti koji blok grko-istojaka broji 1200 osoba umnaža se, te se borbe išenja nastavljaju. Sve Konavlje su ispražnjene i o išene od partizana. Iz krugova ovih protu-komunista uje se dosta triezno i umjereno držanje, koje e se poduprieti od strane naše vlasti. U najkrae vrijeme stupiti e njihovi predstavnici u izravnu vezu sa podpisanim. Pokret zahva a kotareve: trebinjski, bileški, gataški, i nevesinjski. Sviet je potreban hrane i to krušne. To bi trebalo odmah dopremiti radi efekta na njih i njihovo držanje.

Obširniji izkaz sledi, ali rasulo me u partizanima je u punom jeku.

U prigibu⁶ dostavljaju se i priepisi letaka o kojima govori izvještaj od 24. svibnja t. g.

To sve radi znanja i ravnanja — nepomenom, da je ovo ministarstvo posredovalo radi hrane kotarima o kojima govori spomenuti izvještaj.

2 priloga:

Za dom spremni!

Po ovlaš enju
Ministra unutarnjih poslova
Veliki župan
kod Ministarstva unutarnjih poslova:
(M. P.) **Dr Nikoli**

⁴ etnici

⁶ Prije Tre e neprijateljske ofanzive, na terenu Hercegovine bilo je formirano 8 udarnih bataljona i nekoliko terenskih. Kad je po el Tre a neprijateljska ofanziva, Operativni štab za Hercegovinu nije pravilno ocijenio situaciju, pa je naredio svojim jedinicama da ostanu u južnoj Hercegovini. Neprijatelj (Italijani i etnici) nadirao je sa jakim snagama, te su partizanske jedinice u južnoj Hercegovini došle u tešku situaciju. Tada Operativni štab, umjesto da se povla i na sjever prema glavnini naših snaga, izdaje nare enje da se borci upute svojim ku ama. Samo manji broj boraca povukao se prema Bosni. U drugoj polovini juna 1942 god. od preostalih boraca iz svih hercegova kih jedinica formiran je Hercegovski odred koji je brojao oko 300 boraca.

" Prilogu

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
TAJNIČTVO MINISTRA

V. T. Broj: 357 -1942.

U Zagrebu, dne 3. lipnja 1942.

Predmet: Suradnja četnika i Talijana -
letci Stanišića i Jevđevića -
dolazak Francetića - na području
velike župe Dubrava.

VRLO PISNO!

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRASTVA
/ Glavni Stožer /

u/

Z A G R E B U

Ovo je ministarstvo primilo od gospodina velikog župana
velike župe Dubrava u predmetu ove izvještaje:

1/ Izvještaj od 24. svibnja 1942. glasi:

" Iz posljednjeg izvješća kotarske oblasti u Bileći raz-
zabire se da se tamo očekuje dolazak Bajce Stanišića "komandanta
nacionalnih odreda za Crnu Goru i Hercegovinu". Ova obavijest u vezi
je sa proglasom istoga, koji je tiskan od talijanskih vojnih vlasti u
tiskari Tošović u Dubrovniku prošlih dana, čiji se sadržaj prilaže.
Ovaj je proglas tiskan uz najveću opreznost karabiniera i nikome nije
dan sadržaj do znanja. Proglas će vjerojatno biti bacan iz zrakoplova.

Svako puštanje ovakovih stranih i nama neprijateljskih
četa na naše zemljište moglo bi imati nedoglednih posljedica.

Čuje se da su vođeni pregovori među istaknutijim
predstavnicima srbskih četnika i talijanskim vojničkim vlastima, a ima
se indicija da je nešto govoreno o području do lijeve Neretve, jer je
dolazak ustaškog poduzetnika Francetića u Mostar nekako uzrujao
talijanske vojne vlasti i one se - kako sama obavijest - protive nje-
govoj akciji preko desne obale Neretve.

Prilažem također proglas Jevđevića i dr., koji sam
dobio iz Stolca. Jevđević je također u pregovorima sa talijanskim
vojničkim vlastima.

Obaviješten sam, da ustaške postrojbe Jure Francetića
obavljaju čišćenje u okolini Makarske i na to su talijanske vojne
vlasti pristale. Nakon toga je kazano časniku za vezu bojniku Čurlici,
da će se pitanje sa Francetićem riješiti povoljno.

Pri razgovoru pred kakovih petnaest dana kazao mi je
general Roata, zapovjednik armije sa Sušaka, da bi primjerice dobro
došao i Englez, koji bi se slučajno ovdje iskrcao, pa pristao da se
bori uz osovinu proti komunizmu. Glede akcije ustaških postrojba kazao
je da se je razgovarao sa Poglavnikom, te da je i Poglavnik mišljenja
da se sa ustaškim postrojbama lagano i oprezno ide, te da se može
početi najprije sa malim postrojbama. Načelno kazao je, da se ne pro-
tvi organizaciji samoobrane. Isticao je da bi povukao čete iz poza-
dine na obalu, kad bi prilike to dopustile, kako što ih je povukao iz
Konjice, Sanskog Mosta i t. d., a na obali da moraju ostati do konca
rata te kad rat svršii, da je svršila i njihova zadaća, kako je to bilo
u Španiji i drugdje.

Jednu tendenciju mogu svakako ustanoviti: da Talijanske
čete ovdje nastoje što više izbjeći prigodu borbe te su još sklone
da pomognu topničtvom i zrakoplovstvu, a kad se traži drugo posredova-
nje, redovito se navodi da su već čete drugdje zauzete. Naši ljudi u
Grebčima na primjer već od 3. IV. ne mogu da se oslobode šašice parti-
zana, koja ih svakojako terorizira.

U Konavljima je stanje nepromjenjeno.

Načelno je izraženo stanovište i od strane generala
Roate i generala Dolmazzo, zapovjednika VI Armije korpusa, da će se

Dostavlja se:

- 1) Glavnom Stanu Poglavnika
- 2) Županstvu pri Poglavniku
- 3) Ministarstvu Hrvatskog Domobranstva
(Glavni Stožer)
- 4) Ministarstvu Vanjskih Poslova
- 5) Ob em upravnom povjereni tvu Nezavisne Države Hrvatske
kod Višeg Zapovjedni tva Talijanskih oružanih Snaga
»Slovenija — Dalmacija« Sušak
- 6) Glavnom stožeru ustaške vojnice

BR. 154

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TRE EG DOMOBRANSKOG
ZBORA OD 7 JUNA 1942 GOD. O BORBAMA OKO MRKO-
NJIC GRADA, GLAMO A, GACKA I ZENICE**

ZAPOVJEDNI TVO
III. DOMOBRANSKOG SBORA
Glavnostožerni odjel
Op. br. 2426/taj

U Sarajevu, dana 7. lipnja
1942f godine.

Predmet:

Stanje pobunjeni ke
akcije na osnovi izvješta-
ja primljenih u vremenu
od 6. lipnja 8 sati do 7.
lipnja 8 sati.

1. — Glavnom Stožeru Domobranstva
(operativni i o evidni odjel)
2. — Vrhovnom zapovjedni tvu oružni tva
3. — Zapovjedni tvu III. domobranskog
sbornog podru ja.
4. — Zapovjedni tvu 6. pješ. divizije
5. — „ 5. oruž. pukovnije
6. — „ 6. „ „

(Mjesta se ozna uju prema karti 1:100.000).

I. TAKTI KA SITUACIJA.

- 1.) POJEDINOSTI O RADU NEPRIJATELJA I NAŠIH CETA.
I. ZONA.

Oblast Varcar Vakuf.

Pukovnik Šimi javlja, da se 'u oblasti Prnjavora na-
lazi etni ka grupa i da su za sporazum s našim vlastima.
Za to garantiraju vo e Drenovi i Mar eti .

II. ZONA.

Oblast Bugojno.

Dana 4. o. mj. upućen 1 domobranski sat 9 p. p. iz Travnika za posadu u Bugojno.

Oblast Gacko.

Pozap¹ Gacko javlja, da je 4. ov. mj. došao vođa Mirko Avdalović, te je izjavio da je sa svojim ljudima napustio partizane.

V. ZONA.

Oblast Zenica.

Od oružničke postaje Zenica doznaje se:

Dana 24. svibnja o. g. došlo je kod sela Briznik i Drači (13 km i. od Zenice) do borbe između etnika i partizana,² u kojoj je navodno poginulo oko 40 etnika. Etnici su tom prilikom uhvatili jednog etnika u partizanskoj bolnici u šumi, zaplijenili blagajnu i veći broj goveda, te su našli jedan iskaz, u kome je popisano oko 500 simpatizera partizana iz Zenice.

VII. ZONA.

Oblast Trnovo.

1.) Dana 1. ov. mj. oko 30 odmetnika pod vodstvom Rade Hamovića opljačkali su selo Preani (9,5 km s. z. od Trnova) i odveli jednog seljaka sa sobom prema Grkarici (15 km s. z. od Trnova).

2.) Dana 2. ov. mj. iznad sela Dujmovići (7 km. z. od Trnova) odmetnici su tjeerali stoku, radi čega je došlo do sukoba između njih i milicije, nakon čega su odmetnici pobjegli u pravcu Grkarice.

ZRAKOPLOVSTVO.

Vrijeme liepo.

Zrakoplovstvo je izvršilo sljedeće zadatke:

Razvilo je prostor Kupres — Glamo — Livno — Prozor — Kupres i ustanovilo, da su Talijani u i oko Sujice;

¹ Posadno zapovjedništvo

* U ovo vrijeme Drugi udarni bosanski bataljon razoružao je jednu etnu Zeni kog partizanskog odreda, zbog toga što su etnici, koji su tada već bili izvršili pu u odredu »Zvijezda«, pripremali pu i u Zeni kom odredu. Prilikom razoružavanja došlo je do pucnjave i dvojica su iz ete Zeni kog odreda bila ranjena, a jedan poginuo. Sve ostalo razoružano ljudstvo pušteno je kućama.

u Kupresu ustaše, u Livnu Talijani, a na cesti kod Livna oko 10 praznih talijanskih samovoza. U Glamo u nije primje en nikakav život na ulicama, ve samo znak »obkoljeni«³. U selima oko Glamo a narod je pri dolasku zrakoplova bježao u šume.

2.) U Bile u prenet sanduk liekova., a iz Bile a pošta.

2.) KRATKA PROCJENA TAKTI KE SITUACIJE.

Stanje kod Glamo a nepromijenjeno t. j. obkoljeno, i o ekuje se napad odmetnika. Avizirana pomo od strane etnika grupe Drenovi a još nije stigla do Glamo a. O ovo-me je obaviješten pukovnik Šimi .

3.) VLASTITE MJERE TAKTI KE PRIRODE.

Produžiti podpomaganje svim raspoloživim sredstvima naše i savezni ke akcije.

Zrakoplovstvo poduzima razvi anja osobito u oblasti Glamo a i Kupresa.

O etni koj grupi u oblasti Prnjavora izvješten II. Dom. sbor.

II. DOGA AJI IZVAN ZONE BORBENE DJELATNOSTI.

1.) Dana 3. ov. mj. nesretnim slu ajem — nehotice ubio je jedan talijanski vojnik iz puške jednog gra anina u Bugojnu.

2.) U Livnu se pronose viesti, da Talijani namjeravaju napustiti i Livno. Ovo me u stanovni tvom izaziva nemir-

3.) Dana 6. ov. mj. oko 16.00 sati izbio je u Tvrnici duhana u Mostaru požar. Jedno skladište istom napunjeno duhanom izgorilo, a glavna zgrada samo ošte ena. Izgleda da se radi o sabotaži.

Zamjenik zapovjednika
(M. P.) Pukovnik (Prohaska)
Prohaska

³ Glamo je opkoljavao Udarni bataljon Petog krajiškog partizanskog odreda, ali ga, zbog napada etnika s le a, nije mogao osloboditi tada, nego tek 19/20 jula, u saradnji sa Prvom i Tre om etom bataljona »Gavrilo Princip« Petog krajiškog odreda i Prvom etom bataljona »Budu nost« Tre eg krajiškog odreda. Jedan dio neprijateljske posade iskoristio je tamu no i da se probije prema Livnu, dok je 60 domobrana i 9 ustaša zarobljeno. Broj mrtvih i ranjenih nije poznat. Zaplijenjeno je: 2 teška mitraljeza, 3 puškomitraljeza, 100 pušaka, 35.000 metaka, 3 sanduka ru nih bombi i dosta ostale vojni ke opreme.

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TRE EG DOMOBRANSKOG
ZBORA OD 9 JUNA 1942 GOD. O BORBAMA U ZAPADNOJ
BOSNI I HERCEGOVINI**

ZAPOVJEDNI TVO
III. DOMOBRANSKOG SBORA
Glavnostožerni odjel
Op. br. 2448 taj. _

U Sarajevu, dana 9. lipnja
1942. godine.

PREDMET:

Stanje pobunjeni ke
akcije na osnovi izvje-
štaja primljenih u vre-
menu od 8. lipnja 8 sati
do 9. lipnja 8 sati.

1. — Glavnom Stožeru Domobranstva
(operativni i o evidni odjel)
2. — Vrhovnom zapovjedni tvu oružni tva
3. — Zapovjedni tvu III. domobranskog
sbornog područja.
4. — Zapovjedni tvu 6. pješ. divizije.
5. — „ 5. oruž. pukovnije
6. — „ 6. „ „

(Mjesta se ozna uju prema karti 1:100.000).

I. TAKTI KA SITUACIJA.

1.) POJEDINOSTI O RADU NEPRIJATELJA I NASIH ETA.

I. ZONA

Oblast Kupres.

1.) Naknadno se doznaje, da je na ena teška strojnica tal. poriekla na Malim Vratima (3 km s. od Kupresa) a ne kod Koprivnice u prili no dobrom stanju (vidi izvješ e od 6. VI. o. g.)

2.) Dana 6. ov. mj. kod sela Blagaja (10 km s. z. od Kupresa), primjene su ve e skupine partizana sa crvenim zastavama, a kod sela Rili a (9.5 km. j. od Kupresa) primjene su 3 skupine po 50 ljudi, kako kre u prema Jelova i i Crnom Vrh (6 km j. i. od Kupresa).¹

¹ Glamo ki bataljon

Oblast Travnik.

Dana 6. ov. mj. zapovjednik posade Kori ana dobio je proglas etnika iz Skender Vakufa, u kojem se upozoravaju pravoslavna sela na desnoj obali rijeke Ugar, da se okane plja ke u katoli kim selima na lijevoj obali Ugra, jer e se u protivnom upotrijebiti najstrožije mjere, pa i streljanje.

Oblast Prozor.

Dana 6. ov. mj. u 4 sata upala je grupa od 20 naoružanih partizana u selo Kozo (12.5 km. j. z. od Prozora) i odvela jednog seljaka.

Oblast Jajce.

Dana 4. ov. mj. na putu Jajce—Varcar Vakuf kod Jezera bio je napadnut voza jednog motor kota a, koji je tu vozio, te je zajedno sa motor kota em zarobljen. Oklopljeni samovoz, poslat iz Jajca u pomo , bio je napadnut kod Jezera i Majdana bombama, ali je bez štete raspršio partizane i vratio se u Jajce.²

Voza motor kota a pobjegao je iz zarobljeni tva i poves oplja kan vratio se u Jajce 7. ov. mj.

II. ZONA.

Oblast Makarska.

Dana 30. svibnja u 18 sati obhodnja oružni ke postaje u Baška Voda (9 km s. z. od Makarske) sukobila se je s jednom grupom naoružanih partizana kod sela Topi i (9.5 km s. z. od Makarske). Po dolasku pomo i sa strane oružnika 1 1 odreda talijanske vojske iz Makarske, partizani su se korigirali i no povukli. Talijani su u pravcu njihovog povla enja ispalili nekoliko topovskih hitaca. U ovom sukobu poginuo je 1 pomo ni oružnik i 1 partizan, a 1 partizan je bio ranjen. Kod ubijenog partizana na en je samokres sa 3 naboja.

Dana 31. svibnja u 10 sati 1 talijanski vojni zrakoplov bombardirao je položaje partizana na Biokovu. Rezultat nepoznat.

Oblast Stolac.

Nakon iš enja podru ja izme u Nevesinja — Berkovi a (17 km ist. od Stolca) i Stolca ve e grupe pobunjenika priklju ile su se onima, koji se nalaze na Sniježnici planini (14 km s. i. od Stolca). Prema neprovjerenim podacima ta-

² Akciju je izvršio bataljon »Pelagi « Tre eg krajiškog NOP odreda.

mo se nalaze nekoliko tisu a pobunjenika. Ja e grupe pobunjenika skupile su se tako er u Sitnici planini (21 km j. i. od Stolca) i u Ilijinoj planini³ (16.5 km j. od Stolca).

Oblast Gacko.

Dana 7. ov. mj. upu ena je i naša preselica u sastavu talijanske preselice, radi obskrbe posade Gacko hranom.

Oblast Glamo .

Dana 6. ov. mj. tekli i iz Glamo a donieli su u Livno sliede e viesti:

a.) Posada Glamo a nema još nikakve veze s pukovnikom Šimi em, niti sa etni kim vo om Drenovi em.

b.) Pregovori sa etni kim vo om Babi em iz okoline Glamo a nisu uspjeli, jer je ovaj pored ostalog tražio razoružanje milicionera i streljivo.

c.) Svi državni inovnici napustili su Glamo i sklonili se u Livno.

No u 6/7 ov. mj. ula se jaka pucnjava iz pravca Kori na.

Dana 7. ov. mj. zapovjednik posade Sinj dobio je odobrenje od Talijana za premještanje naše posade iz Livna na Kori nu.

ZRAKOPLOVSTVO.

Vrieme liepo.

Zrakoplovstvo je izvršilo sliede e zadatke:

1.) **Razvi anjem** sela Blagaj, ardak i Mr anovci (10 km. s. od Kupresa), nije ništa naro ito primje eno.

Razvi anjem prostora Kupres—Glamo —Livno—Šujica —Proz[or]—Kupres ustanovljeno je, da su u Kupresu ustaše; u Šujici nema Talijana u Livnu mnogo talijanske vojske: u s. Kamen (3 km. j. i. od Glamo a) ulazila kolona ljudi i natovarenih konja; u Glamo u znakovi kao i ranije. Put Glamo —Mliništa porušen na 4 mjesta.

2.) **Bombardirano** s. Kamen pokazano od posade Glamo a. Ku e nisu pogo ene.

3.) **Ba eno** u Glamo uputstvo, kako da ozna e pravac i daljinu odakle im prijeti najve a opasnost i što da se bombardira.

GUBITCI.

Poginuo: 1 pokusni oružnik.

¹ Odnosi se na hercegova ke partizanske jedinice koje su se za vrijeme Tre e neprijateljske ofanzive povukle prema sjeveru pravcem: Snježnica — Sitnica — Ilija. Opširnije o tome vidi dok. br. 153, primjedbu br. 5.

2.) KRATKA PROCJENA TAKTICKE SITUACIJE.

Stanje u glavnom nepromijenjeno.
Posada Glamo a još uvijek obkoljena.

3.) VLASTITE MJERE TAKTI KE PRIRODE.

Produžiti podpomaganje svim raspoloživim sredstvima
naše i savezni ke akcije.

Zrakoplovstvo poduzima razvi anja osobito u oblasti
.Glamo a.

II. DOGA AJI IZVAN ZONE BORBENE DJELATNOSTI —
nije bilo.

(M. P.) Zamjenik zapovjednika
Pukovnik (Prohaska)
Prohaska

BR. 156

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TRE EG DOMOBRANSKOG
ZBORA OD 10 JUNA 1942 GOD. O BORBAMA OKO MRKO-
NJI GRADA, LIVNA I VISOKOG**

ZAPOVJEDNI TVO
III. DOMOBRANSKOG SBORA
Glavnostožerni odjel
Op. br. 2462/taj.

U Sarajevu, dana 10. lipnja
1942. godine.

PREDMET:

Stanje pobunjeni ke
akcije na osnovi izvješta-
ja primljenih u vremenu od
9. lipnja 8 sati do 10. lip-
nja 8 sati.

1. — Glavnom Stožeru Domobranstva
(operativni i o evidni odjel)
2. — Vrhovnom zapovjedni tvu oružni tva
3. — Zapovjedni tvu III. domobranskog
sbornog podru ja.
4. — Zapovjedni tvu 6. pješ. divizije.
5. — „ 5. oruž. pukovnije
6. — „ 6. „ „

(Mjesta se ozna uju prema karti 1:100.000).

I. TAKTI KA SITUACIJA.

1.) POJEDINOSTI O KADU NEPRIJATELJA I NAŠIH CETA.

I. ZONA.

Oblast Varcar Vakuf.

Od Posadnog zapovjedni tva Varcar Vakufa doznaje se: Od 27. svibnja do 2. lipnja etni ka skupina »Drenovi « sa 1 satom domobrana protjerala je i raspršila komuniste i uzpostavila vezu sa posadom Klju a.¹

Položaje oko Klju a prema a avici, koje su prije držali komunisti, zauzeli su i sada zajedno s domobranima posade Klju a drže etnici »Drenovi «. Time je promet iz V. Vakufa za Banjaluku preko Sitnice osiguran, a kroz nekoliko dana bi e i promet iz Klju a za Banjaluku siguran.²

II. ZONA.

Oblast Gacko.

Dana 9. ov. mj. talijanska bojna napušta Gacko. U Gackom ostalo samo nešto Talijana s velikim brojem etnika. Talijanski astnici preporu uju narodu da se i oni povuku, jer da e ostatak Talijana tako e napustiti Gacko. Talijansko zapovjedni tvo ne daje jasne odgovore. U narodu raste nemir. Posadno zapovjedni tvo tražilo upute.

Oblast Livno.

1.) Naknadno se doznaje, da je napad odmetnika na orpost³ Priliku dana 1. ov. mj. bio izvršen podpuno iznenada tako, da su odbranbeni bunker i prije nego su ih oružnici mogli zaposjesti, zauzeti od odmetnika.⁴ (Vidi izvješ e e od 2. ov. mj.).

2.) Dana 3. ov. mj. jedna manja skupina odmetnika napala je selo M. Kabli i (6 km s. z. od Livna). Napad je odbijen bez gubitaka.

V. ZONA.

Oblast Visoko.

Saznaje se da su 8. ov. mj. partizani u ja ini oko 600 oplja kali sela Radovlje, Mokronozi, Papratnica i još neka na lievoj obali Bosne niz rijeku (7—14 km s. z. od Visokog).⁵

¹ Vidi dok. br. 154, primjedbu br. 3.

* O borbama partizana protiv etnika na ovom terenu vidi dok. br. 74.

¹ Oružni ka postaja, tj. žandarmeriska stanica ,

* Oružni ku postaju u Priluci zauzeli su partizani Livanjskog NOP odreda.

⁵ U ovo vrijeme na tom terenu nije bilo partizana. Akciju su mogli izvršiti samo etnici.

VIII. ZONA.

Oblast Semizovac.

etnici Ozrenskog odreda nose stare svoje oznake (mrtva ku glavu, beli orao i srbske trobojke). Glavni njihov opunomoćnik Dr. Staki zastupa mišljenje, da oni zadržavaju dosadašnje svoje znakove.

ZRAKOPLOVSTVO.

Vrieme liepo.

Zrakoplovstvo je izvršilo sljedeće zadatke:

1.) **Razvi anje** prostora Kupres—Livno—Glamo — Prozor. Primje ena je u 10.30 i 15.00 sati velika kolona talijanskih samovoza na putu Priluka—Glamo. Kolona nije bila u pokretu, jer je put porušen kod Kori ne (vidi izvješće od 7. ov. mj.).

Razvi anjem prostora **Cajni e**—Goražde—Foca ustanovljeno je, da u Goraždu i Foci nema Talijana; u **Cajni u** su Talijani a 5 km zap. od Foca talijanska kolona u kretanju prema Kalinoviku. S njima ide i nešto naroda.

2.) **Bombardiralo** s. Isakovci (7 km s. i. od Glamo a), V. i M. Drežnica (10 km s. i. od Livna), s. Mokronoge (6 km j. i. od Frvara⁶) i s. Volari (12 km j. z. od Jajca).

3.) Ba eno službeno pismo zapovjedniku posade Glamo i u Doboj.

2.) KRATKA PROCJENA TAKTI KE SITUACIJE.

Stanje u glavnom nepromijenjeno.

Partizani ponovno u okolici Visokog.

Glamo još uvijek obkoljen.

3. VLASTITE MJERE TAKTI KE PRIRODE.

Izdato je 6. div. i pozap⁷ Gacko zapovied, da umire narod i nastoje spriječiti eventualne neredne sa etnicima, te da upozore etnike o njihovom radu i vladanju a prema izdatim uputstvima od Gisti⁸ stana Poglavnika i Mindoma⁹ za sporazum sa etnicima.

Produženo podpomaganje svim raspoloživim sredstvima naše i savezne akcije.

Zrakoplovstvo poduzima zapoviedene zadatke.

¹ Drvara

⁷ Posadnom zapovjedništvu

⁸ Glavni stožer

⁹ Ministarstvo domobranstva

Izdat je nalog i uputstvo Zapovjed. I. i V. zone radi izvršenja manje akcije iš enja na prostoru Busova a—Vi-soko — r. Bosna.

II.. DOGADAJA IZVAN ZONE BORBENE DJELATNOSTI — nije bilo.

Zamjenik zapovjednika
(M. P). Pukovnik (Prohaska)
Prohaska

BR. 157

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TRE EG DOMOBRANSKOG
ZBORA OD 11 JUNA 1942 GOD. O BORBAMA OKO JAJCA,
GLAMO A I VARESA**

ZAPOVJEDNI TVO
III. DOMOBRANSKOG SBORA
Glavnostožerni odjel
Op. Br. 2472 'taj.

U Sarajevu, dne 11. 6.1942. god.

Predmet: [sltanje pobunjeni ke
akcije... novi izvještaja
primlje... u vremenu od 10.
lipnja 8 do 11. 6. 8 sati.

1. — Glavnom stožeru domobranstva
(Operativni i o evidni odjel);
 2. — Vrhovnom zapovjedni tvu oružništva
 3. — Zapovjedni tvu III. D. S. Podru ja;
 4. — „ 6. pješa ke divizije;
 5. — „ 5. i 6. oruž. pukovnije.
- (Mjesta se ozna uju prema karti 1:100.000).

I. — TAKTI KA SITUACIJA:

1. — POJEDINOSTI O RADU NEPRIJATELJA I NAŠIH CETA:

I. ZONA:

Oblast Jajce:

1. — Dne 8. o. m. oko 19.30 sati bio je napadnut kod Jezera od pobunjenika¹ bombama i puš anom vatrom osobni samovoz u pratnji oklopnog samovoza, kojim se pukovnik Šimi u pratnji

¹ Udarni bataljon, sastavljen od jedinica Prvog, Tre eg i Petog krajiškog odreda. Ovaj bataljon je 21 maja ušao u sastav Prve krajiške brigade.

stožernika velike župe Pliva i Rama i 2 ustaška satnika vrao iz Varcar Vakufa u Jajce. Nakon kraeg okršaja pobunjenici su bili raspršeni, te se je osobni samovoz vratio natrag u V. Vakuf, a oklopljeni samovoz u Jajce. Tom zgodom smrtno je ranjen 1 domobran i preminuo je 9. o. m. u Jajcu.

2. — Dne 9. o. m. u 1 sat napali su pobunjenici sa Oštrog Brda ja im snagama na Kanal i usine (3 km. zap. od Jajca),² rastjerali su našu stražu na Kanalu i napali su teškom strojnicom desno krilo na usine (k. 840), te su došli na Centov Most kod Vila na r. Plivi. Upu ena poja anja prešla su Centov Most i rastjerala pobunjenike. Borba je trajala do 5 sati u jutro, te su tom zgodom 2 domobrana lakše ranjena, a 2 su sa Kanala nestala. U s. Zaskoplje (3 km. zap. od Jajca) pobunjenici su zapalili 3 zgrade.³

3. — Dne 9. o. m. otišao je stožernik velike župe Lašva—Glaž i logornik na pregovore sa zapovjednikom etni kog odreda grupe »Drenovi —Tešanovi«, Savanovi em Jovom na Kralji inu Vodu na Vlaši Pl. (9.5 km. sjev. od Travnika).

4. — Dne 10. o. m. pukovnik Šimi iz Travnika javlja, da je u no i 9./10. o. m. uputio kombinirani odred od oko 500 ljudi preko Jezera—Dragni Podovi na Jastrebnjak pl. (30 km. j. z. od Jajca) gdje se ima sastati sa 2 nova odreda 10. o. m. po podne. Dne 11. o. m. ovi e krenuti u pravcu Glamo a iznad sela Isakovci (7 km. s. i. od Glamo a) sa zadatkom da olakšaju Glamo u.

Oblast Kupres:

Dne 8. o. m. ubijen je navodno od naše straže kod Kupresa vo a partizana iz Livna Latiši .⁴

II. ZONA:

Oblast Glamo :

Naknadno se doznaje da sporazum sa etnicima kod Glamo a nije bio prihva en, jer su ovi pored ostalog tražili da se cjelokupno oružje i streljivo narodne milicije preda. Na to se i pored širokogrudnosti u probitku Države i što manjih žrtava nije moglo pristati, jer bi time bila oslabljena snaga posade Glamo a (Vidi izvješ e od 3. o. m.).

Oblast Gacko:

Naknadno se doznaje da je preselica koja je bila upu ena 6. o. m., a ne 7. o. m. u sastavu talijanske preselice u Gacko vra-

² Akciju je izvršio bataljon »Pelagi« Tre eg krajiškog NOP odreda,

³ Akciju je izvršila etvrta eta bataljona »Pelagi«.

⁴ Narodni heroj Mustafa Latifi , organizator ustanka u okolini Livna. Tih dana je poginuo u borbi protiv etnika, a ne od domobranske straže, kako se u ovom dokumentu navodi.

tila se 9. o. m. u pratnji talijanske preselice u Mostar. Gacko je obskrbljeno hranom za mjesec dana (Vidi izvješ e od 9. o. m.).

Oblast Bile e:

Promet Trebinje—Bile e uspostavljen je i održava se, izgleda vjerojatno pod osiguranjem etnika. Pod kakvim se uvjetima promet vrši nije poznato.

O stanju u kotaru Bile e prilaže se izvješ e 14. p. p. Op. Br. 150 taj. 42. (Samo za oper. odjel Glavnog stožera).

Oblast Dubrovnik:

Tokom 3., 4. i 5. o. m. došla je od Grude u s. ilipi talijanska 93. pješa ka pukovnija i smjestila stožer i 1 bojnu u s. Cilipi i po 1 bojnu u sela Radovi i i Komaje. Pukovnija je ve im dije-lom smještena pod šatore. Brojno stanje: oko 70 astnika i 2—3000 vojnika. Dne 6. o. m. ve i dio pukovnije otišao je u pravcu Trebinja, te e se navodno vratili kroz 8 dana (Vidi izvješ e od '8. o. m.).

Oblast Stolac:

Naknadno se doznaje da e Talijani dne 11. o. m. napustiti Ljubinje (19 km. j. z. od Stolca). Orpost Ljubinje sa Talijanima (vjerojatno jednim dielom Talijana) napustili Ljubinje 10 o. m.

IV. ZONA:

Oblast Vareš:

Dne 10. o. m. akcija iš enja prostora oko Okruglice (10 km. j. i. od Vareša), koju su izvodile njema ke i naše ete, završena je. Prema iskazu seljaka dne 7. o. m. povukla se je jaka grupa etnika iz Okruglice (iz istoga prostora gdje je vo ena ova akcija) pravcu Niši i (16 km. j. i. od Vareša).

ZRAKOPLOVSTVO:

Vrieme liepo.

Zrakoplovstvo je izvršilo sliede e zadatke:

1. — Razvi anjem prostora **Cajni e**—Goražde—Fofa i s obje strane puta primjena je u 9 sati na putu Fofa—Kalinovik (na pola puta) velika kolona talijanskih samovoza u kretanju prema Kalinoviku.

Razvi anjem prostora Kupres—Livno — Glamo — Prozor u 9.30 sati ustanovljeno je da se je talijanska samovozna kolona vratila od Kori ne prema Livnu, a druga se kretala u pravcu Kori ne.

Razvi anjem pravca Jezero—Podovi—Jastrebnjak pl. u 17 sati nisu primje eni pokreti naših ni pobunjenih ete.

2. — **Bombardiralo** sela Isakovci (7 km. s. i. od Glamo a), Mladeškovci (7 km. sjev. od Glamo a) i V. i M. Drežnice (10 km. s. i. od Livna).

GUBITCI:

Mrtvih: 1 domobran.

Ranjenih: 2 domobrana.

Nestalih: 2 domobrana.

2. — KRATKA PROCJENA TAKTICKE SITUACIJE:

Stanje uglavnom nepromienjeno.

Izvodi se iš enje prostora r. Bosna — Breza — Vareš — r. Krivaja.

Glamo još opkoljen. Nema se još podataka o pristigloj pomo i iz Varcar Vakufa.

Upu ena preselica talijanskih samovoza iz Livna za Glamo izgleda, da se je morala vratiti u Livno zbog porušenog puta na Kori ni.

3. — VLASTITE MJERE TAKTI KE PRIRODE:

Produženo podpomaganje svim raspoloživim sredstvima naših i saveznih akcija.

Zrakoplovstvo poduzima zapoviene zadatke.

II. DOGA AJI IZVAN ZONE BORBENE DJELATNOSTI:

1. — Dne 10. o. m. pukovnik Prohaska odputovao je u Zenicu na pregovore sa etnicima.

2. — Gener. Luki odletio je sa zrakoplovom 11. o. m. za Zagreb.

(M. P.) Zastupa zapovjednika
pukovnik (aska)
aska

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TRE EG DOMOBRANSKOG
ZBORA OD 12 JUNA 1942 GOD. O BORBAMA U HERCEGO-
VINI I ISTO NOJ BOSNI**

ZAPOVJEDNI TVO
III. DOMOBRANSKOG SBORA
Glavnostožerni odjel
Op. Br. 2512 taj.

U Sarajevu, dne 12. lipnja 1942. g.

Predmet: Stanje pobunjeni -
ke akcije na osnovi izve-
staja primljenih u vremenu
od 11. lipnja 8. sati do 12.
lipnja 8. sati.

1. — Glavnom stožeru domobranstva (Opera-
tivni i o evidni odjel);
 2. — Vrhovnom zapovjedni tvu oružnišfcva;
 3. — Zapovjedni tvu III. dom. sbor. podru ja;
 4. — „ 6. pješa ke divizije;
 5. — „ 5. i 6. oružni ke pukovnije.
- (Mjesta se ozna uju prema karti 1:100.000).

I. — TAKTI KA SITUACIJA:

1. — POJEDINOSTI O RADU NEPRIJATELJA I NAŠIH CETA:

I. ZONA:

Oblast Glamo :

Dne 9. o. m. napad pobunjenika na Glamo odbijen (Prema izvješ u pukovnika Sirnica).

Oblast Jajce:

Naknadno se doznaje, da su napade 8. i 9. o. m. na samovoz i s. Zaskoplje (Vidi izvješ e od 11. o. m.) izvršili pobunjenici,¹ koji su 7. o. m. rastjerani kod Crne Rijeke od etni ke grupe Tešanovi .

II. ZONA:

Oblast Gacko:

Talijani su preko jednog muslimana u Gackom podjelili no-
»vine pod naslovom »Slobodna Srbija« i bacili promi bene letke
»Svim etnicima« iz zrakoplova u ovoj oblasti.

¹ Bataljon »Pelagi « Tre eg krajiškog NOP odreda

Zapovjednik domobranske posade u Gackom zamolio je talijanskog zapovjednika da se ove novine više ne diele pu anstvu obzirom na naslov i to je obe ano.

Me utim, naknadno se doznaje, da su Talijani te iste novine dielili pu anstvu u Mostaru.

(U prigibu samo za operativni odjel Glavnog stožera 1 primjerak novina i 1 letak).

Oblast Bile e:

Prema neprovjerenim podacima Talijani u savezu sa etnicima vodili su posljednjih dana žilave borbe s komunistima oko s. Fatnice² (21 km. s. z. od Bile a). U Trebinje je navodno iz toga pravca doveženo oko 25 ranjenih etnika. Druge pojedinosti nepoznate.

Oblast Mostar:

Pronose se glasovi da e Talijani napustiti Mostar, ali po njihovom držanju ovo ne izgleda vjerojatno.

III. ZONA:

Oblast Goražde:

Dne 11. o. m. u s. Jabuka (5 km. sjev. od Goražda) muslimani su napali pravoslavne. Detalji nepoznati.

IV. ZONA:

Oblast Kakanj:

U posljednje vrijeme ponovno se skupljaju na lievoj obali r. Bosne u okolini s. Sebinje (17.5. km. j. z. od Kakanja) etni ke bande. Svoj logor imaju na brdu Srietež (6 km. j. z. od Kakanja) u ja ini su od oko 40—50 naoružanih ljudi. Njihov je zapovjednik neki Dušan Trbi .

Ova grupa etnika vrši plja ke po okolnim selima.

VI. ZONA:

Oblast Sarajevo:

Dne 12. o. m. izme u 2 i 3 sata napadnut je vlak na postaji Blažuj (14 km. z. od Sarajeva), te je oplja kan vra en bez osoblja u Ilidžu. Postaja Blažuj je zapaljena i još gori.³

Upu eni su vatrogasci, radi gašenja..

ZRAKOPLOVSTVO:

Vrijeme liepo.

Zrakoplovstvo je izvršilo sliede e zadatke:

¹ Ove su borbe vodile jedinice Južnohercegova kog partizanskog odreda pred povla enje iz južne Hercegovine u pravcu Isto ne Bosne.

* Akciju je izvršila grupa boraca Kalinovi kog NOP odreda za vrijeme pokreta iz oblasti Kalinovika prema Igmanu.

1. — Razvi anjem prostora ajni e—Goražde—Fo a i sa obje strane puta Fo a—Kalinovik oko 9 sati primjetilo je da su naše ete na položaju Vranina—Trovrrh (7 km. sjev. od Goražda); u Goraždi nema naših domobrana; u **Cajni u i** okolini Talijani; u Fo i ustaše crne legije prevoze se preko Drine i zauzimaju položaje na Tjemeniku (4.5 km. s. z. od Fo e) talijanske ete na logorovanju uz put Fo a—Kalinovik (10 km. ist. od Kalinovika).

Razvi anjem pravca Jezero—Dragni Podovi—Jastrebnjak pl. u 17 sati kod Ovogori a porušen most preko Plive. Nisu primje ene naše ete, ni pobunjenici.

2. Bombardiralo s. Petrovo Vrelo (4 km. s. od Glamo a) po traženju iz Glamo a.

3. — Ba eni promi beni letci, dobijeni od Niemaca na Kulen Vakuf i Bos. Petrovac; primje eno je, da je Kulen Vakuf sav zapaljen.

2. — KRATKA PROCJENA TAKTI KE SITUACIJE:

Stanje uglavnom nepromjenjeno.

Glamo još uvijek obkoljen.

Napad na vlak kod Blažuja i plja kanje istoga od strane pobunjenika mogao se je pojaviti samo zbog toga što na dielu pruge Ilidža—Konjic nije bilo postavljeno osiguranje. Na tom dielu pruge osiguranje je vršila željezni ka ustaška bojna, koja pak na tome dielu izgleda u vrieme napada nije imala osiguranje.

3. — VLASTITE NAMJERE TAKTI KE PRIRODE:

Produžiti podpomaganje svim raspoloživim sredstvima naših i savezni kih akcija.

Zrakoplovstvo poduzima zapoviene zadatke.

Poduzimaju se mjere, da se od strane domobranstva osiguraju najvažnije to ke na pruzi Ilidža—Konjic.

II. — DOGA AJI IZVAN ZONE BORBENE DJELATNOSTI:

1. — Dne 11. o. m. zapovjednik 5. divizije sa glavarom stožera i njem. bojnikom Streckerom obišli su posade od Jahorine do Goražda.

2. — Dne 12. o. m. vratio se je pukovnik Prohaska iz Zenice u Sarajevo gdje je bio kao predstavnik domobranstva na pregovorima sa etnicima.

3. — U no i 3./4. o. m. bjesnilo je u oblasti Vareša jako ne-vrieme. Razlio se je potok Stanaje, te je voda pri inila vrlo velike štete poduze u u Varešu, kao i u rudnicima. Prekinuta je želj. pruga, te e popravak trajati oko 15 dana. Veli ina štete još nije ustanovljena.

Zastupa zapovjednika
pukovnik (Prohaska)

(M. P.)

Prohaska

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TRE EG DOMOBRANSKOG
ZBORA OD 13 JUNA 1942 GOD. O BORBAMA OKO KUPRESA,
VLASENICE I ZENICE**

ZAPOVJEDNICTVO
III. DOMOBRANSKOG SBORA
Glavnostožerni odjel
Op. Br. 2518/taj.

U Sarajevu, dne 13. lipnja 1942. g.

Predmet: Stanje pobunje-
ni ke akcije na osnovi
izvještaja primljenih u
vremenu od 12. lipnja 8
sati do 13. lipnja 8 sati.

1. — Glavnom stožeru domobranstva (Operativ-
ni i o evidni odjel);
2. — Vrhovnom zapovjedni tvu oružništva;
3. — Zapovjedni tvu III. dom. sbor. podru ja;
4. — Zapovjedniku 6. pješa ke divizije;
5. — Zapovjedniku 5. i 6. oružni ke pukovnije.

(Mjesta se ozna uju prema karti 1 :100.000)

1. — POJEDINOSTI O RADU NEPRIJATELJA I NAŽIH CETA:

I. ZONA:

Oblast Kupres:

Dne 6. o. m. u ve er i 7. o. m. u jutro pobunjenici su imali
skupštinu u s. Blagaju (9 km. s. z. od Kupresa) sa glasanjem. Od
njih su se 3/4 odlu ili za partizane, a 1/4 za sporazum sa grupom
Drenovi tj. sa Hrvatskom Državom.¹

II. ZONA:

Oblast Gacko:

etnici iz oblasti Gacko traže preko Pozap² Gacko suradnju
sa našim domobranstvom. Kako je zapovjednik posade Gacko

¹ Odnosi se na skupštinu boraca Petog bataljona Tre eg kraji-
škog NOP odreda koja je održana 6 juna u selu Blagaju. Usljed neodlu -
nog stava komandanta bataljona, koji se nije energi no suprotstavio
etni koj propagandi, i nedovoljnog politi kog rada u bataljonu, jedan
dio boraca na ovoj skupštini opredijelio se za etnike.

* Posadno zapovjedništvo

prema postoje im ranijim uputama prema etnicima postupao kao protiv naših neprijatelja, to on sada traži da sp sa cijelom posadom smieni, jer ne može da se odjednom preobrati i da sa etnicima postupa kao sa saveznicima. Isto tako traži smjenu kotarski predstojnik i zapovjednik oružni kog voda.

III. ZONA:

Oblast Vlasenica:

1. — Dne 2. o. m. oko 5 sati napali su pobunjenici u ve em broju na s. Cerska (11.5 km. s. i. od Vlasenice), popalili su sijeno, slamu i stare kolibe, do im ku a nisu dirali, te su oplja kali stoku i žito. Oružni ka postaja Nova Kasaba (14 km. ist. od Vlasenice) uz pripomo ustaša rastjerala je pobunjenike bez gubitaka.

Istoga dana oko 8 sati napali su pobunjenici (oko 50 njih) jedan odred ustaša koji je dolazio u pomo oružni koj postaji N. Kasaba. Napad je bez gubitaka odbijen³.

2. — Dne 3. o. m. pobunjenici su zaposjeli s. Ma esi (13.5 km. s. i. od Vlasenice), te vrše napade na prolaznike.⁴

Oblast Fo a:

Dne 13. o. m. u 0.20 sati etnici su napali naše postave u Fo i na des. obali r. Drine. Borba u toku. Potankosti još nepoznate.

IV. ZONA:

Oblast Kakanj:

No u 8./9. o. m. oko pola no i bio je službuju i prometnik na postaji Kakanj pozvan na brzoglas navodno od nekog zapovjednika etnika iz Kaknja, koji mu je saop io, da etnici žele pregovarati sa mjerodavnima, ali da oružje ne e predati. Nije se moglo ustanoviti odakle se je vodio ovaj razgovor.

V. ZONA:

Oblast Zenica:

1. — No u 4./5. o. m. napali su pobunjenici na kre anu željezare u Zenici (u s. Crkvicama (2 km. sjev. od Zenice). Zapalili su drvenariju, te je šupa za kre do temelja izgorila.

2. — Dne 8. o. m. u 1.15 sati napale su dvie manje grupe pobunjenika na Nemilu (15 km. sjev. od Zenice). Napadi su poslie kra eg puškaranja bez gubitaka odbijeni.

VIII. ZONA:

Oblast Zavidovi i:

Dne 8. o. m. doniela je jedna seljanka iz okoline Nemile dopis štaba bataljona vojno- etni ke ete u Blatnici (oko 25 km. zap.

³ Akciju je izvršio Prvi bačaljon Grupe udarnih bataljona koja je 2 avgusta reorganizovana u Šestu isto nobosansku NOU brigadu.

⁴ Jedinice Bir anskog NOP odreda

od Zavidovi a), u kojem etnici izjavljuju da žele suradjevati sa Hrvatima protiv partizana.

ZRAKOPLOVSTVO:

Vrieme djelomi no liepo.

Zrakoplovstvo je izvršilo sliede e zadatke:

1. — Razvi anjem prostora Cajni e — Goražde — Fo a i sa obje strane puta Fo a—Kalinovik u 9 sati primje eno je, da Talijana na mjestu, gdje su ju er logorovali više nema. Jedna talijanska divizija kre e se od Dobrog Polja prema Trnovu. Ostali podatci kao ju er. (Vidi izvješ e od 12. o. m.).

Razvi anjem pravca Jezero—Podovi—Jastrebnjak pl. u 9.30 sati primje eno je, da je put Jezero—Sipovo porušen na 10 mjesta. Naše ete kao i pobunjenici nisu primje eni.

2. — Bombardiralo je sela Rudi i i Glavice (8 km. s. z. od Glamo a), a na traženje posade Glamo a. Uslied jakog bacanja zrakoplova od vjetra bombe su pale dalje od pomenutih sela.

2. — KRATKA PROCJENA TAKTI KE SITUACIJE:

Stanje uglavnom nepromjenjeno.

Glamo još uvijek obkoljen.

U oblasti Fo e etnici su još uvijek jaki. O napadu koji su izvršili u no i 12./13. o. m., ne može se donieti još jasan zaključak, jer nedostaju potankosti.

3. — VLASTITE MJERE TAKTI KE PRIRODE:

Produženo je podpomaganje svim raspoloživim sredstvima naših i savezni kih podhvata. Zrakoplovstvo poduzima zapoviene zadatke.

Od zapovjednika posade Gacko zatraženo je izvješ e da li etnici žele stupiti sa nama u pregovore.

II. DOGA AJI IZVAN ZONE BORBENE DJELATNOSTI:

Dne 12. o. m. general Luki i pukovnik Prohaska stigli su u Sarajevo. (Vidi izvješ e od 11. o. m.).

Za to nost
Zast. Glavara stožera, p. puk.

Wanner

(M. P.) Zastupa zapovjednika
pukovnik Prohaska v. r.

t

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TRE EG DOMOBRANSKOG
ZBORA OD 14 JUNA 1942 GOD. O BORBAMA U SARAJEV-
SKOJ OBLASTI**

ZAPOVJEDNICTVO
III. DOMOBRANSKOG SBORA
Glavnostožerni odjel
Op. Br. 2541/taj.

U Sarajevu, dne 14. lipnja 1942. g.

Predmet: Stanje pobunjeni ke
akcije na osnovi izvještaja
primljenih u vremenu od 13.
lipnja 8 sati do 14. lipnja
8 sati.

1. — Glavnom stožeru domobranstva (Ope-
rativni i o evidni odjel);
2. — Vrhovnom zapovjedni tvu oružništva;
Zapovjedni tvu III. dom. sbor. podru ja.
„ 6. pješa ke divizije.
„ 5. i 6. oružni ke pukovnije.

(Mjesta se ozna uju prema karti 1:100.000)

1. — POJEDINOSTI O RADU NEPRIJATELJA I NAŠIH CETA:
I. ZONA:

Oblast Busova a:

Prema iskazu domobrana Brki Muniba, koji se je nalazio na dopustu, 7. o. m. u 11 sati upala je u selo Dobraljevo (8 km. j. i. od Busova e) grupa od 250—300 podpuno naoružanih partizana.¹ Ovi navodno posjeduju 1 baca mina i nekoliko lakih strojnica. Navedeno selo je podpuno obkoljeno partizanima, te s toga ne može nitko da do e prijaviti, niti se mogu ustanoviti kakova je šteta pri injena.

II. ZONA:

Oblast Livno:

Doznaje se naknadno da je prilikom napada na s. Priluku (Vidi izvješ e od 2. i 10. o. m.) zarobljeno 5 oružnika. Napad je izvršilo na vojarnu oko 60, a na s. Priluku oko 200 odmetnika. Bili su naoružani sa tri strojnice. Šteta koju su po inili na vojarni iznosi oko 200.000 Kuna.²

¹ Grupa boraca Tre eg krajiškog NOP odreda

² Ovu akciju su izvršili partizani Livanjskog NOP odreda.

III. ZONA:

Oblast Foča:

Naknadno se doznaje da su oružnici s ustašama podpomognuti zrakoplovstvom tokom 13. o. m. nakon ogorčene borbe zauzeli sve postave³ sjeverno i južno od Foče i protjerali etnike, koji su se povukli prema Požarevu (5 km. j. i. od Foče). U borbi je poginuo 1 arkar, ranjena 4 arkara i 1 pokusni oružnik. Od pobunjenika poginulo 30, a ranjenih nepoznato. Prema izvješću u talijanskog častnika etnici su bili naoružani talijanskim oružjem jer su ih smatrali za regularne trupe (Vidi izvješće od 13. o. m.).

IV. ZONA: *

Oblast Semizovac:

Dne 7. o. m. došla je jedna njemačka bojna u Semizovac, te se je istoga dana uputila u pravcu Ljubinje—Srednje—Ivanjici, radi isušivanja terena od pobunjenika. Za ovima su krenuli također oružnici i milicioneri. Pobunjenici se predavaju u izvjesnom broju, te ih Niemci razoružane puštaju kućama. U Srednjem je nađena pobunjenička-partizanska bolnica, u kojoj su zatečeni i takovi, koji boluju od tifusa. Vođe odmetnika pobjegli su u pl. Konjuh, a jedan dio se povukao na Crni Vrh (60—80 ljudi — 6 km. s. i. od Semizovca).⁴

VI. ZONA:

Oblast Sarajevo:

1. — Dne 1. o. m. grupa od 30 pobunjenika napala je i opljačkala s. Preani (16.5 km. juž. od Sarajeva), te su pobjegli u pravcu šume Grkavica (19 km. s. z. od Sarajeva) prema Igman pl.

2. — Dne 2. o. m. veća grupa odmetnika opljačkala je stoku na mjestu Panj — Potok kod s. Dejići (21 km. j. z. od Sarajeva). Pridošli oružnici i milicioneri nakon jednosatne borbe rastjerali su bez gubitaka odmetnike, koji su se povukli u Igman pl. Odmetnici su bili naoružani sa jednom strojopuškicom.

3. — Noću 9./10. o. m. grupa od 50 naoružanih pobunjenika iz Igman pl. opljačkala su imanje veleposjednika Bakovića iz Sarajeva u s. Vrući (13 km. j. z. od Sarajeva), te su pobjegli u Igman pl. Šteta iznosi oko 300.000 Kuna.

Oblast Pazari :

Dne 10. o. m. u 1 sat napalo 21 naoružani partizan (naoružani sa 2 lake i 1 teškom strojnicom) na radnike državne režije Iliđića na Brezova i (7.5 km. ist. od Pazarića). Rastjerali su rad-

³ Uporišta

⁴ Odnosi se na bivše borce Crnovrškog bataljona NOP odreda »Zvijezda« koji su u maju 1942 god. izvršili puč i prešli u etnike.

nike i tom prilikom ubili su jednog ustašu. Pomo sa strane oružnika upu ena ka Brezova i nije više zatekla partizane.⁵

ZRAKOPLOVSTVO:

Vrieme djelomi no liepo.

Zrakoplovstvo je izvršilo sliede e zadatke.

1. — Razvi anjem Glamo a i okoline, u okolici nisu nigdje primje ene naše ete niti pobunjenici. Posada je pokazivala zastavu i znak T što nije bilo razumljivo.

Razvi anjem Fo e i okolice primje ena je grupa od oko 20 pobunjenika koji su bježali u pravcu s. Zlatari.

2. — Bombardiralo je po traženju posade Glamo a 1 km. zap. od Glamo a (na samom rubu grada). Na mjestu gdje je bombardirano nije ništa primje eno.

Sura ivalo u odbrani Fo e i bombardiralo pobunjen ke postave na k. 652 i 860 j. z. od Fo e.

GUBITCI:

Poginulo: 1 ustaša

Ranjenih: 5 ustaša i 1 pok. oružnik.

Nestalih: 5 oružnika.

2. — KRATKA PROCJENA TAKTI KE SITUACIJE:

Glamo još uvijek obkoljen.

Napad na postave u okolici Fo e izvršili su etnici, koji su sa strane Talijana smatrani za regularne trupe. Dobrom suradnjom naših eta i zrakoplovstva uspjelo je odbaciti etnike i bolje osigurati Fo u.

Na Igman pl. još uvijek postoje razne kom. bande@ koje vrše plja ke po okolnim selima.

⁵ Za vrijeme Tre e ofanzive, Kalinovi ki NOP odred povukao se, prvom polovinom maja, sa svog terena prema Zelengori. U svom sastavu odred je imao Prvi udarni bataljon »Ranko Divljan« i Drugi udarni bataljon, koji je formiran od dijelova Kijeuskog, Igmanskog i Trebevi kog bataljona, za vrijeme povla enja prema Zelengori., Polovinom maja. štab Kalinovi kog odreda uputio ie na teren Trnova Drugi udarni bataljon, sa zadatkom da vrši partizanske akcije na tom terenu. Me utim, po dolasku na teren Trnova, bataljon se ubrzo raspao usljed iake etni ke propagande i slabog politi kog rada u njemu. Sa štabom bataljona ostala je samo jedna manja grupa boraca. Krajem maja, na ovaj teren povratio se i Prvi udarni bataljon, ali se i njemu desilo ono što se desilo Drugom udarnom — raspao se. Od oba bataljona ostala je sa štabom odreda samo grupa ja ine oko 50 boraca, koja se kretala i vršila manje akcije na terenu Igmana, Trnova i Kalinovika. Akciju o kojoj se govori u ovom dokumentu izvršio je dio partizana ove grupe.

Krajem jula, ova se grupa prebacila u Bosansku Krajinu i ušla u sastav Desete hercegovka ke brigade kao Tre a eta Drugog bataljona.

⁰ Dijelovi Kalinovi kog NOP odreda, koji su se, za vrijeme Tre e neprijateljske ofanzive, iz oblasti Kalinovika prebacili na Igman.

3. — VLASTITE NAMJERE TAKTICKE PRIRODE:

Podpomaganje svim raspoloživim sredstvima naše i savezne - ke akcije.

Zrakoplovstvo poduzima zapoviedjene zadatke.

Upu eno je kao poja anje posadi Fo a jedan haubi ki vod.

II. DOGA AJI IZVAN ZONE BORBENE DJELATNOSTI: nije bilo.

Za to nost
Zastupa glavara stožera
podpukovnik (Wanner)
Wanner

Zastupa zapovjednika
pukovnik Prohaska v. r.

BR. 161

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ŠESTE ORUŽNI KE PUKOVNIJE OD 15 JUNA 1942 GOD. O BORBAMA IZME U PARTIZANA I ETNIKA U OKOLINI NEVESINJA I O PREGOVORIMA IZME U ETNIKA I ITALIJANA U STOCU

TAJNO

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVIEDNICTVO
6. ORUŽNICKE PUKOVNIJE
J. S. Broj 917/taj

U Mostaru, dne 15. lipnja 1942.

Predmet: Dnevno izvješ e za
15. lipnja do 17 sati. —

- 1) VRHOVNOM ORUŽNICKOM ZAPOVIEDNICTVU ZAGREB
- 2) ZAPOVIEDNICTVU III DOMOBRANSKOG SBORA (GLST) SARAJEVO
- 3) ZAPOVIEDNICTVU 6. PJEŠA KE DIVIZIJE MOSTAR
- 4) OPUNOMO ENIKU MINISTRA UNUTRAŠNJIH POSLOVA SARAJEVO
- 5) RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST ZAGREB
- 6) UREDU I USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE III ODJEL ZAGREB

KRILO OMIŠ: 15. lipnja oružni ka postaja Vitina izviestila je da su ja e snage partizana zauzele Vrgorac. Sa Vrgorcem nema veze i za sada se još ne raspolaže sa detaljnijim podatcima.

U vezi dosadašnjih izvješća o akciji pobunjenika na području kotara Makarska situacija je u tom dijelu veoma ozbiljna uslijed sve jačeg pritiska partizana.¹ Pljačke, napada i uništavanja na dnevnom su redu i dobivaju sve teži oblik. Naročito su ugrožene naše postaje Gradac, Igrane, Baška Voda i Nova Sela. Pobunjeni ka akciji ide za tim da uništi postaje i time uporišta vlasti. Ovaj stožer nema snaga da može ovo spriječiti i ako se odmah sa odgovarajućim snagama ne preduzmu radikalnije mjere iščista terena u području Biokova i Babinje postoji opasnost da partizani zavladaju cijelim područjem od ušća Neretve pa sve do Omiša. Talijanske vojne snage ne preduzimaju temeljitije akcije u ovom pogledu.

KRILO MOSTAR: 15. lipnja u 2 sata partizani su porušili most na putu Metković — Vrgorac kod sela Orepka (9 km sjeverozapadno od Metkovića). Promet je prekinut i do sada još nije uspostavljen.² Nema se podataka što je poduzeto za uspostavu prometa.

2. lipnja došlo je do sukoba između pravoslavaca³ i partizana u selima: Dramiševo (22 km sjever. od Nevesinja), Zivanj (22 km sjever. ist. od Nevesinja), Bare (20 km sjever. od Nevesinja) i Zaboranima (21 km sjeverozapadno od Nevesinja). U tom sukobu poginulo je oko 30 partizana a na strani pravoslavaca ima više ranjenih u selu Zaboranima. Da bi likvidirali sa partizanima, pravoslavci su zatražili pomoć talijanskih vojnih snaga. Daljnjih podataka savezno sa ovim nema se.⁴

KRILO DUBROVNIK: 12. lipnja primio je dužnost novi zapovjednik talijanske vojske u Stocu i odmah je pozvao k sebi predstavnike etnika izjavivši da želi da izmiri stanovništvo i uspostavi red.

12. lipnja došli su u Stolac predstavnici etnika iz Berkovića (18 km istočno od Stoca) i stupili u pregovore sa talijanskim vojnim zapovjednikom. Za svoju zaštitu povelili su sobom 400 naoružanih etnika koji su za vrijeme pregovora blokirali Stolac. Prema saznanju etnici su zahtijevali da im se prizna jednakopravnost sa Hrvatima i da se nesmetano mogu povratiti svojim kućama.

13. lipnja talijanskim samovozom došao je iz Berkovića u Stolac vođa etnika Vasilija Gutić u uniformi jugosloven. podpornika i sa njime 25 etnika. Svrha dolaska je nastavak pregovora. Istoga dana povratio se je samovozom u Berkoviće, a de-

¹ Jedinice Biokovskog NOP odreda

¹ Dijelovi Biokovskog NOP odreda

² U svojim dokumentima, ustaški komandanti u Hercegovini ponekad su nazivali etnike pravoslavicima.

⁴ Borbe su vodile dvije etne Prvog udarnog hercegovačkog bataljona i dijelovi Prve proleterske brigade protiv etnika iz Nevesinjskog sreza. Podaci o gubicima partizana su ta ni.

setorica etnika ostali su u Stocu i vrše službu sa talijanskim ophodnjama na gradskim mitnicama. Uspostavljeno je zapovjedni tvo etnika u Berkovi u gdje ih sada ima oko 250.

12. lipnja u 5 sati talijanske vojne snage napustile su Stocac, a u mjestu je ostala samo jedna bojna.

18. VI. 1942

Zapovjednik, pukovnik:
Boi

(M.P.)

BR. 162

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TRE EG DOMOBRANSKOG
ZBORA OD 15 JUNA 1942 GOD. O BORBAMA OKO JAJCA,
GACKA I VLASENICE**

ZAPOVJEDNI TVO

III. DOMOBRANSKOG SBORA

Glavnostožerni odjel

Op. Br. 2560/taj.

U Sarajevu, dne 15. lipnja 1942. g

Predmet: Stanje pobunjeni ke
akcije na osnovi izvještaja
primljenih u vremenu od 14.
lipnja 8 sati do 15. lipnja 8 sati.

1. — Glavnom stožeru domobranstva (Operativni i o evidni odjel);
2. — Vrhovnom zapovjedni tvu oružništva;
3. — Zapovjedni tvu: III. D. S. P.
4. — „ 6. pješa ke divizije;
5. — „ 5. i 6. oružni ke pukovnije
6. — Glavnom stožeru ustaške vojnice
glavnostožerni odjel.

(Mjesta se ozna uju prema karti 1 : 100.000)

1. — POJEDINOSTI O KADU NEPRIJATELJA I NAŠIH CETA:

I. ZONA:

Oblast Jajce:

1. — Dne 10. o. m. prema zapoviedi pukovnika Šimi a krenula su 2 ustaška sata poja ana s 2 baca a protiv pobunjenika preko usine (3 km. zap. od Jajca) prema Orahovici i Otomalju (7 km. zap. od Jajca). Zatekli su oko 60—70 pobunjenika s jednom teškom i 2 strojopuške. Nakon kra eg okršaja pobunjenici su

pobjegli sa Orahovice prema Gorici i Natpolju (10 km. j. z. od Jajca), a s Otomalja prema s. Volari (12.5 km. j. z. od Jajca). Od ustaša ima 3 ranjena a kod pobunjenika 1 na en mrtav.¹

2. — Dana 11, 13 i 14. o. m. pobunjenici su vršili manje napadaje na usine, ali su bez gubitaka odbijeni.²

3. — Dana 11. o. m. u 7.33 sati iskliznuo je teretni vlak iz šina, koje su bile rastavljene na pruzi izme u Jajca i Vijenca.³ Promet je istoga dana u 17.30 sati uspostavljen. Ve e štete i žrtava nije bilo.

Oblast Glamo :

Pukovnik Simi javlja, da je 12. o. m. Glamo u stigla pomo s juga od Talijana a sa sjevera od etnika grupe Drenovi . Partizani oko Glamo a razbijeni su. Osobitom hrabroš u istakla se je naša posada u Glamo u sa našim zapovjednikom.

Oblast Kupres:

Pukovnik Simi javlja, da pobunjenici oko Kupresa nude pregovore.⁴

Oblast Donji Vakuf:

1. — Dana 13. o. m. u 20.20 sati naš stražnik domobran na mostu r. Vrbas kod s. Kop i a (4 km. j. i. od D. Vakufa) ubio je jednog domobrana koji nije na poziv htio stati.

2. — Pukovnik Šimi javlja, da jedna grupa pobunjenika iz ove oblasti želi pregovarati.⁵

II. ZONA:

Oblast Gacko:

1. — Dana 12 i 13. o. m. vo ene su jake borbe izme u partizana i etnika kod s. Vrba (7 km. s. i. od Gacka). etnike je potpomagalo talijansko topništvo. Ishod borbe nepoznat.⁶

2. — O stanju u Gackom šalje se u prigibu samo za oper. odjel Glavnog stožera 1 primjerak izvješ a zapovjednika naše tamošnje posade.

¹ Ovu akciju je izvršio bataljon »Pelagi « Tre eg krajiškog NOP odreda.

² Napad je izvršio bataljon »Pelagi «.

³ Akciju je izvršila Prva eta bataljona »Pelagi «.

⁴ Tih dana etnici Vojina Babi a vodili su pregovore sa ustaškim vlastima.

⁵ Odnosi se na pregovore koje je vodio sa ustaškim vlastima etnici vo a Cvijan Popovi . On je pokušao da organizuje etni ke jedinice u Janju, ali u tome nije uspio, jer nije imao podrške u narodu.

* Ove borbe vodile su hercegova ke partizanske jedinice, koje su se za vrijeme Tre e neprijateljske ofanzive povla ile u sjevernu Hercegovinu, i jedinice Prve i Druge proleterske brigade, koje su se u to vrijeme nalazile na tom terenu.

Oblast Bile e:

Promet Bile a—Gacko uspostavljen samo za Talijane i etnike dok za naše ete i pu anstvo još nije dozvoljeno.

Oblast Metkovi :

Dana 12. o. m. oko 400 pobunjenika upalo je u Nova Sela (7 km. s. z. od Metkovi a), te su tom prilikom oteli milicionerima 4 puške.

Oblast Livno:

Prema neprovjerenim podacima Talijani e do 19. o. m. podpuno napustiti Livno, što unosi nemir kod tamošnjeg pu anstva. Povodom ovoga njema ki satnik Heyss uputio je njema kom poslanstvu u Zagrebu brzozavku. (U prigibu samo za oper. odjel Gist. 1 priepis brzozavke.)

Oblast Tomislav Grad (Duvno):

O stanju u Tomislav gradu šalje se u prigibu samo za oper. odjel Gist. 1 primjerak izvješ a kotarske oblasti.

Oblast Mostar:

Posljednjih dana Talijani diele u Mostaru novine »Slobodna Srbija« i »ispravan hrvatski ovjek«. Obe ove novine su istog sadržaja samo su nadpisi drugi. (Vidi izvješ e od 12. o. m.).

Oblast Stolac:

etnici ulaze u Stolac pod oružjem sa srbskim trobojkama. Kod doma eg pu anstva vlada uznemirenje. Talijani uvjeravaju, da e se mirno svršiti.

III. ZONA:

Oblast Vlasenica:

Dana 15. o. m. jak napad na Vlasenicu sa strane partizana" (oko 1200 sa 100 strojnica). Do sada (15. o. m. u 10 sati) zna se,

Napad na Vlasenicu izvršili su Drugi i Tre i bataljon Grupe udarnih bataljona i dijelovi Bir anskog NÖP odreda. Ova akcija je djelomi no uspjela. Sama Vlasenica nije oslobo ena, ali su osvojeni neprijateljski položaji Han Pogled i Kik. Tom prilikom je zaplijenjeno 3 puškomitraljeza, 30 pušaka. 19.00J metaka i dosta ostale vojni ke opreme. U ovoj akciji partizani su imali 17 mrtvih i 40 ranjenih,,dok su gubici neprijatelja bili prili no veliki, ali se ta an broj nije mogao ustanoviti.

da su partizani zauzeli Plo u (vjerojatno i Vlasenicu). Ustaški sat iz Vlasenice dielom razbijen na Plo i povukao se je prema Han Pijesku. Upu en u pomo domobranski sat iz Han Pijeska vodi borbu sjeverno od Han Pijeska. Ovima je upu eno u pomo ta ko er 150 njema kih vojnika iz Han Krama. Zrakoplovstvo sura uje. Dalji tok još nepoznat.

Oblast Pale:

1. — Dana 14. o. m. domobranska obhodnja uhvatila je 6 pobunjenika od kojih je 1 vo a bivše Jahorinske ete.

2. — Navodno se etnici utvr uju na desnoj obali r. Drine na prama Ustikolini (31 km. j. i. o Pala).

3. — Talijani e navodno napustiti ajni e.

VI. ZONA:

Oblast Ilidža:

Naknadno se doznaje, da su napad na želj. postaju Blažuj izvršili oko 50 pobunjenika.⁸ Sve službene spise skupili su na sto, polili petroleumom i zapalili, te bacili na sve ovo 3 bombe. Izgorila je pisama, eka[ona] na donjem katu zgrade sa cijelim namještajem i spisima. Gornji kat osta[o je ne]povre en. Partizani su odveli sa sobom 6 ustaša i 2 oružnika u pravcu [Igman] pl. Ubili su 1 gra ansku osobu.

ZRAKOPLOVSTVO:

Vrieme obla no i kiša, te zrakoplovstvo nije moglo izvršiti dobivene zadatke.

GUBITCI:

Poginuo 1 domobran,

Ranjeno 3 ustaše,

Zarobljeno 2 oružnika i 6 ustaša.

[KRATK]A PROCJENĀ TAKTICKE SITUACIJE:

Partizani oko Glamo a razbijeni, te se stanje u toj ob[lasti] uob e poboljšava.

Pobunjenici u oblasti Kupresa i D. Vakufa žele pregovo[re što] je izgleda posljedica uspjeha kod Glamo a.

U Livnu stanje e se poboljšati dolaskom jednog ustaškog sata i vjerojatno 1 voda Niemaca, koje mjere poduzima pukovnik Šimi .

Vlasenica je obkoljena, a neprijatelj dielom napreduje prema Han Pijesku. Poslata poja anja iz Han Pijeska (1 domobranski sat), iz Sokolca—Krama (njema ki sat sa bitnicom) i iz Sarajeva (ustaški sat) poboljšati e stanje u skoro vrieme.

" Ovu akciju su izvršili partizani Kalinovi kog NOP odreda.

3. — VLASTITE MJERE TAKTICKE PRIRODE:

Upu ena su poja anja (1 domobranski sat, 1 njema ki sat i bitnica i 1 ustaški sat) u pomo Vlasenici. Isto tako upu eno je zrakoplovstvo za razvidanje i suradnju s našom obkoljenom posadom u Vlasenici.

Pukovnik Šimi uputiti e 1 ustaški sat iz Bugojna u Livno, a zamolio je i Niemce, da iz Zenice upute 1 vod u Livno.

II. DOGADAJI IZVAN ZONE BORBENE DJELATNOSTI:

U Mostaru je sa strane Talijana streljano 5 komunista⁹ u vezi nedavnog požara u duhanskom skladištu.

Zastupa zapovjednika
pukovnik Prohaska

(MP.)

Prohaska

BR. 163

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TRE EG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 16 JUNA 1942 GOD. O STANJU U VOJSCI I NA TERENU

ZAPOVJEDNIŠTVO
III. VOJNOG ZBORA
GLAVNOSTOŽERNI ODJEL

O . Broj 651/taj.

16-VI-1942
SARAJEVO

Predmet: O evidni izvještaj
za drugih 15 dana mjeseca
svibnja 1942. godine.

1. — Glavnom stož. domobr. (O evidni odjel);
2. — Predstojniku Poglav. vojnog ureda;
3. — Zapovjedniku III. dom. sbor. podru ja.

Prema zapovjedi O ev. Br. 4163/tajno od 17 studenog 1941. godine, dostavlja se slijede i o evidni izvještaj za drugih 15 dana mjeseca svibnja 1942 godine:

* U zapaljenom magacinu izgorjelo je oko 20 vagona cigareta. Tom prilikom je uhapšeno 20 radnika, od kojih su petorica odmah strijeljani, medu njima i sekretar fabri kog komiteta Partije Husnija Rebac.

I. — OB A UNUTARNJA SITUACIJA:

1. — Raspoloženje naroda
obzirom na vanjske i unu-
trašnje prilike i događaje.

a.) Hrvati:

Raspoloženje Hrvatskog diela puanstva (katolika) poboljšava se u nadi da će ovo raspoloženje biti još i bolje kada se konačno uredi stanje na smirenju zaraćenih strana i pobunjenici ke akcije.

Posljednjim akcijama išćenja na području III., IV., V. i VII. zone, velik broj izbjeglica vratio se je svojim kućama i otpočeo sa radom i obnavljanju svojih domova.

Međutim, raspoloženje našeg puanstva na području I. i II. zone nije najbolje jer su pobunjenici-partizani uzeli velikog mahaa, a talijani nisu dovoljno aktivni i pored svoje nadmoćnosti u tehnici opremi i brojanim stanju ljudstva. Narod u ovim krajevima gubi vjeru u njih i moli da se naše snage — domobranstvo uputi u posade koje su talijani napustili.

Kod muslimana, jedan manji dio zadovoljan je, dok je već dio upravo neraspoložen, naročito sada otkako su počeli pregovori sa etnicima na zajedničkoj suradnji protiv partizana. Ujuz se negodovanja kao n. pr.:> »Zar da mi premo mirno preko toliko poginulih naših žrtava, a sada Hrvati pregovaraju sa etnicima i tđ.« Nad mnogim pravoslavnima koji su se vratili svojim kućama izvršene su od muslimana osvete (Ubijanje i pljačka).

U granicom pojasu prema Drini i Crnoj Gori narod je zabrinut, jer se boji osvete od etnika, partizana pa i svojih susjeda pravoslavaca koji ih nepuštaju preko Drine svojim domovima, jer rade kako jedni tako i drugi uz suradnju Talijana da bi ostala granica prema Hrvatskoj riekama Drina.

Hrvati pravoslavci:

U zadnje vrijeme jedan dio pravoslavaca pokazao je dobru volju za smirenje i žele se pokoriti našim vlastima, a drugi već dio ostao je i dalje nepromjenljiv naprotiv simpatiziraju pobunjenike— etnike i partizane.

etničke grupe koje su pristale da zajednički suraju sa našim i saveznicima vojskom na uništavanju partizana, poele su svojom akcijom, a naročito na području II. zone jer su ovdje partizani u nadmoćnosti.

I pored predaje mnogih etnika i malog broj[a] partizana ipak njima nije za povjerovati da e ostati i pored date izjave o lojalnosti mirni, naprotiv u slučaju ma koje promjene u korist saveznika naših neprijatelja isti e okrenuti le a Hrvatima i raditi protiv nas.

Židovi:

Njih ovo malo što je ostalo neupu enih u sabirne logore, mirni su i više ne rade protiv N. D. H. niti potpomažu pobunjeni ku akciju.

Manjine:

Lojalni su prema našim vlastima i potpomažu ih.

Komunisti:

Oni su nepomirljivi i pored pretrpljenih feških poraza sa našom i savezni kom vojskom, kao i sa etnicima, isti rade neprekidno na svojoj ideji. Njihova promidžba širi nevjerovatne viesti pune laži. Fantasti na predskazivanja i služe se promidžbom svih vrsti. Izdaju kominike neprijateljskih krugovalnih postaja o navodnim uspjesima ruske crvene armije u borbi protiv ujedinjenih država Evrope na elu sa Njema kim Rajhom. Ali i u tim kominikeima priznaju i neslaganje kao i borbu protiv etnika, koje nazivaju izdajicama srpstva.

Vrše osvetu nad povra enim etnicima i izbjeglicama, te narod moli zaštitu, otimaju, plja kaju i nasilno odvođe i nova e mlade ljude u svoje redove.

Komunisti ka promidžba:

Partizanski zapovjednici i komesari vrše veliku promidžbu govore i; da se mora obrazovati jedna »unija jugoslovenskih sovjetskih republika« i to Hrvatska, Srbska, Bosansko-Hercegova ka. Da Rusija ne gleda dobro na Englesku i kada pobjedi Njema ku što mora biti »na prolje e« da e Rusi okrenuti se prema Engleskoj.

Navodno glavni vo a partizana »Tito« nalazio se je neko vrieme u Fo i i da je otišao dalje.

U podru ju Bile e postoji jedan revolucionarni sud za vojnike partizane. Kod svakog partizanskog bataljona nalazi se po jedan sud za djela koja po ine gra anske osobe. Sud je sastavljen od zapovjednika bataljona, političkog komesara i listnik.

Veliko djelovanje partizana pokazuje se u zoni sjeveroisto no od Mostara, šire ise sve više prema dolj[ni] Neretve.

Nova enje dobrovoljaca za partizansku vojsku, vrši se prestavnicima,¹ koji stanuju u Mostaru. Jedno povjerenstvo od 3 lana odlučuje o primanju. Za svako partizansko nova enje sastavlja se imeni na lista, gdje se to no navodi, dali je novak sposobniji za vojni ke ili političke službe. Povjerenstvo određuje dan polaska, a maršruta se određuje s viemena na vrijeme izravno prije polaska.

U Mostaru je ustanovljena jedna udružba »Nacionalna pomoć«² da sabire sredstva za odmetnike. etiri njena lana predata su talijanskom vojnom sudu u Šibenik još 12. travnja ove godine, a nad etvoricom daljnjih lanova ove udružbe vodi se istraga.

Potrebno bi bilo da se povedu akcije iš enja i rastjerivanja ovih zaostalih bandi i da se sa njima postupi nemilosrdno.

Cigani:

Po elo se je sa prikupljanjem cigana i skitnica radi odvo enja na prinudan rad. Jedan mali dio ve je i otpremljen.

2. — Odmetni ka akcija i poduzete mjere:

Poduzeta akcija iš enja³ na području III. zone od strane naših i saveznih snaga završena je [sa uspjehom].

Pojedine grupe etnika pristale su na sporazum da sa našim snagama zajedni ki poduzmu akciju iš enja ugroženih prostoriya od partizana. Naro ito u ovom pogledu etnici grupe Drenovi, Tešanovi, Mar etički i Trifun i su aktivne na području I. zone i to u predjelu oko Skender Vakufa, planine emernice, Varcar Vakufa, Dragani a Podova, te oko Ključa i sjeverno prema Banja Luci. Ujedno nastoje promidžbom, održavanjem sastanaka da privedu ve i broj pravoslavnog puanstva pokoravanjfu] našim vlastima. Do šada su ispunjavali sve lojalno i savjesno. Jedan dio etnika iz okoline Janja nalazi se još uvijek me u pobunjenicima-partizanima.

¹ Regrutovanje za partizanske jedinice vršila je partiska organizacija u Mostaru.

* Na neoslobo enoj teritoriji, na inicijativu KPJ, formirani su odbori Narodne pomoći koji su od simpatizera NOP prikupljali novac, hranu i razni materijal, kao pomoć partizanskim jedinicama i porodicama poginulih i progonjenih boraca.

" Odnosi se na Tre u neprijateljsku ofanzivu.

U toku je sklapanje sporazuma i sa ostalim grupama etnika, koje bi pristale da sara uju sa našim vlastima, ili uz postavljene uslove od strane etnika koji bi im se trebali usvojiti, ako se ne kose sa interesima naših vlasti i N. D. H.

Partizani su nepomirljivi i svuda su aktivni, naro ito na podru ju II. zone oko Glamo a, Livna, zatim Gackog i Nevesinja. Na podru ju pak I. zone aktivni su oko Kupresa, Skender Vakufa i Varcar Vakufa.

Na podru ju ostalih zona pojavljuju se u manjim grupama te plja kaju i napadaju na povra enike. Bilo je više napada na želj. postaju Begov Han, ali svi su napadi bez gubitaka na našoj strani odbijeni. Ovi napadi su u estvovali na želj. postaje i bunkere zbog toga što su saznali da se na ovom djelu podru ja priprema akcija iš enja koja je i izvršena, a iz bojazni namjeravali su se prebaciti preko rieke BosQe na lievu obalu na prelazima kod Begov Hana, Zenice, Lašve, Ilijaša i Reljeva gdje postoje mostovi i skele.

Detaljniji podatci o toku operacija dostavljaju se svakodnevno po zapoviedi V. t. br. 1115/42 godine za O ev. i Operativni odjel M. H. D.

ZAKLJU AK

Kao zaklju ak mogao bi se doneti slijede i:

- 1) Stanje je u nekoliko poboljšano poslije iš enja terena od pobunjenika prema r. Drini.
- 2) etnici se predaju našim vlastima i mole suradnju u borbi zajedni kog neprijatelja — Partizana.
- 3) Partizani su aktivniji, a naro ito u I i II. zoni.
- 4) Prehrana je još uvijek slaba, a što mnogo utie na raspoloženje pu anstva i domobranstva.
- 5) Promet je za sada u dobrom stanju.
- 6) Da se poduzmu najozbiljnije mjere na dodjeljivanje bolje opreme i regulira poziv na vježbu priuvnika.

PO NALOGU ZAPOVJEDNIKA
u. z. glavara stožera glavnostožerni
podpukovnik (Wanner)

Wanner

**IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNI KOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 19 JUNA 1942 GOD. O PREGOVORIMA IZME U ETNIKA
I ITALIJANA U STOCU**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUZNICKO ZAPOVJEDNICTVO
Odjel za javnu sigurnost
Broj 1934/taj.
U Zagrebu, dne 19. lipnja 1942.

PRIEPIS

Predmet: dnevno izvješće
od 19. lipnja do 9 sati.

GLAVNOM STANU POGLAVNIKA (O evidnostni odjel)
ZAPOVJEDNI TVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE
I. i II. odjel

6. oružni ka pukovnija od 15. lipnja pismeno javlja:

15. lipnja u 2 sata partizani su porušili most na putu Metkovi —Vrgorac kod sela Orepka (9 km. s. z. od Metkovi a). Promet je prekinut i do sada još nije uspostavljen. Nema se podataka što je sve poduzeto za uspostavu prometa.¹

U vezi dosadašnjih izvješća o akciji pobunjenika na području kotara Makarska situacija je u tom dielu veoma ozbiljna usljed sve ja eg pritiska partizana. Plja ke, napadi i uništavanje na dnevnom su redu i dobivaju sve teži oblik. Naro ito su ugrožene naše postaje-Gradac, Igrane, Baška Voda i Nova Sela. Pobunjeni ka arkcija ide za tim da uništi postaje i time uporišta vlasti. Ovaj stožer nema snaga da može ovo sprie iti i ako se odmah sa odgovaraju im snagama ne preduzmu radikalnije mjere iš enja terena u području Biokova i Ba ine, postoji opasnost da partizani zavladaju celim područjem od uš a Neretve pa sve do Omiša. Talijanske vojne snage ne preduzimaju temeljitije akcije u ovom pogledu.

12. lipnja primio je dužnost novi zapovjednik talijanske vojske u Stolcu i odmah je pozvao predstavnike etnika na pregovore, koji su istog dana stigli iz Berkovi a (18 km-, i. od Stolca) i stupili u pregovore. Sa sobom su doveli 400 naoružanih etnika, koji su za vrijeme pregovora blokirali Stolac. U koliko se je moglo doznati, etnici su zahtievali da im se prizna ravnopravnost sa Hrvatima i da se nesmetano mogu povratiti svojim ku ama.

¹ Ovu diverziju su izvršili partizani Biokovskog NOP odreda.

Nezavisna Država Hrvatska
V R H O V N O
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIČTVO
Odjel. sa javnu sigurnost
Broj 1934/taj.
U Zagrebu, dne 19. lipnja 1942.

P R I E P I S :

Predmet: dnevno izvješće
od 19. lipnja do 9 sati.

GLAVNOM STANU POGLAVNIKA / Očevidnostni odjel /
ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE RAZDOJNE SLUŽBE I. I. II. odjel

6. oružnička pukovnija od 15. lipnja pismeno javlja:

15. lipnja u 2 sata partizani su porušili most na putu Metković-Vrgorac kod sela Oreпка / 9 km. s. s. od Metkovića /. Promet je prekinut i do sada još nije uspostavljen. Nema se podataka što je sve poduzeto za uspostavu prometa.

U vezi dosadašnjih izvješća o akciji pobunjenika na području kotara Makarska situacija je u tom dijelu veoma ozbiljna usljed sve jačeg pritiska partizana. Pljačke, napadi i uništavanja na dnevnom su redu i dobivaju sve teži oblik. Narušeno su ugrožene naše postaje Gradac, Igrane, Baška Voda i Nova Sela. Pobunjenička akcija ide sa tim da uništi postaje i time uporišta vlasti. Ovaj stožer nema snaga da može sve spriječiti i ako se odmah sa odgovarajućim snagama ne preduzmu radikalnije mjere čišćenja terena u području Biokova i Bašine, postoji opasnost da partizani zavladaju cijelim područjem od ušća Neretve pa sve do Bašine. Talijanske vojne snage ne preduzimaju temeljitije akcije u ovom pogledu.

12. lipnja primio je dužnost novi zapovjednik talijanske vojske u Stolcu i odmah je pozvao predstavničke četnika na pregovore, koji su istog dana stigli iz Berkovića / 18 km. i. od Stolca / i stupili u pregovore. Sa sobom su doveli 400 narušenih četnika, koji su sa vremenom pregovora blokirali Stolac. U koliko se je moglo doznati, četnici su sahtievali da im se prizna ravnopravnost sa Hrvatima i da se nesmetano mogu povratiti svojim kućama.

13. lipnja došao je talijanskim samovozom iz Berkovića u Stolac vođa četnika Vasilije Čutić u odori jugoslovenskog podporučnika radi nastavka pregovora. Istog dana povratio se je samovozom u Berkoviće ostavivši u Stolcu desetak četnika sa vršenje službe u namjestu sa talijanskim ophodnjama.

U Berkovićima je uspostavljeno četničko zapovjedništvo, gdje se sada nalazi oko 250 četnika.

12. lipnja talijanske vojne snage osim jedne bojne, napustile su Stolac.

Prema gornje izvješće time, da u sadnja 24 sata nisu primljene druge značajnije vijesti.

Zapovjednik, general:
Mizler

Mizler v. r.

13. lipnja došao je talijanskim samovozom iz Berkovi a u Stolac vo a etnika Vasilije Guti u odori jugoslovenskog podpora nika radi nastavka pregovora. Istog dana povratio se je samovozom u Berkovi e ostavivši u Stolcu desetak etnika za vršenje službe u mjestu sa talijanskim ophodnjama.

U Berkovi ima je uspostavljeno etni ko zapovjedni tvo, gdje se sada nalazi oko 250 etnika.

12. lipnja talijanske vojne snage osim jedne bojne, napustile su Stolac.

Predlažem gornje izvješ e time, da u zadnja 24 sata nisu primljene druge zna ajnije vesti.

Zapovjednik, general:
(M. P.) (Mizler)
Mizler v. r.

BR. 165

IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNI KOG ZAPOVJEDNIŠTVA OD 20 JUNA 1942 GOD. O BORBAMA OKO BOS. NOVOG, JAJCA, STOCA I SARAJEVA

PRIEPIS *

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUZNICKO ZAPOVJEDNI TVO
Odjel za javnu sigurnost
Broj 1950/taj.

U Zagrebu, dne 20. lipnja 1942.
Predmet: dnevno izvješ e
od 20. lipnja do 9 sati.

GLAVNOM STANU POGLAVNIKA (O evidnostni odjel)
ZAPOVJEDNI TVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE
I. i II. odjel

1. oružni ka pukovnija od 17. lipnja pismeno javlja:

11. lipnja u 3 sata skupina od 1.500 naoružanih partizana napala je puš anom vatrom na dom. legiju koja osigurava hrvatsko muslimansko selo Suha u i na njema ku vojsku, koja je u istom selu logorovala (14. j. i. od Bos. Novog).

U borbi od naše posade poginulo je 16 ljudi i 2 teže ranjena. Od njema kih vojnika poginulo 12. Na partizanskoj strani koliko se moglo ustanoviti bilo je oko 65 mrtvih. Pri a se me u-

tim, da su partizani imali čak oko 300 mrtvih i dvostruko ranjenih.¹

Na mjestu borbe pronađeno više raznog oružja i opreme.

13. lipnja oko 14 sati jedan njemački bombarder primjetio je ve u skupinu partizana kod sela Hozića i Kršlja (19 km. j. i. od Bos. Novog) te bombardirao i osuo strojopuškano vatrom tako, da je samo manji broj partizana ostao na životu.²

5. oružni napad pukovnija od 16. lipnja pismeno javlja:

10. lipnja partizan Dušan Čačić iz sela Kotorca (7 km. j. z. od Sarajeva) sa još 4 druga, pojavio se u selu Krupcu (13 km i zaseoku Stara Gora 15 km. južno od Sarajeva) i među tamošnjim grko-istojncima vršio promjenu i pozivao da se svi grko-istojnci, koji su se vratili i koji su predali oružje odmah vrate u odmetnuto, inače će biti strijeljani. Jednom mladiću u iz istog sela naredili su, da im u roku od 3 dana javi, sve one koji su se vratili kući i predali oružje.

Osobito priete onima grko-istojncima, koji sada rade sa našim oružnicima.

11. lipnja nepoznati broj jačine naoružanih partizana na željezničkoj pruzi Jajce — Donji Vakuf km. 25 -f- 300, spojnica tračnica skinuli. Parni stroj, uredovni vagon i 1 teretni vagon teretnog vlaka iz Jajca izkliznuli. Nato su partizani na vlak otvorili vatru. Prateći vlak od 10 domobrana uz pripomoć topničke vatre iz Jajca partizane rastjerala, koji su se povukli u pravcu planine »Janja«³.

Gubitaka nije bilo. Promet uspostavljen istog dana u 17 sati.

15. lipnja u 2.30 sati partizani došli u selo Lukavicu (6 km. j. od Sarajeva) i tražili grko-istojnake, koji su se vratili iz odmetnutog i sada rade sa oružnicima. Prijetili da će ih poubijati, što rade sa hrvatskim vlastima protiv njihovih partizana.⁴

6. oružni napad pukovnija od 15. lipnja pismeno javlja:

Partizanci koji su po odlasku talijanske vojske zauzeli Ljubinj pokupili su 15. ov. mjeseca zaostalih 24 muslimana i bacili ih u jamu. Od ovih je uspjele 5 da se izvuku iz jame i došli su u Stolac. Njihova izjava još nije poznata.

¹ Odnosi se na Udarni bataljon Drugog krajiškog NOP odreda i Omladinski udarni bataljon Prvog krajiškog NOP odreda koji su tih dana izvršili napad na Suhaću. Napad nije uspio. Vidi dok. br.

² Odnosi se na Omladinski udarni bataljon Prvog krajiškog odreda. Partizani nisu imali veštice gubitaka.

³ Ovu akciju je izvršila grupa partizana Trećeg krajiškog NOP odreda.

⁴ Prvog maja 1942 god. etnički elementi u odredu »Zvijezda« izvršili su puč u svim bataljionima odreda, pobili jedan dio političkih komesara, komandira i partijskih radnika na terenu odreda i zatim ga proglasili etničkim.

Odvojeni oružni ki stožerni astnik od 17. lipnja pismeno javlja:

Ministarstvo unutarnjih poslova od 20. VI. u 7 sati brzoglasno javlja:

Talijanska vojska no as naglo napustila Tomislav Grad. Prijeti velika opasnost sa tri strane od komunisti kih banda. Traži se najžurnija pomo , pošto tamo nema uob e oružanih snaga.

U slu aju zakašnjenja biti e prisiljena kotarska oblast odrediti preseljenje svih ureda i pu anstva.

Predlaže se gornje izvješ e time, da za posljedna 24 sata niese primljene druge zna ajnije viesti.

Zapovjednik, general:

(M. P.) (Mizler)

Mizler v. r.

BR. 166

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TRE EG DOMOBRANSKOG
ZBORA OD 23 JUNA 1942 GOD. O BORBAMA U BOSANSKOJ
KRAJINI, ISTO NOJ BOSNI I HERCEGOVINI**

ZAPOVJEDNICTVO

I in DOMOBRANSKOG SBORA

Glavnostožerni odjel

Op. Br. 2666/taj.

U Sarajevu dne 23. lipnja 1942.

PREDMET: Stanje pobunjeni ke
akcije na osnovi izvještaja

Primljenih od 22. VI od 8 sati
do 23. do 8 sati.

1. — Glavnom stožeru Domobranstva
(O evid, i oper. odjel)
2. — Vrhovnom Nadzorni tvu Oružni tva
3. — Zapovjedni tvu III Domob. sbor. podru ja
4. — Zapovjedni tvu 6. pješa ke divizije
5. — Zapovjedni tvu 5. oružni ke pukovnije
6. — Zapovjedni tvu 6. oružni ke pukovnije
7. — Glavnom stožeru ustaške vojnice >
(Glavnostožerni odjel)

(Mjesta se ozna uju prema karti 1 : 100.000)

TAKTI KA SITUACIJA

1. POJEDINOSTI O RADU NEPRIJATELJA I NAŠIH ETA

I ZONA .

Oblast Busova a

Dana 20. o. m. neki su pobunjenici izvjesili bijelu zastavu u s. Gora (7 km. i. od Busova e) i žele se predati.

Oblast Duvno

1. — Kotarski predstojnik Duvna izvještava, da je no u 19/20. o. m. talijanska vojska naglo napustila područje kotara Duvno. Prijeti velika opasnost od partizana. Stoga traži najžurnije pomoć.

(Vidi izvješće od 16. o. m.)

2. — Dana 20. o. m. stiglo je u Duvno 25 ustaša, koji su obrazovali privremenu posadu.

II ZONA

Oblast Gacko

Dana 10. srpnja biće povučene talijanske posade iz Drvara, B. Grahova, Livna, Duvna i Gacka.

Savezno s tim zapovjednik 6. pješačke divizije izvještava, da će se povlačenjem ostatka talijanske posade iz Gacka pojaviti vjerojatno isto stanje kao prošle godine (opasnost prekida prometa, uznemirivanja, teškoće opskrbe i zamjene momadi), ako domobranska posada ne bude dovoljno jaka. Talijani su u području Gacka organizirali pravoslavnu pučanstvo kao etnike, koji se bore protiv partizana, zajedno sa talijanima. Uslovi ove suradnje nepoznati su. Zapovjednik predlaže, da se u Gacko uputi na vrijeme 1 bojna novaka i barem 1 vod gorski topova, koji imaju osigurati cestu Gacko—Kifino Selo. Sadašnji krugoval da ostane u Gackom. Moli, da se razjasni odnos etnika prema našim vlastima.

(Vidi izvješće od 10. o. m.)

Oblast Trebinje

Po Trebinju se pronose glasovi, da će 28. o. m. etnici preuzeti vlast u Hercegovini u svoje ruke. Ovo izaziva nemir kod građanstva. Savezno s ovim zapovjednik Trebinja moli upute.

Oblast Kalinovik

Dana 15. o. m. povukla se je cijela talijanska Alpinska divizija iz Kalinovika i okolice prema Sarajevu. etnici na području Kalinovika nalaze se pod oružjem pod zapovjedni tvom Andrija Vlajka, trgovca iz Kalinovika. Do sada se ispoljavaju kao lojalni građani N. D. H. i željni su da suraduju sa našim domobranstvom.

III ZONA

Oblast Vlasenica

1. — Naknadno se doznaje, da su u borbi dana 15. o. m! oko Vlasenice poginula 4 ustaše i 3 milicionera, a ne 5, ranjen 1 oružnik-novak i 13 ustaša i milicionera. Na strani pobunjenika prema neprovjerenim podacima poginulo 21 pobunjenika¹ i ve i broj ranjenih. Od poginulih pobunjenika samo je jedan prona en, a lješine ostalih poginulih pobunjenici su odvukli sa sobom.

Istog dana Njemci su oslobodili Plo u i vratili u naše ruke.¹
(Vidi izvješ e od 16. o. m.)

2. — No u 14/15. o. m. zapalili su pobunjenici drveni most na rijeci Dubnici kod Mili a na cesti Drinja a—Vlasenica, koji je potpuno izgorjeo. Odmah je napravljen drugi most i promet se na ovoj cesti normalno odvija.²

3. — Dana 15. o. m. stiglo je u Vlasenicu kao poja anje posade njema ko topni tvo i pješa tvo.

4. — Naknadno se doznaje, da je napad pobunjenika na Han Pijesak no u 22. o. m. odbijen bez gubitaka. Brzoglasna veza uspostavljena.

(Vidi izvješ e od 22. o. m.)

Oblast Goražda

Od jednog studenta- etnika iz Užica predatog našem domobranstvu doznaje se da je kod Sjenice na mjestu Duga Poljana u Sandžaku od strane engleza prije jedno 20 dana spuštena padobranima 1 bitnica od 4 topa i 20 teških strojnica s odgovaraju om koli inom streljiva. Sve je ovo palo u ruke etnicima, koji se bore protiv partizana.

IV ZONA

Oblast Sarajevo

Dana 14. o. m. u 23 sati napala je manja grupa odmetnika na ku u jednog ustaše u s. Kobilja Glava (4 km. s-z-od Sarajeva), napad je odbijen. 1 domobran ranjen.

V ZONA

Oblast Kakanj

Dana 18. o. m. u 7,30 sati upala su 2 naoružana odmetnika u s. Bjeie Vode (7 km. s. od rudnika Kakanj) u namjeri da traži hranu. Pozvani od strane milicionera da se predaju, nisu htjeli, nego su se oružjem oduprli. Stoga su bili usred sela ustrijeljeni.

¹ Vidi dok. br. 162, primjedbu br. 7.

² Akciju su izvršili dijelovi Grupe udarnih bataljona Isto ne

ZRAKOPLOVSTVO

.Vrieme obla no i kiša, te zrakoplovstvo nije moglo izvršiti dobivene zadatke.

GUBITCI

Poginulo: 4 ustaše i 3 milicionera. .

Ranjeno: 1 domobran, 1 oružnik i 13 ustaša i milicionera.

2. KRATKA PROCJENA TAKTI KE SITUACIJE

Stanje u glavnom nepjomjenjeno. •

Pitanje ure enja stanja u isto noj Hercegovini, a osobito u oblasti Trebinje i Gacko po odlasku saveznika postaje sve prešnije.

U Duvno je stigao vod ustaša, te e ovi barem svojim prisustvom malo ublažiti op e stanje straha kod pu anstva.

U oblasti Konjic predalo se je dobrovoljno 12 etnika.

3. VLASTITE MJERE TAKTI KE PRIRODE

1. — Na traženje pukovnika Šimi a zapovjeno je, da se bombardira s. Blagaj (oko 8 km. s. z. od Kupresa), s. Malinovi i i s. Podobzir (oko 12 km. z. od D. Vakufa), te da se fazvi a Glamo i okolica.

2. — O stanju u oblasti Trebinja poslati e se poseban spis.

II DO[GA]AJI IZVAN ZONE BORBENE DJELATNOSTI

Nije bilo.

Zastupa Zapovjednika
pukovnik Prohaska
Prohaska

(M.P.)

IZVJEŠTAJ ORUŽNI KE POSTAJE ILIDŽA OD 24 JUNA 1942
GOD. O NAPADU PARTIZANA NA ŽELJEZNI KU POSTAJU
BLAŽUJ

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ORUŽNI KA POSTAJA ILIDŽA
Broj: 1 3 92/42

24. lipnja 1942 god.
— Ilidža —

Predmet: Izvješ e o napadu etnika
komunisti ki bandita na želj. postaju
Blažuj...

DRŽAVNOM TUŽITELJSTVU SARAJEVO
ORUŽNI KOM KRILU I VODU SARAJEVO
KOTARSKOJ OBLASTI SARAJEVO. —

U vezi brzoglasne depeše ove postaje Broj gornji od 12. lipnja 1942 god. dostavljam opširno izvješ e o napadu partizana na željezni ku postaju Blažuj¹...

12. lipnja 1942 god., izvještena je ova postaja od strane željezni ke postaje Ilidža po dobivenom izvješ u ophodnja ove postaje narednik Ibrulj Alija, oružnik Sadik Hadžimahovi , Nazif Salihovi , i Muharem Rusika su odmah otišli na lice mjesta, pa je ustanovljeno i to:

12. lipnja o. g. oko 1 sat i 35 minuta, kako to izjavljaju Nikola Milas prometni inovnik u postaji Blažuj, i Grubeši Andrija uvar pruge isto iz Blažuja koji su bili te no i službuju i u postaji Blažuju, da su u odnosno vrijeme njima sa polja došli 4 partizana u kancelariju sa puškama naredivši im, da se ne mi u i dignu ruke u vis nad istim pretres izvršili, tražili da im se da puška koju imadu na upotrebi u postaji odmah preda što su ovi to odmah i u inili, te nakon ovoga naredili Milasu, da on svoju službu produži ali pod njihovim nadzorom.

Dolje Milas navodi kad je dao znak za dolazak vlaka broj 50 on je pod nadzorom partizana javio brzoglasno postaji Ilidža, da vlak može slobodno krenuti za Blažuj, a ovo sve da je vršio pod nadzorom partizana.

Kad je vlak broj 50. uljegao u postaju Blažuj isti je bio po propisu od strane partizana koji su bili na polju sa ekan ustavljen, a ovo je bilo u 3 sata i 15 minuta.

¹ Ovu akciju su izvršili partizani Kalinovi kog NOP odreda.

Ovaj vlak je bio isključivo za prevoz žita i ostali potreba mještana Hercegovine u kom je bilo oko 200 osoba iz razni krajeva Hercegovine koji su svaki za sebe u ovom vlaku tjerao hrane iz Bosanskog Broda svojim kućama.

Ovi partizani kad su vlak ustavili odmah su naredili svima da iz vlaka iza u napolje i istovare sve što u vlaku ima što su ovi mještani i ovo uinili dok su jedni partizani ovo zahtjevali kontrolu putnika te ovom prilikom u vlaku pronašli 8 ustaša i 2 oružnika od ustaša puške oduzeli te iste sa oružjem sproveli u kancelariju tu ustaše povezali u žicu sve po trojicu a oružnike nisu vezali jedino što su ih razoružali uzeli im pištolje, pušaka ovi oružnici nijesu imali.

Za kratko vrijeme kad je ovaj ceo posao bio obavljen partizani su ovaj vlak sam bez strojove i ostalog osoblja natrag za Ilidžu uputili koji je vlak po službuju em inovniku Dedi u na postaji Ilidži bio ustavljen, jer je isti u postaji Ilidži polako išao i nije imao dovoljno pare za pogon.

Kad je ovaj rad u postaji od strane partizana završen oko 4 i 15 sati ovi partizani su prisutnim mještanima na postaji Blažuj koji su u vlaku bili i iz vlaka ostali na postaji održao je jedan od partizana govor u pogledu Rusije, da Rusija napreduje i da će ona skoro pobjediti ovaj rat, i nakon ovog su isti napustili postaju opalivši iz pušaka 4 naboja.

Ovi partizani su odveli sobom u šumu kako to Milas navodi 3 ustaša i 2 oružnika, kao i uvara prelaza Iliju Mandića a iz Blažuja starog 47 godina.

Druga partija partizana koja se nalazila u kancelariji ista je sakupila sve postajne spise, namještaj kao i drugo što je bilo u ekaonici kao i kancelariji ovo gasom polila bacivši jednu bombu i ovo sve upalila tako da je ovim požarom oštećena kancelarija, sa svim namještajem, i spisima kao i ekaonica i hodnici. vrata i prozori na kancelariji i ekaonici kao i plafoni su potpuno izgoreli a gornji sprat nije oštećen, jer su mještani koji su bili na postaji iza vlaka ovo pomoću osoblja željezničkog sprema ili da se ovaj požar dalje neširi i da neuhvati cijelu zgradu.

Risti Božidar strojovo a iz Ilidže koji je upravljao ovim vlakom saslušan izjavi kad je on onišao u postaju Blažuj sa vlakom bilo je to noć 3 sata i 15 minuta, te kad je vlak htjeo da ustavi na jedan put 4 partizana sa puškama su se popeli sa jedne i druge strane po dvojica i naredili da odmah vlak ukoči i iziđe u napolje što je ovaj učinio kad su ga iz vlaka istjerali držali ga pod prisмотрom naredivši mu jedino da gleda u šumu a nikako u vlak što je ovaj učinio —, a istog su prethodno pretresli boje i se da nema oružja kod njega.

Grubešić Marijan uvar pruge još izjavljuje, da je u noć 11. lipnja 1942 god., oko 12 sati uo da jedna je puška pukla po više postaje Blažuj u šumi, a da su isto 2 pištolja opalila sa obratne

strane postaje Blažuj u jedno vrijeme, te ovo da su javili postaji željezni koj u Iliđi, a ovo je svakako bilo neki sporazum partizana koji su htjeli napasti postaju Blažuj.

Šteta koju su požarom prouzrokovali u postaji Blažuj cijeni se oko 200.000 tisu a kuna.

Iako sam mogao utvrditi od strane Milana i Grubeši a ovi su partizani bili obučeni u razna odijela naših domobrana, kao Talijanski vojnici, i Njemački bilo ih je svega oko 50 nijesu ni jednog mogli da poznaju, jedino onaj što je govor držao rekao je sam da je on Ivan Veli anin² a ovi ga poznali nisu.

Kako sam mogao utvrditi imena odvedenih ustaša i oružnika utvrđeno je, da se jedan oružnik zove Ivan Jurković vodnik sa postaje Mostar, a drugog nisam mogao ime i prezime ustanoviti.

Od odvedenih 8 ustaša utvrdio sam jedino, da se jedan preživio Balta a jedan **Calaga** navodno obadvojica iz Lopanice imena im nijesam mogao utvrditi, a ostale ove ustaše imade izgleda, da su odneklen iz Hercegovine te su išli u Brod radi promidžbe³ — kupovine žita i drugo za njihove potrebe. Ovi su bili sa oružjem jer kako Grubeši navodi, da su njih partizani razoružali i puške kad su pošli sa njima odneli.

Kada se ovo dogodilo nije bio niko u postaji sem Milana i Grubeši a, te ostalih mještana koji su bili na postaji ostali iza vlaka.

Istoga dana tj. 12. VI. 1942. vlak koji je bio sam stigao u postaju Iliđu povraćen je u Blažuj te ovi mještani kao i njihova sva hrana potovarena u vagone i vlak je krenuo pravcu Konjica, partizani nisu nikako ove hrane ili pak žita od ovih opljačkali.

Za sudbinu odvedenih 8 ustaša, 2 oružnika i uvara prelaza u Blažuj Ilije Mandića do danas se nije ništa moglo pozitivno saznati.

Ostala željeznika postrojenja nisu oštećena sem samo postaje Blažuj kako je to naprijed rečeno.

Vođenom istragom od strane prednje ophodnje i potjernog odjela nije se moglo uopće u i u trag partizanima, jer su isti kad su Blažuj napustili pobjegli u⁴ pravcu planine Igmana pjevaju i hrvatske pjesme.

Pri polasku iz postaje Blažuj naredili su onima dvojici oružnika, da oni tjeraju povezane ustaše i tako su svi skupa iz postaje Blažuj izašli i otišli cestom kako je naprijed rečeno pjevaju i

² Ivan Veli anin, profesor Srednje tehničke škole u Sarajevu, komandant Igmanskog bataljona Kalinovićkog NOP odreda. Poginuo 1942 god., na Igmanu, u sukobu sa Nijemcima i ustašama.

³ Za vrijeme NDH, pod pojmom »promidžba«, u prenosnom smislu, podrazumijevala se trgovina švercovanom hranom, dok se sama riječ upotrebljavala u ustaškoj terminologiji umjesto riječi i propaganda.

naše Hrvatske pjesme, nije se moglo utvrditi, dali su partizani ove pjesme pjevali ili ustaše i oružnici koje su oni otjerali, jer ako su ovi pjevali morali su biti natjerani prisilno da oni pjevaju naše pjesme.

Ustanovljeno je, da je bila u društvu partizana jedna ženska ali kako se moglo po liku utvrditi, da je bila neka jevrejka.

Prilikom vršenja pretresa od strane prednje ophodnje i potjernog odjela nije se moglo uopće u i u trag kuda su ovi i u koji predjel planine Igmana ove ljude odveli.

Kako se vidi da u planini Igman imade još partizana koji su ostali i sakrili se prilikom vršenja prvog iš enja terena to bi bilo potrebno ponovo preduzeti akciju radi iš enja planine Igmana, te da se ovi prona u, unište, da se jedan put ovaj kraj oslobodi od upada ovih bandita.

Prednji izvještaj dostavljam s molbom na uviđaj i preduzimanje potrebnih mjera u pogledu ovome.

Zamjenik narednik:
Ibrulj, v. r.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
KOTARSKA OBLAST U SARAJEVU
Broj: 799/42. Taj.

2. srpnja 1942 god.
— Sarajevo —

VELIKOJ ZUPI VRHBOSNA SARAJEVO

**Cast mi je prednje dostaviti Vam s molbom radi znanja, sa-
vezno ov. ur. izvještaju od 12. lipnja o. g. pod taj. br. 772/42.**

Za Dom spremni!
KOTARSKI PREDSTOJNIK:

DOSTAVLJENO:

Ravn. za javni red i sigurnost Zagreb,
Velikoj Zupi Vrhbosna Sarajevo,
Ustaškom Stožeru Velike Zupe Vrhbosna
Ustaškoj Nadzornoj Službi Sarajevo,
Zapovjedn. 5. Pješake Divizije Sarajevo
Zapovjedn. III. Vojnog zbora (Gl. Stožerni
odjel) Sarajevo, Zapovjedn. Mjesta i Tvrave
Sarajevo, Župskoj Redarstvenoj oblasti
(Politički odsjek) Sarajevo. —

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TRE EG DOMOBRANSKOG
ZBORA OD 28 JUNA 1942 GOD. O BORBAMA OKO DUVNA,
KALINOVIKA, PROZORA I STOČA**

ZAPOVJEDNICTVO
III DOMOBRANSKOG SBORA
Glavnostožerni odjel
Op. Br. 2733/taj.

U Sarajevu dne 28. lipnja 1942.

PREDMET: Stanje pobunjeni -
ke akcije na osnovi izvje-
štaja primljenih u vriemenu
od 27. VI od 8 sati do 28.
VI do 8 sati.

1. Glavnom stožeru Domobranstva
(Operat. i o evid, odjel)
2. Vrhovnom Nadzorni tvu oružni tva
3. Zapovjedni tvu III dom. sbor. podru .
4. Zapovjedni tvu 6. pješa ke divizije
5. Zapovjedni tvu 5. oružni ke pukovnije
6. Zapovjedni tvu 6. oružni ke pukovnije
7. Glavnom stožeru Ustaške Vojnice
(Glavnostožerni odjel)
8. Izvanrednom opunomo eniku pukovniku Šimi u

(Mjesta se ozna uju prema karti 1 : 100.000)

TAKTI KA SITUACIJA

1. POJEDINOSTI O RADU NEPRIJATELJA I NAŠIH CETA:

I ZONA

Oblast Prozor

Dana 25. o. m. izvjestio je gvardijan samostana Š ita (8 km. z. od Prozora), da se partizanske grupe¹ skupljaju oko s. Š ita, te prijeti opasnost Š itu i okolnim selima.

Oblast Jajce

Dana 25. o. m. otvorili su vatru pobunjenici na izvidnicu vlaka kod Doganovaca (12 km. j. od Jajca). Gubitaka nema.

¹ Blagajski partizani (tada pod komandom Tre eg krajiškog NOP odreda)

II ZONA

Oblast Stolac

Kotob² Stolac javlja, da e talijani u najskorije vrijeme napustiti Stolac. Ovo izaziva u Stolcu uznemirenje, jer se pojedini etnici priete osvetom.

Dana 26. o. m. na priedlog zapovjednika 6. pješa ke divizije otišlo je u Stolac jedno predstavni tvo, sastavljeno od pomo nika zapovjednika 6. oružni ke pukovnije, tajnika Velike 2upe Hum i jednog stru njaka iz iste 2upe za pitanja obskrbe sa zadatkom utvr ivanja stvarnog stanja u Stolcu, davanja potrebnih uputa, umirenja naroda i radi dogovora s talijanskim zapovjedni tvom o svemu tome. Ishod ovog nije poznat, jer se predstavni tvo još nije vratilo.

Oblast Tomislavgrad

Dana 23. o. m. oko 9 sati 9 naoružanih partizana uhvatili su jednog seljaka sa sinom i otjerali su njihovih 50 ovaca u blizini s. Mokronoge (7 km. s. od Tomislavgrada) i otišli su u pravcu s. Ravno. Seljaka su odmah pustili i dali su mu potvrdu, da se kao star i pošten pušta ku i svojoj djeci, jer se kaje što je svojoj djeci dozvolio da budu zlo inci. Tom prilikom dali su mu tako er jedan partizanski letak (vidi izvješ e od 27. o. m.). Sina su odveli sa sobom.

Upu ena potjera iz Tomislavgrada za njima oslobodila je sina ovog seljaka i svu stoku vratila vlasniku. Gubitaka nije bilo.

Oblast Kalinovik

U cilju protjerivanja partizana, koji su se bili približili Kalinoviku i opkolili ga (vidi izvješ e od 26. o. m.) kao i radi nesmetanog kretanja preselice od Sarajeva do Kalinovika general Luki je, a i na želju talijana uputio dana 27. o. m. jedan vod bornih kola i vod pješaka. Pri dolasku pred Kalinovik vo ene su borbe s partizanima. Tom prilikom partizani su napali vatrom i samovoz generala Luki a, koji je osobno krenuo u Kalinovik. Samovoz je pogo en puš anim metcima na dva mjesta, ali se je uspio vratiti bez žrtava.

Uz efikasnu suradnju zrakoplovstva za vrijeme pješa ke borbe i poslie ove partizani su razbijeni na širokom dijelu prema smjeru Trnovo—Kalinovik. Put .Sarajevo—Trnovo—Kalinovik je sada slobodan.³

* Kotarska oblast — sresko na elstvo

' Jedinice Kalinovi kog NOP odreda dugo su držale u blokadi neprijateljski garnizon u Kalinoviku. Za vrijeme Tre e neprijateljske ofanzive, usljed neprijateljskog pritiska, partizanske su jedinice napustile blokadu.

ZRAKOPLOVSTVO

Vrieme djelomi no liepo.

Zrakoplovstvo je izvršilo sljede e zadatke:

1. Razvi anjem prostora oko Kalinovika nije ništa naro ito primje eno.

Razvi anjem Glamo a primje eni su znakovi na zemlji u Glamo u »Opkoljeni smo«, »tražimo hranu«, - »tražimo poja anje«, »tražimo liekove i zavojno tvorivo« i »neprijatelj napada«.

Posada Glamo a tražila je da se bombardira s. Mladeškovci (6 km. s. i. od Glamo a), ali zrakoplov nije imao uza se bombi, ve hranu, a kod drugog lieta vrieme je pogoršalo, te se zrakoplov morao vratiti.

2. Bombardiralo rub šume Omarike (2 km. i. od Blagaja). Pri ovom bombardiranju otvorena je jaka strojni ka vatra na zrakoplov iz s. Rasti evo, te je stoga bombardirano i to selo.

Bombardiralo s. Jelaš e, Borija, Sivolje i Premilovo Brdo (sve u okolici Kalinovika), te po zapovjedi generala Luki a Babrin Brdo. Prilikom ovog zadnjeg bombardiranja otvorena je vatra na zrakoplov. Utrošeno svega 1388 kg. bombi.

3. Bacilo u Glamo 130 kila hrane.

GUBITCI

Gubitaka nije bilo.

2. KRATKA PROCJENA TAKTI KE SITUACIJE

Kod partizana opažaju se neprekidna gibanja i mjestimi na aktivnost, a kod etnika izvjesno zatišje i djelomi na suradnja 5 našim snagama protiv partizana.

3. VLASTITE MJERE TAKTI KE PRIRODE

1. Zapovje eno je 6. pješa koj diviziji, da savezno zapovjedi Glavnog stana Poglavnika Br. 1056/42. uputi 1 sat 14. p. p. iz Trebinja u Stolac, jer odvajanje snaga iz sastava 718. njema ke divizije nije odobreno.

2. Zapovje eno je pozap.⁴ Han Pijesku da odmah preuzme osiguranje želj. pruge Olovo—Han Pijesak do zaklju no postaje Neva ka (18 km. i. od Olova), a pozap. Olovo od isklju ivo postaje Neva ka.

3. Zrakoplovstvo e vršiti razvi anja i bombardiranja partizanskih uporišta i sura ivati e s našim posadama u pojedinim mjestima.

II DOGADAJI IZVAN ZONE BORBENE DJELATNOSTI

Nije bilo.

(M. P.) Zastupa Zapovjednika
 pukovnik Prohaska
 Prohaska

* Posadnom zapovjedništvu